

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendő, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Püspöki évi jelentés.

Főtiszteletű kerületi Gyűlés!
Nagyméltóságú Elnök úr!

A múlt évi november hónapban tartott egyházkerületi közgyűlésünk óta ide s tova csak fél esztendő telt el s mi nem várva be az esztendő leforgását, ismét tanácskozássra gyűltünk össze. Egyházkerületünk rendes közgyűlésének idejét ugyanis ebben az esztendőben a magyarországi ref. egyházkerületek zsinattartása veendő igénybe. Saját kerületi gyűlésünk megtartására tehát más időt kellett választani. S ha az elnöklő főgondnok úr ő Nagyméltósága a zsinattartás idejét jóval megelőzve hívta össze tanácskozássra a kerületi gyűlés tagjait: ezen intézkedés elégséges magyarázatot talál magában az előttünk fekvő tárgysorozatban.

Ezen kerületi gyűlésnek kell ugyanis intézkedni a *zsinati képviselők* megválasztása és ezzel együtt járó *teendőik* iránt; ezen kerületi gyűlés van hivatva arra is, hogy a hitéletre tartozó két igen fontos ügyben véleményt mondjon, hogy aztán a többi kerületek idevonatkozó véleményének is a meghallgatásával a *konvent*, illetőleg az országos zsinat tovább intézkedhessék. Egyik az „*új énekes könyv*“, a másik az „*egységes liturgia*“ kérdése.

Mind a kettő fontos kérdés. És ha a helyes megoldás sikerülni fog, teljesebb lesz a *belső egység*, mely a különböző egyházkerületeket egymáshoz kapcsolja és elég lesz téve annak a nagy hitéleti érdeknek, hogy anyaszentegyházunk hivei a Királyhágón innen és túl mindenik, bármelyik ref. templomban, idegeneknek magukat ne érezzék. Talán elérjük azt a célt is, hogy új *énekes könyvünk* nem mennyiség, de minőség tekintetében tartalmasabb legyen, istentiszteleti *rendtartásunkból* pedig a fölösleges és szükségtelen vagy épen helytelen részeket eltávolítsuk s ha kell újakkal pótoljuk. A vallások története azt tanítja, hogy a néplélek a hitélet mezején épen a

cultus kérdéseiben a legkonservatívabb. Hitnézetei módosulnak és átalakulnak; de vallásos cselekvényei megmaradnak. A tartalom változik, de az új tartalmat a régi formába önti bele. Azért úgy az új énekes könyv, valamint az egységes liturgia megállapításánál nagy kimérettel és bölcs körültekintéssel kell eljárunk. Régi énekes könyvünkben vannak énekek, melyekkel a nép lelke úgyszólván összehozott. Ezen énekek ellen a kritika talán kifogásokat tehet s újakat tesz a régi helyébe, vagy módosítja a régi szöveget és dallamot. De hát vajjon elértük-e a célt, ha a gyülekezetek serege az újat nem szívesen veszi s a régit követeli vissza? Értem a mindenfelől megnyilatkozó aggodalmat és úgy tartom, hogy az új énekes könyv egyes darabjait, azok szövegét és dallamát beható kritika tárgyává kell tenni; abból, ami *új* a kifogástalant megtartani, a többit pedig mellőzni, a régiből, a mi a használatban immár gyökeret vert, még ha fogyatkozásai vannak is, az új énekes könyvbe is fel kell venni. Meglehet, némelyek úgy vélekednek, hogy azt az egész munkát abban kell hagyni. A magam részéről azokkal tartok, kik a kérdés végleges megoldását sürgetik. Évtizedek óta tart a revízió, évtizedek óta jelentek meg koronként fűztek új zsoltafordításokkal és új dicséretekkel; és ha most, midőn a kérdés megoldása már-már dűlőre jutott, mi a munkát félbe szakítanók, vagy félre állanánk s maradnánk a mi most is használt erdélyi énekes könyvünkkel: egyfelől magát az ügyet és önmagunkat kevérték rossz hirbe, másfelől méltán zudítanók magunk ellen a partikularizmus vádját, mely az egységretörekvés elé gátakat emel.

Az *egységes liturgia* megalkotása azt gondolom sem nálunk, sem a testvér egyházkerületeknél nem fog akadályokra találni. Csak-hogy itt is szem előtt kell tartanunk a protestantizmus nagy elveit, melyek az evangéliumi szabadság talajából nőttek ki. Az egységes liturgia csak a hívők lelki egységének

megnyilatkozása az isteni tisztelet rendtartásában, de nem lehet kényszerített uniformis, a melyet a lelkipásztornak minden helyen és minden körülmények között, szolgálat alkalmával viselni kell. — Ha a gyülekezetek és lelkipásztorok részére, a cultus terén a szabad mozgásnak merőben utját vágjuk: akkor meg lehet csakugyan egészen egyek leszünk, de nem a Krisztusban, nem az élő hitben, hanem az élettelen formákban, hanem az üres képmutatásban. — Az élet fejlődés és nem tűr állandó egyformaságot. A tökéletest keresi. Saját törvényeit érvényesíti mindenütt. Küzd az akadályok ellen, melyek haladó útjában gátolják és formálódásában a kedvező vagy kedvezőtlen viszonyok szerint idomul, vagy pedig, ha a régi formában az új tartalom el nem fér, széttöri a régit, hogy újat teremtsen belőle. Az új bor a régi tömlőt szétveti.

Az idvezítő által kijelentett emez örökkévaló igazság érvényesül mindenütt, az ő országának földi élet formájában: az egyházintézményeiben és szervezetében is.

E kérdésekről beszélni szorosan véve nem tartozik püspöki jelentésem keretébe, de rájuk mutatni most a tárgyalások idején és a zsinattartás küszöbén, úgy gondolom, nem egészen fölösleges.

Én jeleztem nézeteimet és a főtiszteletű kerületi gyűlés bölcsesége kétségtelenül meg fogja találni a megoldásra vezető leghelyesebb utat saját véleményének a megalkotásában.

Ha jelentésemmel csupán azon hat hónapra szorítkozom, a mely a múlt évi rendes közgyűlés óta eltelt: kevés olyan jelenségre mutathatók rá, a melyből egyházkerületünk életműködésére biztos következtetést vonhatunk.

Az egyes egyházmegyék és egyes egyházközségek életéről, anyagi és szellemi haladásáról, emelkedéséről vagy hanyatlásáról, a hivataloskodók elvégzett munkájáról, az egyesek buzgó tevékenységéről, vagy kötelességük pontatlan teljesítéséről, az e. megyék vezetői által végbevitt vizsgálatok jegyzőkönyveiből és az esperesi jelentésekből meríthetni legbővebb tájékozódást. A téli és tavaszi hónapok azonban csak ritkán és kivételesen képezhetik a vizsgálatok idejét, valamint az egyházközségek hiveinek is az egyház érdekében kifejtett tevékenysége, szorgalmi jövedelmek előállítása, építkezések végrehajtása, nem ezen időszakra esik.

E helyen csak annyit jegyzek meg, hogy a nagysármási templomot a múlt évi nov. 15-én ünnepélyesen felszenteltük, a szászsebesi templom pedig immár teljesen elkészült s isten segítségével a jövő hónapban ezt is felszenteljük.

A mi hiveink és lelkipásztoraink egyháztársadalmi tevékenységét nézi, amíg egyfelől örömmel jelzem, hogy e tekintetben pár e. megyében élénk tevékenység tapasztalható,

de addig másfelől ismételten rá kell mutatnom arra is, hogy ez a gazdag mező nem egy helyt még merőben parlagon hever.

Az *adományokról és alapítványokról* az igazgatótanácshoz beküldött jelentések azonban arról tesznek bizonyosságot, hogy anyaszentegyházunk hiveinek buzgósága és áldozatkészsége nem szünetel és minden esztendőben meghozza nemes gyümölcseit.

A lefolyt félév alatt, a mint ez jelentésem mellékletéből látható, összesen 28,200 koronával növekedett egyházkerületünkben az alapítványok összege.

Az alapítványtevők közt legelső helyen áll *Bagoly György* és *neje*, kovásznai egyházközségünk buzgó hivei, a kik verejtékes munkájuk gyümölcséből 18,000 korona alapítványt tettek, oly czélból, hogy ennek kamataival a hivek által eddig fizetett *stoláris* díjak megváltassanak. A *Koós Ferencz* előbb bukaresti ref. lelkész, később kir. tanfelügyelő, ő és *neje* halála után, 5,000 koronát hagyományozott brassói e. községünk részére. *Kilyén Sándor* igazgatótanácsunk iroda-igazgatója a rátoni e. község részére egy papiházhelyet adományozott 600 korona értékben.

Sándor József, romániai e. megyénk főgondnoka a felső leánynevelő intézet felállítására az idén is 200 koronát fizetett be a pénztárba.

A dési egyházmegye gyámintézete a *szeretetház* javára 1000, a felsőbb iskola czéljaira 500 korona alapítványt jelentett be.

Itt kell megemlítenem az *országos műemlékek* bizottságát is, a kinek előterjesztésére a kultusz-miniszter úr sepsiszentgyörgyi egyházközségünkbe a templom kőkerítésének kijavítására 1200 koronát utalt ki.

Az *Emke* ebben az évben is méltányolta ref. népiskoláink nemzeti missióját s részint tanítók fizetésére, részint iskolák építésére 2900 korona segílyt nyújtott, kiváló figyelmet azon szegény egyházközségeinkre fordítván, a melyek nemzetiségi területen, nemzeti missiót teljesíteni vannak hivatva, de iskolát építeni és fentartani a maguk erején nem képesek. Ugy a nemes alapítványtevőknek, valamint az országos műemlékek bizottságának és az „erdélyi magyar közművelődési egyesületnek“ e helyen is őszinte köszönetet mondok a segílyezettek és egész egyházkerületünk nevében. A protestántizmusnak az áldozatra kész élőhit volt minden időben a leggazdagabb erőforrása. Ez tartotta fenn s fogja fentartani ezután is anyaszentegyházunkat.

Ezt az élőhitet ápolni a *lelkipásztorok* legfőbb feladata.

Fájdalmas megindulással veszem azért mindig a hirt, nemes munkában kifáradott vagy a pálya derekán elhanyagolt lelkipásztor társaim haláláról. E rövid félév alatt is nem kevesen vettek végső bucsut s hagytak itt

bennünket. Köztük Szász Gerő egyházkerületünknek hivatali elődöm idejében főjegyzője, a kolozsvári egyházközség szeretett papja, a kitűnő egyházi szónok és jeles költő, ki állandó nevet biztosított magának egyházkerületünk és a magyar nemzeti irodalom történetében; már három év óta megakadt ajkain a beszéd; most örökre és végképen elnémitotta a halál. Somkerek Miklós, a széki ehm. szelidlelkü esepere, a kit kartársainak szeretete, a vele együtt működőknek tisztelete kísért végig a pályán, melyen haladásában megállította a kérlelhetetlenül emésztő betegség s másfél évig tartó szenvedés után sirjába fekteté.

Szegedi Miklós körösbányai lelkész, Bocz Elek szászrégeni, Gál Sámuel vajdahunyadi, mindannyian életüknek késő alkonyán költöztek el, míg Veres Sándor magyarsárdi, Jónás Bálint kolozsborsai, Lőfi Pál egrespataki, Vadas Albert válaszúti és Adorján László héjjasfalvi lelkészeket, mint munkabíró férfiakat szólította el a halál.

A gondnoki karból Antos József erdővidéki gondnok és Lázár Mihály háromszéki főgondnokot nem fogjuk többé látni a munkások sorában. Midőn végső búcsút mondunk nekik, kérjük az életnek istenét, hogy új munkásokat küldjön a kidőlték helyébe.

(Vége. köv.)

Egységes liturgia.

Irta: Tóthfalusi József marosvásárhelyi lelkész.

(Folytatás.)

Ezért nem is fogom e szempontot sem mellőzni, a midőn, a továbbiakban azon munkálat véleményezésével foglalkozom, a mely a méltóságos Állandó Igazgató Tanács 1529—1904. számú „Körlevele” alapján, eddig egyházmegyei tanácskozások, most legközelebről pedig, egyházkerületi közgyűlésünk határozatai alapjául szolgál s a melynek alapja a nagymélt. egyetemes konventnek, az egyházkerületekhez intézett azon felhívása, mely szerint: az egyházi szertartások **dogmatikai** tartalmának érintetlen hagyásával nyilatkozzanak ez iránt: miben vélik megállapítani az egységes liturgiát? Mennyire terjedhet a megállapítandó egységes keretben a liturgus szabadsága? Mily mértékben ölelheti fel a történeti multat s mennyiben érintheti az egyes egyházakban elfogadott szokást.

Nyilvánvaló ugyan ebből, hogy itt voltaképpen csak: „az egyházi szertartások menetének külső rendjéről, a már meglevő elemek sorrendszerű megállapításáról s az eljárások egyöntetőségéről van szó”. Tehát nem a tulajdonképpeni lényegről, hanem a külső formáról. Azért én is ebben a keretben fogom elmondani előbb jelzett észrevételeimet is, tárgyalva, illetőleg méltatva azt az istentiszteleti sorrendet, mely közhasználatu Agendánk szemelött tartásával tervelve van.

1. **Ünnep- és vasárnapokon.** A) *Délelőtt:* 1. A gyülekezet énekei: a) (bemenő ének) invokáció és b) fő-ének, megfelelő dicséret vagy zsoltár 2—3. verse. 2. Előima (Miatyánkkal). 3. Gyülekezeti közének. 4. Bibliai szakasz olvasása. 5. Gyülekezeti ének (Megáll az Istennek ígéje). 6. Textus felvétel. 7. Egyházi beszéd. 8. A gyülekezet megáldása. 9. Adakozásra felhívás, egyházi hirdetések. 10. Gyülekezet éneke. B) *Délután:* Mint a délelőtti istentisztelet, azzal a különbséggel, hogy az egyházi beszéd helyett bibliai magyarázatnak, katekizációnak kell jönie.

Legyen szabad tehát ebben a keretben az ünnep, illetőleg vasárnap megszentelésének liturgiájára megtenni észrevételeimet.

Úgy hiszem, nem fog senki előtt feltűnő lenni, ha, mielőtt az itt felmerülő liturgiai elemek méltatásába bocsátkoznék, arra utalok, hogy már nem zárkozhatunk el az elől, hogy az *orgona* jelentőségével a mai kor igénye szerint foglalkozzunk, helyesen tisztázzuk feladatát. Szepepe, hogy mint egyházi és már általánosan elfogadott zeneszer, a közistentiszteletbeli buzgóságot emelje s így a kultusz alkatrészeül legyen elismerve. Azért a liturgia keretébe való beillesztése, tagadhatatlanul czélszerű. Csakhogy használása mindig a szent czélnak megfelelő: egyszerű, méltóságos és nemes legyen. A templomba begyülekezésnél jóleső, ha míg a lélek, az élet köznapi terheit elfelejtheti, az orgonahang, mint egy magasabb szférákból alázengő láthatatlan mennyei kar hozsánája fogadja; a szertartási közökben, mint pihentető alkalom; a távozáskor, mint az ember lelkét, még egyszer az égi Atya szeretetével biztató búcsú-üdvözlöt dobantja meg szíveinket. De fő szerepe: az éneklés vezetésében, erősítésében álljon. Éppen azért rám mindig fájdalmas benyomást tesz, ha az orgona a vallásos érzelmet elnyomva, csupán műélvezetet akar nyújtani s még inkább, ha az orgonista azt hiszi, hogy színházban vagy nyilvános mulatóban működik s egy-egy utcai nőta vagy éppen katonai induló dallamával szórakoztat, a nélkül, hogy a gyülekezetre emelő hatással lehetne. Hát még a mikor az egyes énekek, illetőleg liturgiai sorközök idején „változatosság kedvéért” az orgonista egyéni képzelete száll fel és alá az interludiumok létráján, de úgy, hogy a vallásos áhitat egészen megsiketül bele! Azért gondoskodni kell megfelelő *choral-könyvekről*, a melyek a mostani, mindenféle észlelhető zavart és rendszertelenséget jóakarattal kiküszöbölik, de mindenekfelett képzett, buzgó s a liturgus szent szerepét hiven megőrző orgonistákról, illetőleg énekezőkről, mert ki ne vallaná nagy fontosságát egyuttal annak a liturgiai elemnek — az *egyházi énekek* — a mely nemcsak hogy bevezeti s végig kíséri az istentiszteletet, hanem erőt, buzgóságot kölcsönöz annak?

Az kétségtelen, hogy már a kevéssel előbb közölt rend tervezete megnyugtathat afelől, hogy az egyházi ének, ezután liturgiánk minden formájában meg fogja találni a maga előkelő helyzetét. Vajha igazi gyülekezeti aktussá válna s megtalálná hódító útját a szívekhez!

Az a körülmény, hogy épen most folyik énekes könyvünk revíziója, felmenthet az alól, hogy tovább tárgyaljam e kérdést, de elmulaszthatlan kötelességemnek tartom arra felhívni a figyelmet, hogy ha valóban, őszintén akarjuk az énekek, mint liturgiai elemnek megfelelő érvényesülését, komoly ügyelettel legyünk annak eddigi hiányaira, dallam és szöveg tekintetében egyaránt. Nem titkolom el, hogy énekes könyveink csak kis részben nyújtják azt, ami a szívnek és léleknek igazi eledel. Külső formájuk olyan, mint egy-egy jó vastag iskolai olvasókönyv, nem pedig templomi használatra szánt kisebb, formás énekgyűjtemény. Aggaszt az u. n. „Próba énekeskönyv” is, mert benne nem egy darab oly dogmatikai világnézetet ad az éneklő szájába, melyet ma már a legegyszerűsített gyülekezetben is édes kevesen vesznek fel benső világukba; vagy a mire szintén tudnék példát felmutatni, egyh. énekszöveg nem egy rimes prédikációvá lett s benne a lyrikus elem helyett, az okoskodás és szavalmány jellege nyert a valódi költészet rovására tulsúlyt.

Szó-szoros értelmében véve nálunk az *ima liturgiájáról* nem lehet szó. Magyarországon, tudtommal, sok helyen egy-egy nevesebb ima-író p. o. Révész imáit használják állandóan, akkora konzervatívizmussal,

sal, hogy a nyilvános istentiszteleten abból *olvasnak* egy-egy megfelelő könyörgést, azon önámításon alapuló vélemény jutván érvényre, hogy a gyülekezet, minél ismertebb előtte az ima, annál buzgóbban imádkozik, mely elv, nézetem szerint, következményeiben, előbb-utóbb az olvasóhoz fog vezetni. De általánosabb az, hogy szabadon választott szertartási, vagy az élet mindennapi körülményeire készített imákat részint eredeti, részint átdolgozott alakban használnak. Két dolog van, a mire figyelniünk kell. Egyik annak eldöntése, hogy nem lenne-e czélszerű az, ha, amidőn fentartjuk — bizonyos határig korlátolva a liturgus szabadságát — s megengedjük az imák szabad választását és alakítását, eredetiek készítését: nem volna-e mondom czélszerű egyúttal az is, hogy egy hivatalos úton összeállított s kellően megválogatott anyaggyűjtemény bocsáttassék a liturgusok rendelkezésére? A másik pedig az, hogy döntsék el az a kérdés: szabadon, tehát könyv nélkül mondja, vagy az ágendás könyvből olvassa a lelkész az imát? En ugyan mindig szabadon imádkozom, előre készülve rá, de nem tudnék elzárkozni annak megvitatásától, hogy: az imádkozás a gyülekezet közimája lévén, nem volna-e hatékonyabb, ha az, mint a textus a bibliából, ez az ágendás könyvből olvastatnék? Így elkerülhető volna, hogy egyes imádkozó a szabad előadás minden külsőségét elprodukálja az imádkozásnál, ezzel igyekeztve meghatni a gyülekezetet; másfelől pedig az, hogy készületlenül, üres locsogással, keresett, vagy az ódonszerűséget negélyező beszéddel ne gyötörhetné meg egy liturgus sem a lelkeket. A könyörgésben az imádkozó s a körülötte összegyűlt hívek áhitatossága nyerjen nyugodt, higgadt s természetes kifejezést. Ez oly feladat, melyet nem egy könnyen lehet akármilyen hangulatban és készület nélkül megoldani!

Istentiszteletünkben, *új liturgiai* elem gyanánt a szentírás egyes szakaszainak felolvasása szerepelne.

Gyökere az őskeresztyén korszakba nyulik vissza. Eleinte az ószövetség prófétái részét olvasták a keresztény gyülekezetben, a Jézusba, mint Messiásba vetett hit erősítésére, később ezzel összekötötték az evangéliumok és apostolok leveleinek olvasását. Kezdetben szabadon választottak egy-egy részt, később azonban különösen megállapították azokat a szakaszokat (perikopák), melyek az egyházi idő céljának megfeleltek: p. o. Nagypénteken és bűjtben a Krisztus szenvedéseit, Husvétban a feltámadás történetét olvasták s így tovább. A pápizmus ceremóniái kiküszöbölték ezt a szokást, de a reformáció újból életbe léptette. Kálvin nagy súlyt fektetett rá. En magam szívesen üdvözlöm, de ezúttal vallom, hogy csak okos gonddal, bölcs mérséklettel megállapított formák között számíthatunk eredményre. A bibliai szöveg egyszerű felolvasása vajjon fog-e hatással lenni? Meglehet, hogy a liturgusban, kiről tegyük fel, hogy a szó nemesebb értelmében, egyszersmint theologus is, a termékenyítő gondolatok s értelmek egyrészt hosszú sorát fogja felkelteni, de a laikus nehogy csak fárasztó külsőségeknek tekintse!! Az a méltánylandó cél, hogy az olvasni nem tudó nép, a szentírás fontosabb tartalmával megismertessék, vajjon nem lesz-e az istentiszteletről visszatartó hatással azokra, a kik részint iskolában, részint templomban foglalkoztak ugyanazon bibliai részekkel? És tovább: vajjon, a mit maguk nem fogtak fel, a felolvasás által világosabbá lesz és a mit megértettek, vajjon nem csak akkor lesz rájuk igazán építő hatással, ha az, az egész istentisztelet eszmekörével összeesik?! Vajjon azért egyházhatoságilag megállapított u. n. perikopális rendszer szerint, vagy szabadon, a liturgus belátására bizva történjék a szentírás olvasása? Egész légió aggasztó kérdést lehetne még felhozni. Azonban vallom, hogy mint a mindennapi kenyérre, oly szük-

ség van rá. Keltsük új életre a biblia olvasást, az erre vezető leghelyesebb utat, megfogja mutatni az alaposan körültekintő megfontolás. A fő itt az elv; a kivétel részletkérdés, a mi méltó tárgya lehetne egyházi értekezleteink tanácskozásának!

A ref. egyház liturgiájának eddig felsorolt elemei s az ünnepi és vasárnapi istentiszteleti rendnek felsorolt alakjai között a legfontosabb a *prédikáció*. A szív, a lélek: a Krisztus Igéje! Ez a körülmény felment attól, hogy mint liturgiai elemet bővebben méltassam. Azonban nem hagyhatom említés nélkül, hogy nem egy helyen s nem egy lelkész részéről oly gyakorlatok lesznek divattá, a melyek a prédikáció magasztos feladatának dezaúválására szolgálnak. De az is kétségtelen, hogyha magunkra vetünk s bevalljuk, hogy rest szolgálak vagyunk és az üres szólamok helyett életet, tartalmat készülünk adni, még nem tettünk eleget. Mert a liturgia ügye nemcsak a lelkész ügyes, bajos dolga! Nézzük az érem másik oldalát is. Ha istentiszteletünk kevésbé nyújtja azt, a mit kellene, keressük az okot „a szent nép és királyi papság“ azon elemeiben is, kik a gyülekezetet alkotják; abban a részvétlenségben, melyet a hívek, kivált a műveltebb osztályokhoz tartozók, az egyház iránt általában tanusítanak; tulajdonítsuk annak a szellemtelen felületességnek, a mely az élet nagy kérdéseiből egyet-egyét kikapva, az egyházzal szemben tünető állást foglal el s a templomban, liturgiában nem lát egyebet, mint „a tudatlan nép buta ösztönének megnyilatkozását.“ Csak rövidlátó ember nem fogja észrevenni az ilyen jelenségben a nagy bajt; a bajt, a mely bizonyára sok derék lelkészt vont el szolgálatainak magosabb céljától; a tiszta idealizmus tetőiről a „köznapi egyháziasság“ porába; a gépszerűségre s hallgatói rosz izlésű ferde eszméinek körébe. Ezért kell kétszeres erővel arra törekednünk, hogy a prédikáció mind jobban megoldja dicső feladatát! A miként? — — nem tartozik e tanulmány keretébe.

(Folyt. köv.)

Egyházkerületi közgyűlés.

Kolozsvár, 1904. május 27—28.

Egyházkerületünknek, a november hóban megnyitandó egyetemes zsinat miatt, most megtartott rendes közgyűléséről tudósításunkat rövidre fogva, az alábbiakban adjuk:

A nagy számban felsereglett közgyűlési tagok a theol. dísztermét teljesen megtöltötték. A „Jövel Szentlélek...“ gyülekezeti ének után *dr. Bartók* püspök ur áhitatos imája emelte fel a lelkeket, kérve Isten segedelmét s a tanácsnak lelkét a munkához.

Br. Bánffy Dezső elnök rövid megnyitója után az alakulás következett, melynek során az új tagok igazoltattak, *Benkő* Ferencz nagyszabasi, *Vásárhelyi* Boldizsár dési és *Kovács* Antal sepsii egyh. megyei főjegyzők és *Pünkösti* Pál ellenőr-könyvelő pedig letették a szokásos esküt. Távolmaradásukat kimentették: Hegedüs Sándor, Zeyk Dániel főgondnok, gr. Bethlen Pál gondnok stb.

A bizottsági választások elrendelésével kapcsolatosan elhatározottak, hogy a közfőtörvényszék esperesi helyére történő választással egyidejűleg 3 póttag is választassék a bíróságba, hogy a bíróság megalakulásának többször előfordult nehézségein könnyítve legyen.

A választásokra vonatkozó intézkedések megtételén, a tárgysorozat első pontjára a Püspök évi jelentését hallgatta nagy figyelemmel és gyakori tetszésnyilvánítások közt a közgyűlés, a melyet a Püspök ur szívesége folytán lapunk egész terjedelmében közölni fog, hogy igen sok és fontos ügyben okulást és intelmet vehessen belőle az egyház minél több tagja. A tartalmas, szép jelentésért Püspök urnak *br. Bánffy Dezső* elnök mondott a közgyűlés nevében köszönetet.

Az Ig.-tanácsnak közigazgatási és tanügyi jelentései kinyomatva lévén, egy-egy bizottságnak adattak ki jelentéstelre. A vagyonügyi jelentés és 1905. évi költségvetés minden felszólalás nélkül elfogadtatott.

A zsinati képviselőválasztások eszközzésére, a koráb-

ban megalkotott Szabályrendelet szemelött tartásával s azon most elhatározott kiegészítéssel, hogy 9 egyházi és 9 világi rendes és ugyanannyi póttagra kell együtt szavazni és pedig az anyaegyházközségek presbiteriumainak, melyben a hozzájuk tartozó leány-, fiók- stb. egyházak presbiteri is személy szerint résztvehetnek, július 1—15. napjai tűzettek ki, az Ig.-tanácshoz való beküldés határideje pedig aug. 1-ében állapított meg.

Igen bölcs és körültekintő határozati javaslatot terjesztett elő az Ig.-tanács a bekért vélemények lelkiismeretes mérlegelésével az új énekeskönyv és egységes liturgia ügyében. Mindkettőre nézve rendelkezésére bocsátja az egyetemes bizottságnak az összes beérkezett véleményeket, az énekeskönyvre nézve kifejezve a ker. közgyűlés azon álláspontját, hogy bár az egyetemes énekeskönyvet óhajítja, de egyuttal — nem partikulárizmusból, hanem a gyakorlati átmenet érdekében — kívánja, hogy az eddigi erdélyi énekeskönyvre nagyobb tekintettel legyen a bizottság, a halotti énekek is bevétesse s úgy költészeti, mint zenei szempontból az egész újra átdolgoztassék. Az egységes lithurgiára nézve elfogadja részéről való alapjavaslatul a theol. fakultás előljárásága által készített tervezetet. E tárggyal kapcsolatosan *Vásárhelyi* Boldizsár a sátoros ünnepek harmadik napja körüli visszásságokra hívta fel a figyelmet s kérte — különösen az iskolákra való vonatkozásért — a konvent és kultuszminiszter megkeresését; *Jancsó* Lajos esperes pedig a reformáció évfordulati ünnepének országos ünneppé tétele érdekében szólalt fel; míg *Csia* Kálmán az egésznek napirendről való levételét kívánta. A megindult vita *Dr. Bartók* György püspök ur felszólalásával megnyugtató véget érve a javaslatok elfogadtattak.

A kántorok és ref. kántortanítók gyermekeinek a Szeretetházba való felvétele körül még hosszabb vita folyt. A javaslat a megszorított feltételekkel kombinált fakultatív felvétel elvén alapult. Azt ajánlja t. i., hogy azok, kik most egy bizonyos határidőig jelentkezve kötelezik magukat az évi díjak halálukig való fizetésére s egyben egyházak is az állomás után és az állomás jövedői betöltői is pályázati feltétellel tagságra kötelezettek: azok rendes jogosultaknak tekintessenek. Végre is ez a javaslat fogadtatott el, mellőzve a *Deák* Lajos javaslata, ki az egészet a kötelező belépés elve alapján akarta átdolgoztatni s az állami tanító-kántorokra is kiterjeszteni.

A délutáni ülésen első sorban újtorjai egyh. községünk kapta meg a szélesebb tevékenységi kört és a ker. képviselő küldési jogot. Majd a *parochiális könyvtárak* ügyében mondatott ki, hogy a konvent által vezetendő theol. tudományos művekből álló „Egyházi könyvtár“ sorozat kerületünk parochiális könyvtárai számára is kötelezőkké tétetnek, de az évi 10 koronát nem meghaladható előfizetési áron. — A *papi kegyeleti* idő egységes rendezését azon alapon kéri a kerület a konventtől, hogy a hagyatéki féleven túl még egy fél évig tartson, de enek végével már a gyámintézetű segély folyósíttassék.

Az egész közgyűlés legvehemensebben vitatott tárgya volt „a lelkészek, tanárok, tanítók és életfogytig választott hivatalnokok mellékfoglalkozása tárgyában“ előterjesztett Ig.-tanácsi javaslat.

A javaslatban voltaképen nem volt egyéb, mint az, hogy az Ig.-tanács részletes utasítást kért a maga számára az Egyh. törvények 141. 439. 469. §§-nak végrehajtása körüli eljárására, elakarván háritani magától, hogy ennek hiján esetleg önkényű eljárással vádoltassék. Nem lehet mondani, hogy a javaslat minden pontjában tökéletes lett volna, de az a heves, némelyeknél szenvedélyes támadás, mely azt „alkormányellenesnek, a protestáns és általános emberi szabadsággal ellenkező reakcionárizmusnak“ kiáltotta ki s ezzel az Ig.-tanács irányzatát akarta megbélyegezni: túllőtt a célon. Azokat a szempontokat, melyeket a javaslat ellenőrzői nevében *Bedőházy* János, *Somogyi* István, *Simon* Ferencz *Sebess* Dénes, *Ugron* János stb. kifejezték, az egyéni szabadság, a kulturális és magyar nemzeti befolyás, a sociális és anyagi szempontjait az ig.-tanácsi előterjesztés is mérlegelte. S ha mindezek dacára a mellékfoglalkozások kérdését részletesebben rendezendők tartotta, mint a törvény idézett §§-ai, arra főleg az vezette, mert az idézett paragrafusok „felső hatósági jóváhagyását“ neki kell teljesíteni s mert preventív intézkedésekkel vélte megelőzendőknek a 301. §-on alapuló fegyelmi eljárás gyakrabbi alkalmazásának szükségét. A ker. közgyűlés azonban *Pokoly* th. tanár következő határozati javaslatát fogadta el:

„Mondja ki a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés, hogy az igazgatótanácsnak „a lelkészi, tanári és tanítói mellékfoglalkozások szabályozása iránt“ benyújtott javaslata felett napirendre tér, mert az Egyházi törvények 141., 439. 469. §-aiban egyházunk érdekeit kellőleg biztosítva és ugyancsak az Egyházi törvények 301. §-ában megvédelmezve látja. Ennélfogva elegendőnek tartja, hogy az igazgatótanács, a mennyiben a lelkészek, tanárok, tanítók az Egyházi törvény 141., 439. és 469. §-ának ellenkező eljárását, viselkedést tanusítanak, avagy foglalkozást folytatnának, ezek ellen a 301. §. alapján, a fegyelmi bíraskodás rendes utján járjon el.“

Ezzel a dolog el volt intézve. Az ig.-tanácstól megtagadtatott minden részletes utasítás a törvény mikénti végrehajtására nézve s erre nézve továbbra is saját bölcs belátására és lelkiismeretére és a fegyelmi megtorlás útjára utaltatott. Az azonban felette téves felfogás, mintha e határozati javaslat elfogadásával „odautasított volna az ig.-tanács, hogy a mellékfoglalkozások bejelentése s engedélyezése rendszerével szakítson“, mert erre a kerületi közgyűlésnek joga nincs, miután az „engedélyezést“ a zsinati törvények rendelik, engedélyezni pedig kérelem — esetleg bejelentés — nélkül nem lehet. Ide-oda tehát úgy állunk, hogy meg volt a nagy hűhó semmiért s a ker. gyűlés sokkal helyesebben tette volna, ha belemenve a javaslat tárgyalásába, annak hiányait vagy tulságait orvosolta volna. A nagy többség hangulata azonban sokkal inkább fel volt puszkaporozva e kérdésben, semhogy ily irányú javaslatot a siker reményével megkockáztatni lehetett volna.

A második napon *br. Kemény* Kálmán főgondnok elnökölt. A jegyzőkönyv olvasás után egy kellemetlen incidens következett. *Simó* Lajos főgondnok e napon hírlapi támadásban részesült, melynek az volt a veleje, hogy az eh. kerület részvényei alapján a „Fonciere“ biztosítársaságnál elfoglalt igazgatótanácsosi állása után húzott évi 10 ezer kor. jövedelmét magának tartja meg és nem adja vissza a nagy deficittel küzdő kerületnek. Az érdekes főgondnok mélyen sértett önérzettel tette szóvá e sértő támadást. Utalt azokra az áldozatokra, melyeket egyházáért, templom- és iskola-építésekénél hozott, de főleg arra, hogy a „Fonciere“-nél elfoglalt állása befolyásának köszönhető, hogy a társaság igazgatási költségeinek 18—20 ezer forinttal olcsóbbá tétele által, az addig osztalékot sem adott papirok, ma szép osztalékhoz, évi 20 ezer koronán felül, juttatják a kerületet, míg ő maga súlyos anyagi és személyes felelősséggel, költséges utazásokkal és fáradtságos munkával járó állása után évi 1200 frt javadalmazást élvez. A közgyűlés nevében *Ugron* János gondnok és az elnök fejezték ki a változhatatlan tisztelet és becsülés érzését s utasították vissza a támadást, a mivel a kinos incidens *Simó* főgondnok éltetésével ért véget.

A theol. fakultás vagyonügyi konszolidálására kiküldött bizottság jelentése hosszas vita után egyéb részeiben elfogadtatva, az egyházközségek megadóztatásának pontja a *Jancsó* Sándor módosított indítványa értelmében véleményezésre kiküldetni határozatott.

A különböző bizottságok jelentése s a választások eredményének bejelentése után a közgyűlés tárgysorozata kimerítve lévén, elnöklő főgondnokainknak a Püspök úr a közgyűlés köszönetét kifejezve, az ülés d. u. 1 órakor véget ért s d. u. 3 órakor a jegyzőkönyv hitelesítésével formalisan is bezárattott.

Tudósító.

Egy szép nap.

Vala pedig az a szép nap a sepsii egyházmegye Aldoboly nevű egyházközségében ez év pünköst harmadnapján, mikoron is ott egyházmegyei egyházi értekezleti közgyűlést tartánk. Nem e nap természeti szépségéről akarok szólni, ámbár ebben a tekintetben sem vala semmi hiányosság, hanem amaz erkölcsi fényről kívánok megemlékezni, mely ezt a napot elejétől-végig besugározta.

Már a megérkezés percében kellemesen lepett meg mindnyájunkat az a meleg érdeklődés, melyet e derék székely község lakói ügyünk iránt tanusítottak. Az ünnepi diszt öltött csinos házak, a tisztára kisépért, zöldágakkal szegélyezett utcák s az eze-

ken hullámzó ünneplő közönség egy erkölcs-vallási tekintetben tisztult fogalmakkal bíró község képének benyomását kelté a figyelmes szemlélőben. Ahol az Ur oltára körül forgolódozó szolgáltnak egyházépitést célzó munkálkodását annyira becsülik, az iránt annyira lelkesednek: ott a vezető és vezetettek között az elérendő cél teritében teljes összhangnak kell lennie s hogy Aldobolyban ez meg van, örvendetesen tapasztaltuk.

Átesvén a viszontlátás feletti örvendezésen, a papi palotából — igen palotából! mert Aldobolyban a pap palotában lakik, kár, hogy csak ideiglenesen — felvonultunk a község háza gyülestermébe, ahol már összegyűlve várt a szép számú érdeklődő közönség. Itt értekezletünk lánglelkű elnöke, Zsigmond Károly hosszufalusi körlelkész tartotta meg kiválóan magas színvonalon álló megnyitóját, melylyel egy csapásra hódított meg minden ott jelenlevő lelket. Nem bocsátkozom e beszéd bírálatába, mert nem akarok predikálni a közvéleménynek, melynek ítélőszéke elé utaltatott ez a beszéd értekezletünk által az „Erd. Prot. Lap.” és a „Székely Nemzet” hasábjain, sőt röpirat alakjában is, csak annyit jegyzek meg ezuttal, hogy derék elnökünk e beszédével egyházkerületünk elsőrendű tántumai egyikének mutatta be magát.

Az elnöki megnyitó után következett volna tárgysorozat rendjén a titkári jelentés, miután azonban a templomozás ideje már nagyon közel vala, az a jelentés pedig hosszabb lélegzetű felolvasást képezett: egy kis helycsere történt a tárgysorozatban, t. i. a titkári jelentés helyett Kovács Antal egyh. megyei főjegyző olvasta fel néhai Vén Mihály bikfalvi lelkész s a sepsi egyházmegye kiváló esperesének nagy utánjárásal kidolgozott élet- és jellemrajzát. Magunk előtt látjuk, habár pillanatra is, még egyszer alakját ama derék bajtársunknak, ki 19 éves papsága, 7 éves esperessége alatt példányképe volt a puritán kálvinista papi karakternek, a lankadást nem ismerő szorgalomnak és az önfeláldozó, becsületes munka mártírjainak. Főjegyző aának e szépen sikerült emlékiratát egy, az egyházmegye jeleseinek emlékéit megörökítő „Emlékkönyv”-be való szöszzerinti bejegyzésre méltatta értekezletünk.

Mire ennek vége lett, az imára hívó harangok szava is elnémult s mi bevonultunk a csinosan feldiszített, ájtatos közönséggel zsufolásig telített templomba, hogy tanui legyünk annak a lélekemelő ünnepélynek, mely itt a következő sorrendben folyt le: invocatio gyanánt a XC-ik zsoltár első versét énekelte a gyülekezet, ezután karének következett az egyházi dalkar által előadva, mely után Kis Lajos étfalvi lelkész, ért. alelnök magas szárnyalású, a Bocskai emlékét is érintő imában emelte lelkünket a minden áldások istenéhez, kérve őt, hogy szent lelkének erejét töltsse ki mireánk, kik miként az apostolok egy értelemben együtt vagyunk, hogy munkáljuk országát tovább építését. Ima után közének következett, ismét az egyházi dalkar által előadva, melynek végeztével Jakab József gidófalvi kollega lépett a szószékre, hogy megtartsa Pál apostol 2. Kor. III. 17. alapján kidolgozott egyházi beszédét. Szónok az általános figyelmet mindvégig lekötő rokonszenves előadásában igen ügyesen domborította ki az Isten lelkének hatalmas és dicsőséges működését, nemzetünknek a lelkiismereti szabadságért vívott küzdelmeiben s ezek közül a legelsőnek, a Bocskai féle dicsőséges harcoknak 300-os évfordulójáról megemlékezve méltatta Bocskai Istvánnak a magyar protestantizmus szabadsága körül kifejtett érdemeit. Ez eszmékben, szép fordulatokban gazdag beszéd szónokot egy eddig nem ismert oldaláról mutatta be, t. i. hivatásos egyházi beszéd írói oldaláról. „Csak előre édes fiam.”

Istentisztelet végeztével visszatértünk gyülester-

münkbe, hogy a tárgysorozat megszakadt fonalát fölvegyük újra. Itt az értekezleti titkár olvasta fel terjedelmes, egyházmegyénk összes egyházközségeinek munkásságát feltüntető jelentését. E jelentés általában azt a benyomást kelté, hogy egyházközségeink nagy része megértette az idők jelét s üdvös intézkedéseket tett a hitélet fokozása s a valláserkölcsei élet fejlesztése érdekében; de miért tagadnók, akadnak bizony olyanok is, habár szórványosan, melyek a közöny, a nemtörődömség párnáján ülve, összeguggott kezekkel álmódoznak amaz örök igazság felől, hogy pihenés után édes a nyugalom. Miután titkár aa jelentésében minden egyes egyházközség hit- és egyházépitő munkásságáról beszámolt, ilyenformán végzi jelentését: A mi egyháztársadalmi ténykedésünk, hitépitő munkánk még úgyszólván csak a kísérletezés, tapogatózás stádiumában van, de az irány, melyben a kísérletezés folyik, úgy látszik hasznos, üdvös, célravezető leend. Csak előre kitartással és a mi fő, több súlyt fektessünk munkánkunk a gyakorlati élet terén való érvényesítésére. Legyen gondunk rá, hogy azok az eszmék, elvek és igazságok, melyeket ifjusági és vallásos összejöveleteink alkalmával hirdetünk, nyilvánvalókká legyenek hiveink gyakorlati életében is. Mert szép ugyan a szép éneklés, megható az ima, lelkesítő, fölemelő egy-egy ügyesen kidolgozott felolvasás, gyönyörűséggel tölt el egy kis leány vagy ifju értelmes szavai, de mennyivel szebb egy elhagyott szegény árvának felruházása, egy éhezőnek megelégitése, egy szenvedőnek vigasztalása; mennyivel szebb az oktató, építő, hiterősítő iratoknak a családi hajlékokba való bevittele, hogy azokból merítsenek hitet, erőt, lelkesedést élni, tenni, áldozni azért az egyházért, mely őket emlőjén nevelte s áldásaival halmozta el bölcsőtől a sirig

A titkár után pénztáros aa tette meg jelentését, melyből kitűnt, hogy egyházmegyénk területén 98 értekezleti tag részéről befolyt a jelen évben 194 K, mely összegnek 75%-át pénztáros aa. a kerületi Értekezlet pénztárnokához küldött fel. Pénztárnok jelentése tudomásul vétetett. Most az egyházmegyei könyvtár sorsát kellett volna eldöntenünk, azonban többek hozzászólása után értekezletünk kimondta, hogy ez ügyben végérvényesen döntenem nem érzi magát illetékesnek, hanem a legelső egyházmegyei közgyűlés elé terjeszti a kérdést megoldás végett.

Ezután a dr. Székely György brassói főispán, értekezleti világi elnök lemondásával megürült elnöki széket töltöttük be és pedig szeretetünk és bizalmunk egyhangú, lelkesült megnyilatkozásával, Veér György brassói törvényszéki elnököt, értekezletünk alapító tagját, a kiváló keresztyén erényekben bővölködő, egyházas buzgóságáról kerületünk szerte igen előnyösen ismert férfiut emelvén az elnöki méltóságra.

Végül Kis Lajos eh. alelnök ismertette a felsőborsódi ev. ref. lelkészi értekezletnek a papi fizetések rendezése tárgyában kibocsátott felhívását. Értekezletünk a felsőborsódi lelkészi karral szolidarisnak vallja magát, a felhívást magáévá teszi s kebeléből az annak idején Budapesten megtartandó kongresszusra Zsigmond Károly és Kis Lajos egyházi elnököt és alelnököt küldi ki.

És ezzel a tárgysorozat kimerítve lévén, miután a test is mind élénkebben kezdé követelni a maga jogait, keresztes lakomára gyülekezőnk össze, hogy az új tisztakarnak első szülöttét, munkásságának első gyümölcsét, ezt az igen szépen sikerült értekezletet, mely az életrevalóság jegyében született, megkereszteljük, fölavassuk a fehér asztal mellett is. A derült hangulat, mely a lakomán az uralkodó plánéta vala, csak akkor kezdé kissé elborulni, mikor a búcsuzó nap amaz örök törvényt juttatta eszünkbe, hogy minden kezdetnek vége is kell legyen. E törvény hatása alatt fájdalommal bár, de búcsut vevünk mi is ama

kedves körtől, mely szeretetével, tüntető ragaszkodásával, szives érdeklődésével mi reánk nézve ezt a napot oly széppé, oly kedvessé tette.

Kökös, 1904. május hó 27.

Takács Károly,
ért. titkár.

KÜLÖNFÉLÉK.

Br. Bánffy Dezső, az „Uj-párt“ vezére május 31-én 115 szótöbbséggel Szeged városa I. kerületének orsz. képviselőjévé választott. E hír nagyjelentőségű politikai ujdonság is. Az egykori hatalmas miniszterelnök, a volt m. kir. főudvarmester az országgyűlésen mint ellenzéki pártvezér: ebben Magyarországon nagy szenzáció rejlik. Mi azonban e lapokon nem politikai jellegéért örökitjük meg. Örömmünket az a tisztelet és becsülés magyarazza, mellyel egyházkerületünk iránt elévülhetetlen érdemeket szerzett főgondnokunk iránt viseltetünk s az a tudat fokozza, hogy ime, a kit mi, a mi szűkebb hazarészünkben mint megalkuvást nem ismerő liberális gondolkozású férfiut, mint inkarnatus magyar hazafit, őszinteségben, nyíltságban, helyesnek felismert elvei iránti következetességben szinte páratlan embert, ki egyesegyedül csak a köteleesség fensége előtt hódol meg, csaknem rajongó szeretettel övezünk: azt a férfiut a nagyalföld magyarjai is épügy értékelik, becsülik, mint magunk. Br. Bánffy Dezső régóta nem csak erdélyi nagyság, de soha sem fog megszűnni ennek lenni; bizonyosságul annak, hogy Erdély bérceinek szabad földjén az erdélyi fejedelemség ősi tradíciói mindig tudnak oly férfiakat nevelni, kik a magyar nemzet lelkének legdrágább ideáljait képviselik. A br. Bánffy Dezső győzelméből ránk is esik fény sugar. E felett örvendünk s ezért kívánjuk neki őszinte szívvel: koronázza sikerrel Isten minden munkáját, mit az örök bölcsesség hazánk s nemzetünk javára, jónak lát általa valószínűsíteni meg! Éljen soká!!

Tisztelgés a főgondnoki karnál. A lezajlott egyh. kerületi közgyűlés első napján a gyűlés tagjai a ker. főgondnoki karnál dr. Bartók György püspök ur vezetése alatt megtették a szokásos tisztelgést. A Püspök ur gyönyörű beszédét dr. J. Reville, a párizsi egyetem vallástudományi kara hírneves professzorának br. Bánffy Dezsőhöz intézett levele azon passzusán építette fel, „hogy felekezeti szempontoktól független tanulmányai arról győzték meg őt, hogy egyedül az evang. protestáns keresztyén vallásosság az a hatalom, mely úgy a sülyedő nemzeteket, mint a felbomlással fenyegető társadalmat még megmentheti. S ezt belátni Franciaországnak és a kultura keleti hivatott góczpontjának Magyarországnak egyformán létkérdése.“ A főgondnoki kar nevében br. Bánffy Dezső szónokilag is formás szép beszédben felelt, kifejtván, hogy „ha ünnep reánk nézve együttmunkálkodásunknak ily en alkalma: érezze mindenki, hogy e munkát nemcsak szűkebb körű egyházi gyűléseinken kell teljesítenünk, hanem egész életfelfogásunkban s minden téren való cselekvéseinkben kifejezésre kell juttatnunk s a hazafias, nemzeti liberális gondolkozásnak, mint a honmentő, nemzetfenntartó erőnek, érvényt kell szereznünk minden téren, menten minden elfogultságtól, de férfias eréllyel és köteleességteljesítéssel.“ Arany szavak egy a nagy francia tudós izencének szavai, mint a legmagyarabb magyar mágnásnak köteleességteljesítésre hívó szózata. Bárha mindnyájunknál visszhangra találnának!

Gondnok- és tanárválasztások. Közgyűlésünk választásainak eredménye a következő. Megválasztottak: *görgényi* algondnokká gr. *Teleki* Arthur, *erdővidéki* algondnokká *Zatureczky* Kálmán, *nagyszabeni* egyhm. főgondnokká *Somogyi* István, *szászvárosi* koll. főgondnokká *Fáy* Béla, *szilágysszolnoki* eh. algondnokká *Kovács* Ist-

ván, *sepsii* eh. főgondnokká dr. *Székely* György, *sepsii* eh. algondnokká *Kónya* Miklós, *kézdi* első főgondnokká gr. *Haller* János, *kézdi* II-ik főgondnokká *Kovács* Károly. A *közfőtörvénszék* rendes tagjaivá ifj. *Péter* Károly és dr. *Elekes* Viktor. Póttagokul: dr. *Szádeczky* Lajos, *Cseke* Ferencz, *Kovács* Dezső. Egyházkerületi *számadások és költségvetés* megvizsgálására: dr. *Papp* István, *Szatmári* Akos, *Gáspár* János, *Vásárhelyi* Boldizsár, *Szécsi* Ferencz, dr. *Sárkány* Lajos, dr. *Boér* Elek. Tanárokká a marosvásárhelyi kollegiumhoz: *Nagy* Endre, a sepsiszentgyörgyihez *Glass* Ferencz. Az Ur tegye méltó munkásokká választottait; mi Istennek kegyelmét, áldását kérjük munkáikhoz s gratulálunk a szép választáshoz.

Az E. M. K. E. közgyűlése. 20-ik közgyűlését tartotta az Emke május 28-án d. u. 4 órakor Kolozsvárt, a városház disztermében. A buzgó Emke tagok közt nagy számmal vettek részt ref. papjaink és közgyűlési tagjaink, kik akkor épen itt tartózkodtak. A közgyűlést a zsufolásig megtelt teremben gróf *Béldi* Akos elnök nyitotta meg a nagy feladatok multjára és jövőjére vetett pillantással. A hatalmas kötetet kitevő évi jelentés felolvasottnak tekintett s a buzgó tisztikarnak működéséért köszönetet szavaztak. A gyűlés ünnepélyes mozzanata volt az Emke-tanítói jutalomnak kiosztása. A Gyertyánffy-féle 200 K-ás jutalmat *Csegezi* Elek aranyosrákosi tanító kapta, ki 47 év óta működik ottan. Az ünnepi beszédet *Nagy* Károly theol. tanár, Emke-jegyző mondotta a jutalmazás erkölcsi értékét fejtegetve. Beszédét teljtartalmulag jegyzőkönyvre venni határozották. Majd a választmány kiegészítése történt meg. Ő Felsőének a Rákóczi hamvai hazahozatala elrendeléseért hálafeletet küldetett s elhatározott, hogy kérni fogják, miszerint legalább Erdélyen keresztül hozzák s lehetőleg Kolozsvárt temessék el. De hozzák haza Zrinyi Ilona, Mikés Kelemen stb. hamvait is. A gyönyörű közgyűlés 7 órakor ért véget az Emke és elnöke éltetésével.

Az Egyházi Értekezlet igazgató-választmánya az egyházkerületi közgyűlés alkalmából május 28-án tartotta meg ülését a tagok nagy érdeklődése mellett. *Deési* Gyula elnökléte alatt jelen voltak: Sándor József v. alelnök, Nagy Károly egyh. alelnök, gróf Bethlen Balázs vil., Tárkányi György egyh. titkár; Bodor Géza egyh. jegyző; gróf Bethlen Sándor, Lészay Ferencz, Bedő József, Csia György, Incze Gerő gondnokok; dr. Petri Mór, dr. Elekes Viktor, Herepei Gergely, Szilágyi Farkas, Vásárhelyi Boldizsár, Pap István, Nagy Domokos, Lénárt József, Tóthfalusi József, Jancsó Lajos, Jancsó Sándor, Péchy Árpád, Biró András, Váró Ferencz, Benke István, Fejes Aron, Zsigmond Ferencz stb. választmányi tagok. A külföldön időző tiszt. elnök, dr. gróf *Kuan Géza* ónagyméltósága levélben mentette ki távolmaradását. A titkári és pénztári jelentés után a f. évi közgyűlés idejét és tárgysorozatát állapította meg a választmány. Az idei közgyűlés e megállapodás szerint Kézdivásárhelyen lesz július 5. és 6. napjain. Az elnöki megnyitó tartására gróf Bethlen Pál főgondnok, ért. alelnök kéretett fel, aki el is fogadta azt. Elhatározta a választmány, hogy a díszülés — felkelése 300 éves fordulóján — Bocskay István emlékének kegyeletes megemlékezést szentel s a beszéd tartására Sándor József főgondnok, ért. alelnököt kérte fel. Az Istenistizleten az imát *Deési* Gyula elnök, az egyházi beszédet dr. *Kecskeméthy* István fogja tartani. A tárgyaló ülésre két fontos tárgyat tűzött ki a választmány. Az egyik Csulak Zsigmond lapunkból is ismert egyházi tűzbiztosítás létrehozására irányuló javaslatának ismertetése s megvitatása; a másik különböző egyháztársadalmi egyesületek szervezésére vonatkozó javaslatok. Az elsőnek ismertetésére dr. *Sárkány* Lajos tanügyi előadó, a másikkra Péchy Árpád brassói lelkész kéretett fel. Az Értekezlet közgyűlése tehát, a mint látható, minden részében jelentősnek és érdekesnek ígérkezik s kívánatos lenne, hogy azon az egyházkerületünk ügyei iránt érdeklődők minél nagyobb számban vegyenek részt. A vendéglátó Kézdivásárhelyen hiszszük, hogy a tagok kedves, kellemes órákat fognak tölteni, de nyoma marad közgyűlésünknek egyházunk életében is.

A szászsebesi ev. ref. templomnak, mely legnagyobb részben országos közadakozásból épült s isten kegyelméből nemsokára teljesen készen lesz, felszentelését június 19-én fogja végezni dr. Bartók György szeretett püspökünk, Nagy Károly theol. tanár kíséretében. A felszentelés napján — a templom javára, kifizetve egészen még nem lévén — jótékonycélú, magas színvonalu hang-

verseny lesz, melynek egyik kiválóan érdekes pontja *Rákosi Viktor* író felolvasása, aki *Benedek Károly* adm. lelkésznek a következő kedves levélben ígéri meg eljöveteletét: „Kedves Nagytiszteletű Ur! A meghívásnak szíves készséggel teszek eleget s június 19-kén megfogok jelenni az ünnepen, mely nekem is örömmünem. Együttal a hangversenyen felolvasást is tartok. De arra kérem, ne rendezzenek semmiféle költséges ünepélyeket és kirándulásokat. Minden pénz maradjon a templomnak. Ha lesz időm, esetleg meglátogatok valami szomszéd érdekesebb várost vagy havast, de ezt is a saját költségemen, nem engedem, hogy az én kedvemért egy krajczárt is elköltsenek. Adja kérem hírül barátainknak és atyánkfiaiainak, hogy június 19-kén együtt fogjuk imádni az Urat. Fogadja nagytiszteletű ur őszinte tiszteletem nyilvánítását. Igaz hive Rákosi Viktor.“

Hálás köszönet. Dr. Kaizler György főispán ur ó méltósága, mint szil.-szolnoki egyházmegyénknek gondnoka az égerháti szegénységgel küzdő-leányegyháznak költségei fedezésére 50 kor. 84 fillt kegyeskedett adományozni. A nemeslelkű adományozó engedje meg, hogy égerháti hiveim nevében a legforróbb köszönetem nyilvánítsam! Monó 1904. máj. 20. Székely Árpád Monó-Egerthát ref. lelkésze.

GYÁSZROVAT.

Özv. Makfalvi Dósa Istvánné, sz. Györgypál Ottila, a maga és fia István, valamint a Dósa, Vályi, Benedek és Bartók családokhoz tartozó összes rokonok nevében, szomoruan tudatja, hogy a szeretett sógor, nagybátya és rokon *Makfalvi Dósa Kálmán*, nyug. kir. törvényszéki bíró, Csíkszeredában, f. május 30-ikán este 7 óraker, életének 47-ik évében, hosszas szenvedés után elhunyt. A boldogultnak hült tetemei, a halottas háznál f. évi június 1-én délután 3 óraker az ev. ref. egyház szertartása szerint tartandó rövid ima után, Kolozsvárra szállítatván, az ottani köztemető kápolnájából június 3-ikán délután 3 óraker fognak a családi sirhoz vitetni s ott az örök nyugalomra elhelyeztetni. Maros-Vásárhelyt, 1904. május 31.

A boldogult tekintélyes vagyona általános örökösévé a kolozsvári ev. ref. egyházközséget tette, minélfogva intézkedés történt, hogy temetésén az egyh. község tiszteletnyilvánítása megfelelő formában kifejezésre jusson. Áldás emlékére.

HIVATALOS RÉSZ.

2349—1904. sz.

KÖRLEVÉL

az ev. ref. népiskolák tanítói és tanítónőikhez.

A vallás- és közoktatásügyi Miniszter urnak a tanító- és tanítónői szünidei tanfolyamok rendezése tárgyában f. évi 40246. szám alatt kiadott rendeletét a következőkben ajánljuk az érdekeltek figyelmébe:

„A mult évi nyári szünidőben rendezett tanítói és tanítónői továbbképző tanfolyamokra oly nagy számmal jelentkeztek felvételre a tanítók és tanítónők, hogy a folyamodóknak csak egy része volt felvehető.

Szemben ezzel az örvendetes jelenséggel, hogy a már működő tanítók és tanítónők oly szíves készséggel ragadják meg az alkalmat, mely nekik a továbbképzésre és ismereteik kibővítésére nyújtatik: elhatároztam, hogy a folyó évi szünidőben megújítom ezen tanfolyamokat; még pedig, hogy minél nagyobb mértékben telessenek eleget a felvételért folyamodók kérelmének, ez idén a tanfolyamokat kétszer oly nagy számban fogom életbeléptetni, mint a mult évben voltak; nevezetesen: Budapesten, Baján, Pápán, Modorban, Déván és Mármaroszigeten tanítók számára, Kolozsvárt és Szabadkán pedig tanítónők részére.

Mindenik tanfolyamra ötven hallgató vétetik fel, kik közül 30 ingyenes ellátás (lakás és étkezés) kedvezményben részesül, a többi 20 pedig ugyancsak az intézetben 20 (husz) korona kedvezményes díj fejében nyerhet a tanfolyam egész időtartamára lakást és étkezést. Az utiköltsége (másodosztályu vasúti jegy ára vagy a kész

fuvarköltés) valamennyi felvett tanfolyam hallgatónak meg fog térítettetni.

A felvétel iránt folyamodhatnak bármily jellegű iskolánál működő tanítók és tanítónők, kik bélyeg nélküli kérvényeiket az illetékes kir. tanfelügyelőnél nyújthatják be.

Más uton benyújtott kérvények nem fognak figyelembe vétetni.

A kérvények benyújtásának határideje f. évi június hó 5. napja.

A királyi tanfelügyelőségtől a kérvények az idecsatolt minta szerint készítendő rovatos iv kapcsán legkésőbb június 15-éig ide felterjesztendők. (Azok, akik *ugyanazon* intézetbe való felvételért folyamodnak, egy iven csoportosítandók.)

A tanfolyam szervezete és tanulmányi rendszere teljesen a mult évi márczius hó 24-én 91094. szám alatt kelt itteni rendeletben körvonalozott és a „Hivatalos Közlöny“-ben, a „Magyar Tanítóképző“-ben, a „Néptanítók Lapjában is közzé tett keretben fog mozogni; azzal a különbséggel csupán, hogy az ezidei tanfolyam előadásai közé ugyancsak 18 órai terjedelemben, a természettani tudomány újabb vívmányainak ismertetése, kísérleti mutatványok kapcsán, szintén felveendő lesz.

A tanfolyam az „Egyetemes tanítógyűlés“-re való tekintettel folyó évi július 11-én reggel veszi kezdetét és 3 heti időre fog terjedni. Akik részt vesznek a tanfolyamon, azok annak befejeztével igazolványt nyernek.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsától Kolozsvárt, 1904. május hó 19-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
tanügyi előadó helyett.

1970—904. sz.

KÖRLEVÉL

a kollégiumok méltóságos t. Előljáróságaihoz.

A gimnáziumi érettségi bizonyítványok olyan űrlapon állítandók ki, melyen víznyomásban rajta van. „Az Erdélyi ev. ref. Egyházkerület“ jelzés.

Mínthogy a bizonyítvány űrlapkészlet teljesen elfogyott, új készletet készítettünk, a tárgyak sorrendjét egyeztetve a „kimutatás“-sal. Megrendelhetők az új űrlapok az igazgatótanácsi irodában 100 darabonként 10 koronáért.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsától Kolozsvárt, 1904. május hó 18-án.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
tanügyi előadó helyett.

BEIRATKOZÁS.

A kolozsvári ev. ref. hollegiumban, a jövő 1904—5-ik iskolai évre, 1904. július elsejéig lehet jelentkezni az igazgatóságnál, egyszerű levéllel; a szükséges bizonyítványok július elsejére beküldendők.

Tandij- és lakásdíj-kedvezményben részesülhetnek jeles vagy jó osztályzatu, jó magaviseletű tanulók, szegénységi bizonyítvány mellett.

Az élelmezésben féldíjas vagy ingyenes helyre folyamodhatnak olyan szegénysorsu elemi iskolai és gimnáziumi tanulók, kik az 1903—4-dik iskolai évet ez intézetben végezték jeles vagy jó eredménnyel. A kéréseket a kollegiumi előljárósághoz czimezve, 1904. július 1-ig kell beadni, mellékelve az 1903—4. évi értesítőt, szegénységi bizonyítványt, családi kimutatást és a családfő adókönyvét vagy ennek másolatát.

A későbbi jelentkezők csak külön határozat alapján vehetők fel, ha hely marad.

Kolozsvárt, 1904. június 1.

Az igazgatóság.

Pályázati határidő meghosszabítása.

A „Bibliai Szemelvények“ könyveinek beadási határidejét a ref. Egyetemes Tanügyi Bizottság e hó 18-ikán tartott gyűlésén egy évre meghosszabbítván, tisztelettel értesítem mindazokat, kik a pályázaton résztvenni óhajtanak, hogy a pályaművet az eredeti a mult év október havában az egyházi lapok 43. 44. számában közzétett hirdetmény föltételei betartásával 1905 évi június 30-ig küldhetik be hozzám. Az ezen idő után beérkező művek figyelembe nem vétetnek.

Komárom, 1904 május 19.

Antal Gábor,
ev. ref. egyet. tan. biz. elnök.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Püspöki évi jelentés.

Sok az aratni való, de az arató kevés. A haladó élet, a változott körülmények egyre hangosabban figyelmeztetnek, hogy új feladatok állanak előttünk, ellenséges áramlatok fenyegetik egyházunkat; hű munkásokra, buzgóságra, odaadásra van szükségünk; az órállók számát meg kell szaporítanunk. — Theologus ifjaink száma bár szaporodik, de ez idő szerint is 44 anyaegyházközségünkben hiányzik a pásztor és ezen kívül 27 egyházközségünkben *segéd* lelkész teljesíti a rendes lelkipásztori teendőket. A *segéd*lelkészek száma, kik a theologiai tanfolyamot már bevégezték, 29. Ezekon kívül még 10 negyedéves hittanhallgatót is ki kellett bocsájtanunk, hogy legalább az egymástól távolabb fekvő pontokon hiveink lelki gondozás nélkül ne maradjanak. Minthogy a lelkészek hátramaradt özvegyei egy és fél, akárhányszor szinte két éven keresztül élvezik a lelkészi fizetés egy részét, s az ilyen egyházközségekben a lelkészi állás azon idő alatt be nem tölthető: erdélyi e. kerületünkben — míg ez a rendszer tart — állandólag mintegy 30 lesz az üres egyházközségek száma. E baj orvoslásáról sürgősen kell gondoskodnunk.

Theologus ifjaink mostani létszáma, mely a százat meghaladja, reményt nyújt, hogy 1—2 év lefolyása alatt véget ér a baj, mely már évek óta a lelkészhiányban jelentkezett. Lesznek elégséges számmal órállók, de vajjon a lelkekben meglesz-e a magasabb szenvedelem, a nem lankadó buzgóság, a hű odaadás, az örökkévaló életeszmenyekért hevülő ama szent lelkesedés, a mely Isten lelkének pünkösti lángjával, fényével, melegével megragadja a szíveket, megtisztítja és megtermékenyíti az életet?

Korunk a lelkek nyugtalanságának kora. Az ipar és a kereskedelem, a tudományok és a művészetek terén, a politikai és a társadalmi élet mezején elégtelenség vivja tusáját mindenütt. Nem ritkán hazug jelszók alatt az önzésnek ezer neme esküszik össze, hogy ki-

zsákmányolja magának az életet. Az új idők hullámveréseit *az egyház* is érezi. Nagy feladatok betöltése vár a magyar Sionra és annak óreire. Lelkipásztorokra van szükségünk, a kik, az Irás szavai szerint az ördög ellen az isten fegyverét magukra öltik. Az igazság mellvasával, a hit pajzsával, az ige fegyverével, az idvesség sisakjával jelennek meg a küzdelem mezején, de a midőn harcot vívnak, nem feledik, hogy lábaikat a *békesség* evangéliumának készületeivel kell megsaruzniok.

A vallás nemcsak az egyén idvességére törekszik; az egyének összeségének életét is áthatni és megtermékenyíteni igyekszik. A lelkipásztornak a legfőbb feladata a rábizott gyülekezet lelki gondozása, de a nemzeti élet hatásai elől sem szabad lelkét elzárnia. Neki is részt kell venni azoknak munkájában, a kik a nemzeti haladás, fejlődés, anyagi és szellemi megerősödés érdekében küzdenek. A lelkipásztornak azonban a társadalmi tevékenység mezején sem szabad felednie, hogy ő Istennek szolgálja, a ki pártok vak eszközévé le nem sülyedhet soha. Ő az Úr nyájának pásztorja és ennek lelki érdekeit semmi mulandó érdeknek fel ne áldozza. Az olyan lelkipásztor, a ki hiveivel meghasonlott, azokkal harcra és háboruba keveredett: saját hivatásával jött ellenkezésbe s tette lehetetlenné működésének sikerét.

A főtiszteletű egyházkerületi gyűlés tagjai és lelkipásztortársaim, hogy hová célzok, meg fogják érteni. — Azt szeretném, hogy a társadalmi és politikai életben vívott pártharcokban a lelkész a palástot soha be ne szennyezze és ne legyünk kénytelenek hallani panaszt, midőn a hivek a saját lelkipásztorokkal mint vádlók állanak szemben. — Fonák helyzet, elszomorító látvány! — Fájdalmasan kell megállapítanom, hogy e tekintetben bántó jelenségekkel újra meg újra találkozunk — bár, a mit örömmel jelzek, egyházközségeink nagy részében teljes az egyetértés és az építés munkája zavartalanul folyik s a lelkipásztorok

a rájuk bizottat hiven végezik. — Ezelőtt néhány évvel és még inkább pár évtizeddel lelkipásztoraink jelentékeny része a megélhetés nehéz gondjaival vala kénytelen megküzdeni; ma legalább annyit elértünk, hogy lelkészeink tüzhelye mellől elköltözött a nyomor — és az Urnak szolgálja egész erejét szentelheti fel isten országa építésének nemes munkájára. — Három évszáz odaadó munkájával anyaszentegyházunk méltán érdemelte ki, hogy gondoskodó figyelmét az állam felénk fordítsa. Az elődök által megkezdett munkát azonban fokozott erővel kell folytatnunk tovább, hogy a nyomunkba lépő nemzedék is hivatkozhas-sék reánk és a mi szolgálatainkra, a melyekkel a magyar nemzeti állam kiépítését elősegítettük. A magyar nemzeti élet egyik főerősége a mi Sionunk és a ki e helyen tisztét hiven tölti be, nagy szolgálatot tesz vele nemzetének is.

Egyházkerületünk közigazgatási, nevelés-
oktatási és vagyoni ügyeiről Igazgatótanácsunknak kinyomatott és szétosztott jelentései számolnak be.

Egyházkerületünk *közigazgatásáról* nincs mit mondanom. Az esperesi kar nagy odaadással és kevés költséggel teljesíti a ráruházott teendőket. A hol bajt és hiányokat talált: nem késik az orvoslással, s Igazgatótanácsunk leiratainak és felhívásainak lelkiösmeretes pontosságga tesz eleget.

Népoktatásunk mezején még sok a tenni való, de a mult évben szervezett tanügyi bizottság már egész erővel hozzákezdett a munkához s reménynyel nézhetünk működése elé. *Népnevelésünk* mezején, mint figyelemre méltó jelenséget írom ide a közoktatási miniszteriumnak a népiskolákról szóló 1868. 1879. és 1893. évi t.-cikkek módosítása tárgyában készített és a kerületi gyűlés tagjai előtt is a napi lapokból ismeretes „*Törvényjavaslatát*“, a mely ha törvénynyé válik és kellő erélylyel végre is hajtatik, a népnevelés nemzeti irányát kétségtelenül fokozottabb mértékben fogja elősegíteni és győzelemre vinni s nekünk nem lehet kifogásunk ellene, sőt örömmel kell üdvözölni minden olyan törekvést, mely a magyar állam területén élő népeknek akár állami, akár felekezeti uton eszközözendő köznevelésébe az eddiginél több nemzeti tartalmat igyekszik önteni. Az állam helyesen jár el, ha a közoktatás mezején versenyt enged a felekezeteknek, mert a felekezeteket megilleti a jog, hogy saját kebelükben is hiveik közműveltsége emelésére iskolákat tartsanak, de minden államnak saját létérdeke ad viszont jogot, hogy kijelölje a határt, a melyen a felekezetek kulturális irányu tevékenységének mozogni szabad és ez a határ csak addig terjedhet, a mig az állami élet létérdekének határköveibe nem ütközik.

Az ilyen felekezeti iskolákat nem csak

megtűrni, sőt segélynyújtással, ha szükség van reá, támogatni is kötelessége, mert az állam területén együtt élő népeknek a közműveltség áldásait birtokába juttatni, azok gyermekeinek oktatásáról gondoskodni első rangu és el nem mellőzhető, másra át nem ruházható *állami feladat*. A mely állam ezen feladatot magáénak el nem ismeri: lemondott a jogról, hogy kulturállam legyen.

E tervezet, ha törvénynyé válik, lehetővé fogja tenni, hogy nagyenyedi tanítóképző intézetünket is kellő számu tanerőkkel lássuk el. E törvényjavaslatnak csak szelleméről óhajtottam nyilatkozni, de részletes bírálatába menni ezen a helyen és most nem akarok.

Inkább *középiszkoláink* felé fordítva tekintetem, egy rég orvoslást váró bajra hívom fel a főt. kerületi közgyűlés tagjainak, főleg pedig a tanügy munkásainak figyelmét. Ertem az *érettségi vizsgarendszert*. Ertem átalán középiskolába járó gyermekeink szellemi tulterhelését, az ezzel együtt járó felületes tudást, a lelki erők harmonikus kifejtésének elhanyagolását és az ebből származó erkölcsi károkat és veszedelmeket, melyek már *érettségi vizsga idején* bár szórványosan, de megdöbbsentő alakban kezdenek jelentkezni, künn az életben pedig a társadalmi rend bomlásának ijesztő tüneteit mutatják a szemlélőnek. Megdöbbsenek mindig, ha hallom, hogy — nemcsak a mifelekezetünk iskoláinál, de átalán mindenütt — a tanulók ennyi és ennyi százaléká *elbukott*, ennyi és ennyi tanuló pedig kétségbeesésében, bukásának fájdalmában és szégyenében *véget vetett életének*. Ha az orvoslás még tovább is késik: a protestáns tanügyi férfiaknak és a protestáns egyházaknak kell megmozdulniok, hogy válságos ponthoz érkezett középiskolai tanügyünket a fejlődés helyes irányába tereljük vissza. Már csaknem principiummá erősödött, hogy az érettségi vizsgán a tanuló ifjak ennyi meg ennyi százalékának *meg kell* buknia. Végzetes aberratio! Az érettségi vizsgákhoz nem szabad a bukásnak bizonyos százalékát, mint el nem engedhető feltételt oda kötni s úgy kell szervezni a középiskolai oktatást, hogy a bukás a középiskolai tanulás végpontján csak *ritkaság* számba mehessen s ne előre megszá-bott százalék legyen.

Kerületünk *vagyoni helyzete* — legalább némi részben — javulást mutat. Tőkeértékeink mintegy 20 ezer koronával hajtanak többet, mint öt évvel ezelőtt, de fájdalom ugyancsak a tőkeértékek *kiadásai*, az állami és községi adók és illetékek még fokozottabb arányban emelkedtek, mint a jövedelem. És ezen a kerületnek változtatni nem áll hatalmában, valamedig az egyes egyházközségek betétei után nagyobb százalék kamatot fizet, mint a meny-nyit az elhelyezett tőkék a mostani olcsóbb kamatláb mellett hajtanak.

Zavarja egyházkerületünk vagyoni egyen-

súlyát az is, hogy *theologiai* fakultásunk bevételei a kiadásokat nem bírják fedezni. Az 1904. évi költségvetés szerint az egyházkerület 10,000 korona évi segélylyel jár hozzá a szükségletek fedezetéhez és a hiány, melynek nincs fedezete 10,000 koronát mégis meghalad.

Egyes tételeknél megtakarítások eszközölhetők lesznek ugyan, de a hiány egészen még sem megszüntethető.

Új jövedelmi forrásokról kell gondoskodnunk. Es ez a forrás egyházkerületünk mai anyagi helyzetében nem lehet más, mint a hivek *élőhite*, a *szegények* fillére és az anyagilag jobban megáldott vezetőknek *áldozatkészsége*.

A theologia vagyoni ügyeinek rendezésére a múlt évben kiküldött bizottság tárgyalás alá kerülő munkálatában azt javasolja, hogy egyházkerületünkben a hivek egyenként 2—2 fillért hozzanak áldozatul a theologia érdekében. Midőn népünket ezerféle teher nyomja, midőn ipar és kereskedelem lanyha: nem szívesen veszi senki sem, ha még az egyház is új terhet rak hiveire. Tekintve azonban a magasrangu érdekeket, melyeknek theologiai akadémiánk szolgálatában áll: mindenkinek meg kell hozni a maga áldozatát. Ha buzgók valánk a cél kitűzésében, buzgóságunk mellett tényekkel kell bizonyosságot tennünk a megvalósításban.

Kéréssel fordulok tehát a főt. kerületi közgyűlés minden egyes tagjához, lelkészekhez és világiakhoz Theologiánk fenntartása két millió tőkevagyonot követel. Még ötszázezer korona tőkére van még szüksége, hogy kiadásait önmaga fedezni bírja. Kerületi közgyűlésünk mindenik tagja nyissa meg szívét és erszényét, álljuk körül mindnyájan az oltárt s gyűjtsuk fel rajta áldozataink szent lángját. Hiszen négyszázezeren vagyunk. És ha kerületünk minden egyes tagja áldozik és másokat is áldozatra hív, anyagi bajaink orvosolva lesznek és szilárdá tettük a ma még ingadozó alapot, melyen lelkészképzésünk nyugszik. Ennek az alapnak pedig ingadozni nem szabad. Az egyes embernek ereje csak porszem, melyet tovahajt a vihar, de porszem alkotja a sziklabérczet is. És ha a kik egyenként gyengék vagyunk, a szeretet által összeforrva, a munkában és az áldozatban egygyé leszünk: megszűnnek az üres panaszok, a melyekkel szegénységünk miatt untalanul előhozakodunk.

Nekünk e helyen, a hol élünk, örökkévaló missiót kell betöltenünk, a mire csak addig leszünk képesek, a mig erős hit, lángoló szeretet, odaadó hűség, önmagát megtagadó áldozatkészség lesznek tetteinknek és egész életünknek vezérei. Kiáltó szó hangzik: egyen-gessük az Urnak útait. A próféta e figyelmeztetésével végzem jelentésemet.

Dr. Bartók György, püspök.

(Vége.)

Elnöki megnyitó.

(Tartotta *Zsigmond Károly*, ért. egyh. elnök, a sepsii ev. ref. egyházmegeye „Egyházi értekezlet”-ének 1904. május 24-ikén, Aldobolyban tartott közgyűlésén.)

Nagytiszteletű egyházm. Egyházi Értekezlet!

Az elmúlt év december hó 9-én tartott értekezleti közgyűlés megtisztelő bizalmából, de mindenek felett az Istennek kegyelméből foglalom el e diszes helyet, hogy mostani egyháztársadalmi összejövete-lünket megnyissam. Méltóztassanak megengedni nekem, hogy megnyitó beszédem rendjén, néhány vonással vázoljam a célt, a melyet Isten segedelmével, elérni akarunk és az eszközöket, a melyek minket, meggyőződésem szerint, kitűzött célunk elérésére segítenek.

Mi a célunk? Miért alkottuk meg a hivatalos anyaszentegyházban a nem hivatalos egyháztársadalmi egyesületeket: az egyházi értekezleteket? Ugy-e, bizony azért, mert Sionunk falai omladozni kezdettek; rést ütött azokon ádáz ellenségünk; a hitetlenség, a vallási közöny?! Szóval: halhatatlan lelkünknek sziklavárát veszedelmes ellenség ostromolja. És ezt az ellenséget leverni nagyon nehéz, mert itt, saját magunk ellen: közönyösségünk, lelki fogyatkozásaink ellen kell harczolnunk és pedig nem emberi, hanem isteni erővel és fegyverrel. És melyik ez az isteni erő, ez a hatalmas fegyver, a melylyel az ellenséget leverhetjük? Ez az erő, ez a fegyver: a hit! És pedig az a hit, a mely Krisztusban munkálkodott, a melylyel Ő meggyőzte a világot; az a hit, a melylyel az apostolok megépítették a Krisztus anyaszentegyházát; az a hit, a melylyel a XVI-ik század reformátorai, széttör-delvén a pápaság átkos bilincseit, visszaállították az evangéliumi keresztyénséget, reformálták az egyházat. En nem féltém az evangélium szerint reformált egyházat mindaddig, a mig annak tagjaiban a Krisztus szelleme, a Krisztus hite él és munkálkodik; mert azon a pokol minden hatalma sem vehet diadalmat. Krisztus szelleme, Krisztus hite! Ez az, a mire nekünk szükségünk van, ez az, ami oly sokunkban hiányzik. Ennek a hitnek, ennek a megelevenítő szellemnek fölébresztése és lobogó lángra gyullasztása a mi egyháztársadalmi mozgalmunknak szent és magasztos célja!

Sokszor halljuk e szánalomra méltó mentséget: mi protestánsok szegények vagyunk és szegénységünk miatt nem vehetjük fel kellő sikerrel a harczot a gazdag római egyház ellenséges táborával szemben. En Istenem!... Hát az apostolok gazdagok voltak-e? Ők még szegényebbek voltak, mint mi és mégis egynehányan megmozgatták a földet és megalapították a keresztyén egyházat, mert élt bennök a Krisztus, mert volt bennük Isteni erő, volt bennük hit. Hát Luther, Zwingli, Kálvin; hát a magyar reformátorok, a gályarabságot, vértanuságot szenvedett protestáns lekipásztorok és tanítók gazdagok voltak-e? Ők még szegényebbek voltak, mint mi és mégis újjáteremtették a Krisztus egyházát a maga eredeti evangéliumi tisztaságában. Oh, pedig mekkora különbség van az akkori és a mostani idők között! Őket üldözték, börtönbe vetették, tüzzel-vassal irtották; elfoglalták templomaikat, iskoláikat, miket nagy áldozattal építettek. És ők mégis megállottak, mégis erősek és diadalmasok voltak, mert volt hitük s a megpróbáltatások között még a vérpadon, még a börtönben, még a gályákon is buzgón énekeltek: „Erős várunk nekünk az Isten és paizsunk ellenség ellen!” És ma, közel 400 év múlva?!.. Istennek hála hitünkért nem üldöznek, vallásunkat szabadon gyakorolhatjuk. És mégis pusztulunk, veszünk, mert kialvóban van a lelkekben a hitnek szent tüze, az isteni, az eszményi dolgoknak nemes lángja. Azok a szentegyházak, azok a templomok, a miket őseink-

nek lángoló buzgalma, csodás áldozatkészsége épített, igen sok helyen, omladoznak, pusztulnak, nem egy helyen rommá lettek, harangjai elnémultak. A mit dicső és áldott emlékü őseink, az üldözések viharai között építettek, alkottak, azt a békés idők kihűlt szivü, fásult lelkü ivadéka nem tudja fenntartani és tovább építeni, mert hiányzik belőle a pünkösti lélek megelevenítő, tette sarkaló, áldozatra buzdító szent ereje. Ama viharos időkben akárhányszor fegyveres erővel állott az ellenség a protestáns templomok ajtóhoz és mégis az igazságot éhező, az élő Istenhez szomjuhozó lelkek, életük koczkáztatásával is, gyakorolták az Istentiszteletet, áhítozták a templomot. És ma?!.. Talán fegyveres hatalommal sem lehetne a templomokat úgy megtölteni hallgatókkal, mint a hogy hajdan a hitbuzgóság megtöltötte hívekkel.

Szóval nem az a baj, hogy földi kincsekben szegények vagyunk; hanem az a baj, hogy szegények vagyunk a lelki javakban; szegények vagyunk a hitben, a buzgóságban, a szeretetben, az áldozatkészségben. Az a baj, hogy mi protestánsok, a viharos idők lezajlása után, nagyon is átadtuk magunkat a pihenésnek, a lelki restségnek, a szellemi álomnak, megfélemlkezve az „egy szükséges dolog”-ról, a mi az igaz keresztyénségnek lételapját képezi. A hitközönyt, a vallástalan étellel, természetesen együtt jár az erkölcsi élet lazulása, züllöttsége, romlása. Szegény kálvinista egyház, hová lettek a te puritán erkölcsű híveid, akik Istenért, Hazáért és Szabadságért éltek-haltak?! Névből élnek csak, többé nincsenek jelen. És ha a „magyar egyház” pusztul, ha a „magyar vallás” kihál a lelkekből; ha a puritán tiszta kálvinista erkölcsök kivesznek belőlünk: mi lesz a hazával, a nemzettel és a szabadsággal?!.. Aki krisztusi eszményekért nem lelkesül, annak szivét a nemzeti eszmények sem dobogtatják meg. Szóval: a valóságosság hanyatlásával a hazaszeretet és a szabadságért való rajongás is meglankad, kihál a lelkekből. A magyar nemzet hazaszeretete az egész világ tisztelőjének és bámulatának tárgya volt. De napjainkban, fájdalom, a magyarnak e régi és sajátos erénye is hanyatlóban van. Az Istent és hazát nem tisztelő, nem respektáló, a telhetetlen önzés szolgálatában álló szociálizmus egyre terjed és harapódzik, mint a pusztító tűz. Szomorú példa erre a napokban lezajlott és óriási erkölcsi s anyagi kárt okozott vasúti sztrájk, a mely a vallástalanságnak és a hazafiatlanságnak szomorú, nagyon szomorú tünete volt.

Messze vezetne, ha egyházi és társadalmi bajainknak, betegségünknek minden tünetét fel akar-nám sorolni. Célom csak az, hogy rámutassak arra, hogy anyaszentegyházunk hanyatlásának, valamint nemzeti társadalmunk összes bajainak szülőanyja a vallástalanság, a hideg közöny, a lágy melegség. Az egyházi értekezletnek tehát célja nem lehet egyéb, mint anyaszentegyházunk sebeinek orvoslása, a hit-tudat fölébresztése és pezsgő vallásos élet teremtése által.

Már most az a kérdés, hogy miképpen érhetjük el e célt? Hogyan fuvallunk az anyaszentegyház beteg, alélt testébe, hideg, bágyadt tagjaiba megelevenítő lelket: égő, éltető hitet, lobogó buzgóságot, lángoló szeretetet? Menjünk vissza a keresztyénség életének ama dicső korszakaira, a midőn a vallásos élet virágzott, a midőn a hit csodákat művelt. Vizsgáljuk meg az őskeresztyénség és a reformáció hő-sies korszakát és úgy találjuk, hogy az első keresztyének és a mi protestáns elődeink azért voltak olyan buzgók, olyan önfeláldozók, olyan tiszta erkölcsűek, olyan haza- és szabadságszeretők, mert nemcsak kenyérrel éltek, hanem az Istennek igéjével is. Ez a fő. Az „egy szükséges dolog” az ige, a Krisztus evangéliuma! Ez a teremtő, isteni hatalom. Ez plántálja belénk a hitet. A nagy apostol is azt mondja:

a hit hallásból vágyon, a hallás pedig az Isten igéjéből. Az Isten igéjét, a Krisztus evangéliumát kell tehát lángoló lelkesedéssel, fokozott buzgósággal hirdetnünk és pedig nemcsak a templomban és az iskolában, hanem mindenütt, ahol alkalom nyílik, miként Idvezítőnk is tette. Be kell vinnünk az igét, mint táplálékot, mint gyógyszert, mint drága kincset, mint fegyvert, mint világító szövétneket hiveink házaiba: kunyhókba és palotákba egyaránt, vallásos iratok, hitébresztő jó könyvek alakjában. A biblia, az énekes könyv, a káté ne hiányozzék egy házból se. Fordítsunk nagy gondot a családok lelki építésére, meg-gondolván azt, hogy a valláserkölcsi életnek alapja: a család. Egyházi értekezleteink legüdvösebb hatása, legfényesebb eredménye az lenne, ha minden protes-táns házat az Ur templomává szentelhetnének föl, a régi protestáns templomokban divott, de ma már szokásból kiment házi istentisztelet meghonosítása által. Kezdjük meg a szent munkát s fordítsunk reá épen oly gondot, mint a templomi igehirdetésre és az iskolai vallásos nevelésre. Milyen szép, milyen fölemelő lenne, ha a családapa, mint a családnak papja, főleg a hosszú téli estéken, a napi munka be-végzése után, maga körül gyűjtené családjának minden tagját, mint a hogy ezt apáink is tették és fel-zendülne ajkaikról a zoltár és szárnyalna az imád-ság Ahoz, ki munkálkodni segít és olvasnák a bib-liát, vagy valamely vallásos iratot!

De nem csak élő szóval és írásban kell hirdet-nünk az igét, hanem ami legfőbb, hirdetnünk kell tettekkel, életünknek cselekedeteivel. Mert igehir-de-tésünknek, tanításunknak termékenyítő erőt, építő hatást csak az evangéliumnak megfelelő élet kölcsö-nöz. Csak így lehetünk, a Jézus szavai szerint, a földnek sója, a világnak világossága. Utóvégre az evangélium prédikálására nem mindenki alkalmas, de akit Isten ép elmével áldott meg, senki sincs, aki ne volna képes még a legkisebb körben, a legszerényebb tehetséggel is, jótékonyan, nemesítőleg hatni az ő élete példájával. Sohase feledjük, hogy a vallást, az evangéliumot élnünk kell!

Mélyen tisztelt Értekezlet! A mi zászlónk a Krisz-tus, jelszónk az ő tiszta, hamisítatlan evangéliuma. E zászló alá sorakozni, e zászlót győzelemre segíteni: szent kötelessége anyaszentegyházunk minden tagjá-nak. Szent kötelessége minden magyarnak, „mert rossz időkben élünk, rossz csillagok járnak”. Veszélyben van a haza, veszélyben legdrágább kincsünk: a sza-badság; veszélyben a nemzet függetlenségét, szabad-ságát 400 év óta hiven, önfeláldozással szolgáló evan-géliumi protestánsizmus. Epen mint 300 évvel ezelőtt, a mikor Róma és Bécs martalóczai, Barbiánó és Bástá vezetése alatt pusztították hazánkat, üldözték a protes-tánsokat. Most is vannak Barbiánok s Erdélynek is van Bástája, kik szintén a felvilágosodás, az evan-géliumi igazság és szabadság ellen és az ezeket ter-jesztő protestánsizmus ellen küzdenek, a mai kor vi-szonyaihoz idomított jézsuíta fegyverekkel és nem bánják, ha Magyarország elpusztul is, csak Róma győzzön, csak a kereszt jusson uralomra. Oh, bár akadna ma is egy Bocskay István, aki a jó hazafiak-nak élére állva, megtörné a sötétség és „szolgaság gyalázatos fondorkodását, átkos befolyását s diadalra juttatná az igazságot: a Krisztus ügyét, a Krisztus zászlóját! Ünnepezzük Bocskait és kegyelettel emlé-kezzünk meg róla, dicső, nemes és szent szabadság-harczának háromszázadosévfordulóján, hogy áldottszel-leme szálljon mibélénk, mert Magyarország nem lesz boldog, nem lesz igazán szabad, nem lesz békesség országa mindaddig, a míg a Bocskai, a Bethlen, a Rákóczi szelleme, mely bennük a Krisztus szelleme volt, nem diadalmaskodik és nem diktál a magyar nemzet és az evangéliumi protestáns egyház javára egy valódi, egy állandó békét!

Föl tehát a szent harcra, az istenes munkára, a Krisztusnak nevében és szellemében! Védjük, építsük, erősítsük drága anyaszentegyházunkat s ez által édes magyar hazánkat. Tegye meg a maga szent kötelességét mindenki, a neki adott tehetség mértéke szerint. És, ha a nagy munkára, a nehéz harcra gyöngéknél érezzük magunkat, ha nem érzünk magunkban elég bátorságot megküzdeni ádáz ellenségeinkkel: a hitetlenséggel, a vallási közönyvel, a sötétség és lelki szolgátság hatalmaival: Kérjük Istent, hogy töltsék ki reánk is az ő szent lelkét kettős mértékben. Buzgón imádkozzunk, hogy a szeretetnek Istene az ő szentlelke által teremtsen újjá mindnyájunkat és adja nekünk a hitetlenség helyett a hitnek lelkét; a közönyösség helyett a buzgóság lelkét; az önzés helyett a szeretetnek lelkét; a tévedés helyett az igazság lelkét; gyarlóságunk helyett az erőnek, bátorságnak lelkét; hogy ama nemes harcot, a melyre minket az Ur elhívott hiven és diadalmason megharczolhassuk. Munkásságunk nyomán támadjon új élet a mi anyaszentegyházunkban és ez új, istenes élet áldása láttassék meg hazánkon, nemzetünkön, mindnyájunkon!

Végül meg kell említenem azt, hogy az őszi értekezlet ama határozatát, hogy a tavaszi értekezlet Brassóban tartassék, nem tudtuk végrehajtani. És pedig azért, mert az ottani egyházközség tanácsa, ezuttal nem fogadta értekezletünket. Ime, ez az oka annak, hogy mi most nem Brassóban, hanem Aldobolyban vagyunk. De azért a nt. Értekezlet jelenlevő buzgó tagjait, valamint az aldobolyi virágzó ev. ref. egyházközség nemes tanácsát és az egyházközségnek szép számban megjelent tagjait szeretettel üdvözlöm és mai munkánkra Istennek segédelmét és áldását kérve, az ért. közgyűlést megnyitom.

Egységes liturgia.

Irta: Tóthfalusi József marosvásárhelyi lelkész.

(Folytatás.)

Hogy egyuttal a vasárnap és ünnep délutáni istentiszteletek liturgiáját kellőleg méltányolhassam, kijelentem, hogy a „biblia olvasás“ és a rákövetkező „ének“ kihagyásával helyesnek vélem az ugyanazon napokon délelőttre megállapított tervezetre való ragaszkodást, azzal a meghagyással, hogy a bibliamagyarázat és katekizáció ellenőrzése a legszigorubb megtorlás alapja legyen. Immár látható, hogy nem elég a jóakaratu zsinati intés, felsőbb egyházhatósági útatisztás, mert amint én ismerem viszonyainkat, egyházközségeinknek alig egyharmad részében van a bibliamagyarázás és katekizáció kultusz-formául elismerve. Sok helyen csak ének és ima a vasárnap és ünnepnap délutánján tartott istentisztelet, de nem egy egyházközségben még ez is egészen „divatját multa“. A külön bibliaolvasást (rendtartás 4. pont) azért vélem itt elhagyandónak, mert ez az alkalom amúgy is, a biblia megismerésére kell szolgáljon; ha szabad magam így kifejeznem, a figyelem még sokkal inkább kell hogy a magyarázat tárgyául szolgáló anyagra koncentráldjék, mint a délelőtti predikáció hallgatásnál, hol egyfelől a lelkész jártassága, ügyessége s tudása és a hívek értelmi felfogása, könnyebben talál összhangot a felolvasott szakasz s a predikáció textusa között, mint délután, mikor kizárólag az a cél, hogy a lélek a szentírás egyes részeinek igazi megértésére jusson el. Nem akarom homályba burkolni gondolataimat, mikor a való igazságot, meggyőződésemet szeretném kifejezni; soknak a mutató hatásnak tartom egy délutáni istentisztelet keretében ezt a kettős bibliázást! Hogy pedig a kátémagyarázás eredményes lehessen, úgy a liturgusok, mint a hallgatók szempontjából kijelölendőnek vélem azt,

hogy minő alapon történjék a kátémagyarázás? A „Heidelbergi Káté“ vagy a „Helvetica Confessio“ legyen a magyarázati alap? Eredeti formájában sem egyik, sem másik nem felel meg a mai kornak; mindkettő inkább kútforrás, történelmi emlék nekünk. Talán az volna a leghelyesebb, ha egy, a mai tisztultabb életfelfogást, hit- és erkölcstani nézeteket hivebben kifejező „Káté“ megszerkesztésére tételnének kezdeményező lépések.

Úgy gondolom, hogy ezzel a vasárnapi és ünnepi istentisztelet liturgiáját eléggé kimerítettem.

2 *Köznapi istentisztelet.* a) *Reggel, este.* 1. Invokáció. 2. Főének néhány verse. 3. Ima (Miatyánk) és utóima. 4. Kimenő ének. b) *Bibliamagyarázat alkalmával.* 1. Invokáció és főének néhány verse. 2. Ima (Miatyánk). 3. Bibliamagyarázat. 4. Áldás. 5. Kimenő ének.

Elismeréssel kell adózzunk, hogy ennek kapcsán oly eszméket vetett fel a szóban forgó tervezet készítő bizottság, a mely arra vall, hogy tagjai egyházi életünk hiányait látják s a kor követelményeit megértik. Az ugyanis önként értetődő, hogy istentiszteleteink ideje mindenütt, lehetőleg hiveink életviszonyaihoz kell alkalmazkodjék. Ezért látom szükségét annak, hogy mindenütt, de városon mindenestre helyeztessék a délutáni, helyesen estaknyoni istentisztelet 5—6—7 órára, azaz arra az időpontra, a melyik a város lakossága s a hívek életviszonyának legmegfelelőbb.

Sajnos, hogy nem egyszer hallottam már elítélő szöveget, úgy az estéli istentisztelet tartása, mint azon másik figyelmet érdemlő s megvalósítást igénylő terv ellen, hogy: *városi gyülekezeteinkben a templomot állandóan nyitva tartssuk.* Ez az idegenkedés, elítélés, komolyan nem indokolható. Az, hogy pápistas gyakorlat, sőt hitelveinkkel ellenkező gyakorlat volna, merőben tagadom. „Maradj velünk, mert immár beesteledik“, kérték a tanítványok az Idvezítőt s bizony, ha ők szükségét érezték az Ur támogatásának, hogy ne éreznők szükségét mi s a mi szegény, ezer gyötrelemben verítékező népünk; hogy akkor nyugtassuk meg kifáradt lelkeinket, mikor már levertük magunkról a port, a sárt s az elvégzett napi munka megnyugtató tudatával járulhatunk Isten színe elé: megköszönni az áldást s könyörögni a jövőért! A templomok nyitva tartását pedig igazán csak az tudja mérlegelni, aki belát egy-egy nagyobb gyülekezet lelki életének tüneteibe s az üres jelszavakkal szakítva, méltányolja az előtte feltáruló jeleneteket. Itt Marosvásárhelyt például, abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy köznapi istentiszteleteink — különösen hétfőn reggel — a legbuzgóbb látogatottságnak örvendenek, ugyanarra, hogy a telt templom egy vasárnap délelőtti képet tár elénk és mégis, sajnosan látjuk, hogy az u. n. intelligencia ettől az istentisztelettől távol tartja magát, de jórészüket ugyanazon napon, már pár órával később, elmegy a katólikus templomba imádkozni s így nem a maga hitének hajlékában tesz eleget vallási szükségletének. Hány panaszt hallottam s mennyi szemrehányást tettem magamnak ezért! Ma már tul vagyunk ugyanis azon, hogy a rideg tartózkodás álláspontján maradhassunk. Ma, mikor az élet, ez a nagy kísértő, ezerféle csábítással akarja elhallgattatni a léleknek isten utáni sohajtásait, utánna kell menni minden embernek, gyámolítani ezt, biztatni am azt, hogy — *fel a szívekkel!* S bizony, ha mód és alkalom kínálkoznék arra, még az éjjeli nyugodalmat is fel kellene áldozzuk, hogy hirdessük *Azt*, aki minket is elbocsátott, elbocsátott pedig nem csak azért, hogy bizonyos órákban, hanem hogy egész életünkben „predikáljuk az igét „mind alkalmatos, mind alkalmatlan időben.“ Legkomolyabb ellenvetés az lehetne, hogy így csökkentenők a közistentisztelet hatását. Nyugodt vagyok ez iránt is. A magának kielégítést talált lélek soha-

sem fog elfordulni attól a helytől, hol Istennel együtt lehetett; ahol részesült abban a kegyelemben, a melyet a világon sehol másutt nem talált meg. Vágyik s vágyini fog vissza oda, ahol a békesség és szeretet evangéliuma ihlette szívét! És ha mégis akad, a ki kárhóztatná a templomok nyitva tartását, az törölje ki a mult idők emlékeiből a kegyes lelkek által egykor megvalósított házi istentiszteleteket, a melyeket pedig úgy hiszem mindenikünk szeretne visszaidézni, hogy megáldják és megnemesítsék a mai kort és a mi életünket is. Városi gyülekezetekben az estalkonyi istentiszteleti időben kellene a bibliamagyarázatot megtartani.

(Vége. köv.)

Az Orsz. Ref. Tanáregyesület pápai közgyűlése.

Lélekemelő ünnepek között folyt le május hó 24. és 25. napjain a magyarországi református tanárok közgyűlése a kálvinizmus dunántúli góczpontjában, Pápán. Az ország minden részéből: a nagy Alföldről, a Tisza mellől, Erdélyből összegyűltek itt a kálvinista tanintézetek tanárai, hogy egybetalálkozzanak abban a nagy eszmében, abban a nagy gondolatban, mely hosszú időkre tanulságul kell szolgáljon, hogy a magyar nemzeti művelődés napszámái tudatában vannak annak, hogy ha az ország más részében is, de egy és ugyanazon czélt szolgálják, hogy mindannyian az egységes magyar kultúra kiépítésének szolgálatában állanak.

Pünköst másodnapján érkeztek meg Pápara az ország minden részéből Budapesten összegyűlt tanárok: *Antal Gábor* püspök, *Hegedűs Sándor* eh. ker. főgondnok, *Beöthy Zsolt* egyetemi tanár, *Dóczi Imre* egyesületi elnök vezetése mellett.

A pályaudvaron az érkezőket *Mészáros Károly* polgármester üdvözölte Pápa város közönsége nevében. Utána *Németh István* theol. tanár, az egyesület nevében köszöntötte a vendégeket. Üdvözlő szavaikra *Dóczi Imre* egyesületi elnök válaszolt, mely után a társaság bevonult a díszbe öltözött városba.

A közgyűlés első napján, kedden reggel 9 órakor együttesen vonultak a reformátusok templomába, hol a „Jövel szentlélek Úristen“ lélekemelő dallamai után *Rácz Kálmán* főgimn. vallástanárrá lépett a szószékre s magas szárnyalású, megható imában kérte az Úr segedelmét a gyűlés munkálkodására. Az istentisztelet után a kollégium díszes tornacsarnokában kezdetét vette a közgyűlés. Ünneplés csend következett, midőn az egyesület elnöke, *Dóczi Imre* belekezdett megnyitójára felolvasásába. Kifejtette, hogy tanácskozásai czélja az egységes magyar nemzeti kultúra építése s hogy a felekezeti iskolának s a felekezeti tanügyi érdekében kifejtett törekvésnek e hazában csak addig van létjogosultsága, míg a magyar nemzeti állam és a magyar nemzeti műveltség szolgálatában áll. Visszautasította a vádat, melyet a napi sajtó egyik organuma intézett az egyesület ellen, hogy ők az egységes magyar kultúra köntösét akarnák szétthuzogatni. Bebizonyította, hogy az ők czéljuk és ideáljuk is az egységes magyar kultúra. Ezt akarják fejleszteni, diadalra juttatni. Hiszen nem az iskolák egyformaságában, hanem a nevelési irányelvek s az iskolák szellemének közösségében rejlik a nemzeti műveltség egységének biztosítása. Az egyéniségben van az erő, nem az általános rendszerben. A nagyhatású beszéd után, melyet többször félbeszakított a helyeslő éljenzés, *Antal Gábor* püspök emelkedett szólásra s beszédében arra utalt, hogy a testvéri szeretet megnyilatkozását látja abban, hogy az egyesület ez alkalommal Pápa viharverte főiskoláját kereste fel. Majd megemlékezett arról, hogy a református iskoláknak százados hagyománya az, hogy azok tanárai nem az intézet hivatalnokainak, de tulajdonosainak tekintették magokat. S érezve lelkében azt, hogy a református tanárok tanítványai lelkében a vallás, tudomány és hazaszeretet erős és szilárd, Isten áldását kérte munkálkodásukra. Nagy érdeklődés között emelkedett a püspök üdvözlő szavai után szólásra *Hegedűs Sándor* egyházkerületi főgondnok. Üdvözölte a tanárokat azért, mert ők vannak hivatva arra, hogy a vallás és tudomány közötti ellentétet kiegyenlítsék, a növendékek lelkébe azt csepegtetvén, hogy a tudomány és

vallás között ellentét nincs és egyik sem akadályozza a másikat haladásában, mert meg van győződve arról, hogy az egyesület azért alakították, hogy működésükkel magukat és másokat megfosztva minden előítéllettől, úgy ápolják a tudományt, hogy az a hitnek rovására ne történhessék. Viszont a hitnek sem lehet semmi olyan követelménnyel előállania, a mely a tudományt akadályozza. Sem a hitet, sem a tudományt nem féltette a protestantizmus a szabad kutatástól és így láthatjuk igazolva, hogy minél mélyebben és az archeologia és a historia, annál jobban kidomborodik a biblia és minél jobban érzi a társadalom a bajokat és szenvedéseket, annál jobban fénylik az evangélium.

A gyönyörű beszéd után *Beöthy Zsolt* szólalt fel az Orsz. Középkisk. Tanáregyesület nevében s kifejtette szép beszédében, hogy az egységes magyar nemzeti kultúra megteremtésére tör mindkét egyesület s ebben a czélban, ebben a törekvésben, ebben az érzésben a ref. tanáregyesület együtt érez és munkál az Orsz. K. T. Egyesülettel. Utána *Kolossváry József* veszprémmegyei főispán üdvözölte a közgyűlés tagjait, a megye nevében. Mindezen üdvözlésekre *Dóczi Imre* meghatva mondott köszönetet, hálás érzelmekkel méltányolva a tanáregyesület iránt minden oldalról kifejezésre jutott elismerést.

A közgyűlés első tárgya *Zoványi Jenő* sárospataki tanár felolvasása volt. „Az 1848. XX. törvényczikk és a protestáns iskolák“ czimrel arról értekezett, hogy az állami segélyezést hogyan kell a közoktatás egész mezején a népiskoláktól fel az akadémiákig életbe léptetni. Fejtette, hogy az akadémiák jelenlegi számát csökkenteni kellene s helyettük több és jobb javadalmazású tanárokkal elátott akadémiákat fenntartani. Érdekes fejtegetései végén négy pontból álló határozati javaslatot terjesztett be: 1. Kéressék fel az egyetemes konvent, hogy az összes iskolák tanító személyzetének fizetését az 1848. XX. és az 1883. XXX. czikk alapján egészítse ki. 2. Valamennyi iskolafenntartó testület megkeresendő a tanári fizetések állami színvonalra emelése végett. 3. Folyamodvány intézendő az országgyűléshez és kormányhoz, hogy törvényhozásilag mondassék ki a minimális tanári fizetés összege. 4. Intéztessék átírat az Országos Középkiskolai Tanáregyesülethez, hogy a maga hatáskörében minden eszközt használjon fel, hogy az állami tanárok fizetése a *Szell-féle* fizetésrendezési alapon állapíttassék meg.

Zoványi felolvasása nyomán hosszabb vita keletkezett. Dr. *Antal Géza* a tulzsuított egyetemekkel szemben a vidéki akadémiák létjogosultságát hangsúlyozta, *Rácz Kálmán* a fizetési fokozatok eltörlésének szükségéről szölt; különböző szempontokból bírálat tárgyává tették a felolvasást: *Radácsy György*, *Sarady György*, dr. *Mitrovics Gyula*, dr. *Kapossy Lucian* s hozzászóltak a kérdéshez *Antal Gábor* az egyetemes tanügyi bizottság, *Beöthy Zsolt* a középkisk. tanáregyesületnek a tanári fizetésrendezés ügyében kifejtett sikeres működését vázolva. A vita eredményeképp *Zoványi* javaslatai közül csupán az elsőt fogadták el, a negyediket pedig olyasformán, hogy a középkisk. tanáregyesületnek ez ügyben kifejtett tevékenységéért köszönetet szavaztak.

Kiss Ernő nagy tanulmányra valló és érdekes felolvasása következett ezután, melyben Veszprémmegye magyar népéről szólott. Az ünnepi vonások, keresztelők, lakodalmi temetési szokások rajzolása után az iskolai ünneplések s a legációk üdvös hatását tüntette fel s ezek érdekes fejtegetésével ért véget a felolvasás.

A gyűlés második napján, mely 9 órakor vette kezdetét, az első tárgy a *Szabó József* által beterjesztett főjegyzői jelentés volt, melyből örömmel vették tudomásul, hogy a tagok száma ez évben 440-re szaporodott.

Lelkesezettel fogadták a választmány amaz indítványát, hogy az 1606. június 23-án kötött bécsi békét, mint a vallásszabadság első biztosítékát az összes prot. iskolák megünnepeljék. Ez ügyben az egyesület kérelmet intéz a konventhez és az egyházkerületekhez. *Hegedűs Sándor*, a protestáns irodalmi társaság elnökét, a dunántúli egyházkerület főgondnokát tiszteletű taggá választották. *Sinka Sándor* alelnök bejelentette lemondását, melyet azonban a közgyűlés nem fogadott el, hanem bizalmat szavazott neki. Azután a középponti igazgatóságot fölhívták, hogy az iskolai adattár kiadása érdekében tegyen előkészületet s készítsen tervezetet.

Végül *Fogarassi Albert* nagyenyedi főgimnáziumi tanár tartott érdekes és tanulságos fölolvast a gimnáziumról és az életéről.

Az értekezés alap gondolata az volt, hogy az élet vezető két irány közül a gimnázium az ideális irány szolgálatában áll, ez irány főtápláléka első helyen a nemzeti nyelv és tárgyak, mellettük az ó-klasszikus nyelvek. Az ideális irányt a két első osztályban csak a nemzeti tárgyak táplálják, a latin csak a III-ban kezdődjék. A görögpótló, mint amely célját nem valósítja meg, törlendő, helyette a görög visszaállítandó régi helyére, sőt a szóbeli érettségi tárgyai közé is beigtatandó.

A közgyűlés az értekezőnek — *Benka Imre* és dr. *Imre Sándor* felszólalásai után — köszönetet szavazott munkálatáért, mely mintegy adalék a bekövetkező középiskolai reformhoz. Miután még az elnöknek megbízást adtak, hogy az országos tanáregyleti gyűlésen a testvéregylet ama figyelmét, hogy illusztris elnökével képviseltette magát, megfelelően viszonzozza, a közgyűlést *Dóczy* elnök, a pápai kollégium lelkes aposztrófálásával s a tanusított vendéglátásért hálás köszönettel berekesztette.

A közgyűlés után a tagok legnagyobb része részt vett a Balaton vidékre ez alkalomból rendezett kiránduláson, melynek sikerét nagy részben elősegítette a rendező bizottság fáradhatatlan és önzetlen munkássága.

ISKOLA.

Értesítés.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület internátussal kapcsolatos „Szeretetházába“ az 1904—1905. tanévre felvétetnek: 1. az erdélyi ev. ref. egyházkerületből ev. ref. lelkészek és gimn. tanárok 10 évet betöltött leányárvái, a félárvaik 100, az egész árvaik 150 kor. évi nyugdíj járulékok befizetésének kötelezettsége mellett; 2. ugyancsak az erdélyi egyházkerületből ev. ref. lelkészek és gimn. tanárok leányai 240 korona, más szülők leányai az ország bármely részéből évi 400 korona teljes ellátási díjért. Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben működő okleveles kántorok, kántortanítók és léviták leányai is részesülhetnek a lelkészek és tanárok leányainak adott kedvezményben, ha az illetők egész életükre kötelezik magukat fizetésük fokozata szerint 8—10 kor. évi járulék megfizetésére, de egyszersmint az illető egyházközségek örök időnkön át évi 4 korona járulék megfizetésére kötelezettséget vállalnak kántoraik, kántortanítók, vagy lévitáik után s erre vonatkozólag úgy az egyházközségek, mint az érdekelték egyidejűleg a mélt. ig.-tanácsához kötelező nyilatkozatot adnak be.

Az árvaik bélyegmentes folyamodásához a gyám mellékelni tartozik: az árva keresztlevelét, iskolai, orvosi, újraváltási bizonyítványait, a családi értesítőt s végül a szülők elhalálozási bizonyítványát; a fizető növendékek keresztlevelüket, orvosi és újraváltási bizonyítványukat. Az árvaik folyamodásukat az illetékes esperesi hivatal útján, a fizető növendékek közvetlenül a „Szeretetház keblé tanácsához“ czimezve, az intézet igazgatóságának (Ferencz József-út 55. szám) f. évi augusztus 1-ig kell beküldjék.

Az intézetben alkalmazott okl. tanítónő a zongorából, német- és franczianyelvből magánórákat ad. Zongora magánórák díja havonként 6 kor., németnyelv 4, franczianyelv 6 korona. A magánórák díja havonként, az ellátási díj négy részletben és pedig: szeptember hó első felében, november hó 15-én, január hó 31-én és ápril hó 15-én előre fizetendő az intézet pénztárába.

A fent jelzett ellátási díjon felül orvosi, gyógykezelési (gyógyszer nem) fölszerelési díj egész tanévre 20 korona, mely összeg a tanév elején egy összegben előre fizetendő. A magánórák nem kötelezők.

Az árvaik tartoznak magukkal hozni: 6 inget, 3 lábravalót (bugyi), 3 háló kabátot, 2 téli, 2 nyári színes alsó szoknyát, 10 zsebkendőt, 4 pár harisnyát, 2 pár cipőt (1 pár új legyen), 3 kötényt, 1 téli, 1

nyári kalapot, 1 őszi, 1 téli felsőt, 2 rend nyári, 2 rend téli ruhát.

A fizető növendékek magukkal hozandó ruha, ágyneműi és egyéb tárgyai a következők: 6 ing, 4 lábravaló (bugyi), 4 hálókabát, 3 téli, 3 nyári színes alsó szoknya, 12 zsebkendő, 6 pár harisnya, 3 asztalkendő, 4 törülköző, 6 kötény, 2 pohártörölő, 2 portörölő, 3 fejrevaló kendő, egy szennyes ruhazsák. — Ágyneműk: 1 matrác (ágynagysága 180—80), 1 párna, 1 paplan 3—3 huzattal, 3 alsó lepedő, továbbá 2 pár cipő, 1 pár papucs, 1 eső ernyő, 1 nagy kendő, 1 téli felöltő és 1 kalap, 1 tavaszi-őszi felöltő és 1 kalap, 1 ünneplő szövet ruha, 2 nyári mosó ruha, 2 iskolai viselő szövet ruha, 1—1 pár téli nyári keztyű, (a téli ruhaneműk a hűvös idő beálltával is küldhetők), fog-, haj-, ruha- és cipőkefék, fogpor és mosdószappan, 2 üveg pohár, evőeszközök u. m.: 1 kanál, 1 villa, 1 kés, 1 kávékanál, melyek az illető nevének kezdő betűivel legyenek megjelölve. A ruhaneműk a tulajdonosnak egészen kiirt nevével, jegyző tintával legyen megjelölve s darabonként számozva.

A felsorolt tárgyak a bejövételkor jegyzék mellé vettetnek át.

Egyebekben felvilágosítással az intézet igazgatója készséggel szolgál, ha az illető megfelelő posta bélyeget mellékel.

Kolozsvárt, 1904. június 6-án.

Igazgatóság.

KÜLÖNFÉLÉK.

Konventi ülés. A magyarországi ev. ref. egyház egyetemes konventje e hó 6-án ült össze Budapesten. Ezzel az új 1904—1910. évi ciklus vette kezdetét. *Br. Bánffy* Dezső elnöklése mellett kezdte tanácskozásait *Kaun* Bertalan püspök buzgó imájával. Majd a megalakulás és bizottságok választása töltötte ki az első nap tárgyszózatát. Ennek végén elnök bejelentette, hogy *gróf Tisza* miniszterelnök értesítette, hogy az 1848. XX. t.-cz. végrehajtása tárgyában beadott „Vélemény“ felől rövid idő alatt tanácskozásokat tesz folyamatba a két prot. egyh. főhatóságai elnökségeivel. A második napot az orsz. papi özv. árvai gyámalap és orsz. közalap ügyei foglalták le. Részletes tudósítást jövő számunkban adunk, mivel az ülések lapunk zártakor még tartanak. — Egyházkerületünk részéről dr. Bartók püspök, Kenessey Béla, Deési Gyula, Lénárt József, Simó Lajos, Mezei Albert és Váró Ferencz vannak jelen.

A szilágyosmlyói papválasztás június 5-ikén folyt le Bartha Dezső egyházi és Viski János világi képviselőből álló kiküldött választási bizottság vezetése alatt, a törvényes formák megtartása mellett. A 21 minősített pályázó közül Csia Kálmán, családi okokból, a választás napját megelőzőleg visszalépett. A beadott 97 szavazat a következőképpen oszlott meg: Péntek Ferencz zuglói lelkészre esett 8, Koréh Endre erzsébetvárosi lelkészre 27 és Zsigmond Károly hosszufalusi lelkészre 62 szavazatot s így Zsigmond Károly 35 szótöbbséggel szilágyosmlyói megválasztott lelkésznek nyilvánított ki a választó bizottság által. A választáshoz szép reményeket táplál a szilágyosmlyói egyház. Zsigmond Károly eddigi működése biztosítékul szolgál, hogy reményében nem fog csalódní! Választó és választott egyaránt szerencsés.

Papmarasztás. Nem a régi módon, hanem az új időknél megfelelően kísértették meg a kolozsvári egyház község hídelvei parokhiája tekintélyes számu hívei körükben marasztalni *Molnár* Lőrincz lelkészüket. Kérvényt adtak be a presbyteriumhoz, hogy találjon módot a fizetés rendezés formájában arra, hogy buzgó lelkészét, ki a sepsiszentgyörgyi ref. kollegiumhoz választott meg választanárnak, híveinek megtarthassa. A presbyterium örömmel vette tudomásul, hogy a lelkész és hívei közt ily benső

viszony áll fenn, de anyagi ereje sajnálatos elégtelensége tudatában a fizetésre határidőhöz köthető kilátást nem nyújthatott. Így aligha el nem vesztik hivei Molnár Lőrincz lelkész aát, a ki azonban új hivatáskörében még sokkal szélesebb mezőt nyer a közegyház javára munkálni.

A szilágysomlyói egyház életében nem csak azért nevezetes az 1904. évi június 5-ike, hogy ekkor választotta lelkészül Zsigmond Károly kitünő tevékenységű papot, hanem azért is, mert ekkor jelentette be, illetve adta át 3 példányban Faragó Sándor ügyvéd és presbiter aa. idős Szabó Ferencz szilágysomlyói polgár és ev. ref. egyháztag 1000 azaz egyezer koronás alapítványi levelét, a jelzett összegekről szóló krasznamegyei tkpéztári könyvecske kapcsán, mely alapítványt nemesszivü adományozó a szilágysomlyói ev. ref. kántori fizetés alap gyarapítására tett. Alig egy év lefolyása előtt tette nemesszivü adományozó, most már néhai boldog emlékezetü Retezár Zsuzsanna rom. kath. nejjével azon 2000 koronás alapítványt is, melynek kamatait az ev. ref. templom külső és belső jókarban tartására rendelte fordítani. A presbiterium nem csak jegyzőkönyvileg, hanem testületileg is ki fogja fejezni köszönetét és háláját, a vallásosságát tettekben, áldozatokban is kimutató nemesszivü egyháztag iránt. Eltesse az Isten jó egészségben még sokáig Szabó Ferencz urat s adjon minél több ily áldozatkész tagot egyházunknak!

Szászsebesi ev. ref. egyháznak malomvizi Kendeffy Lajos és családja egy nehéz selyem urasztali terítőt ajándékozott, melynek értéke 180 korona. A terítő művészi festését a család büszkesége, az angol kisasszonyok kiváló tehetségü növendéke: Katinka végezte. Midőn e gyönyörű és értékes ajándékot a *Kendeffy* családnak, magam és egyházközségem nevében hálásan köszönöm, kérem a jóságos Istent, hogy áraszsa édes minyinyájokra gazdag áldásait és segítse, hogy a nagy multu Kendeffy család hitbuzgóság és hazaszeretet jelezte útján haladva előre, még sok és becses szolgálatot tehessenek anyaszentegyházunknak és drága hazánknak. Alvincz, 1904. május hó. Benedek Károly, a szászsebesi egyház adminisztrátora, egyházmegyei főjegyző.

Hálás köszönet. Égerháti 1. egyházunk régen nem ült oly boldog pünköszt ünnepet, mint az idén. Temploma díszesen fölépítettett romjaiból, tiszteletes Benkó Albert szilágycsehi lelkész aa., mint esperesi megbízott, önfeláldozó buzgósága folytán; de belül az Úrasztala, a szószék nélkülözöte a díszet. És ime, a jó Isten meghallgatta kérésünket. Két kegyes lelket küldött égerháti szegény hiveim megvigasztalására: özv. Bani Jánosné szül. Bösörmenyi Ágnes és özv. Banganits Andrásné szül. Czeglédy Mária úrasszonyokat, kik daczára, hogy nem is szilágymegyei lakosok, de megindulva égerháti hiveim szegénységén, templomukat aranydíszszel dúsan ellátott piros bársony szószék- és urasztali terítővel ajándékozták meg pünkösztre. Az adomány értéke 140 kor. Szemünkben a hála könnyeivel köszönjük meg nevezett úrasszonyok nagylelkü adományát. Legyen az ők jutalmuk tökéletes Isten előtt!... Monó, 1904. május 27-én. Székely Árpád, Monó-Egerhát ref. lelkésze.

Kudui ref. egyházközségünk szép és megható ünnepségnek volt részese közelebbi pünkösöd alkalmával, midőn dr. *Daday* Ferencz helybeli körjegyző ur vallásos buzgóságtól indítva, gyűjtés útján egy 400 koronás háromionummal lepte meg egyházközségünket. Öregnek és ifjunak, nagynak és kicsinynek örömtűz ragyogott arcán, midőn Pap Árpád állami tanítónak kedves orgonajátéka mellett járulhatott a szeretet asztalához. Másnap következett a felavatási ünnepély, mely alkalommal a Hymnusnak és Szózatnak az úri nők és iskolás gyermekekből alakult dalkara általi eléneklése után, mit a templomi gyülekezet fennálva hallgatott, átadatott a használatnak azon forró ohajtásunk kíséretében, hogy éljen köztünk sokáig, emelje lelkünket, Istennek dicsőségére. Isteni tisztelet végével felhivatván a hivek adakozásra, legott 23 korona gyűlt az egyszerű földmives néptől a templom perselyébe. Es most legyen szabad kedves kötelességemet leróni s magam és egyházközségem nevében hálámát a nyilvánosság terén is kifejezni azon kegyes adakozók iránt, kik alább következő becses adományaikkal szívünknek e szép örömet megszerezni, istenitiszteletünket magasztossá, ünnepelésünket úgy a népből, mint a zártkörű táncmulatság alkalmával örvendetessé és sikeressé tenni szivesek valának. — Adakoztak: Az egyházközség tagjai együttesen 157 korona 20 fillért. Dr. *Daday* Ferencz 103 korona. Dr. Konrádi Dániel Kolozsvárról 50 korona. Pap Árpád 30 korona. Kon-

rádi András 20 kor. Kis István 10 kor. Lukács Ferencz 10 kor. Simon Ödön 10 kor. Szilági György 1 kor. Moldován János 1 kor. N. Sándor 2 kor. dr. Jloth Ferencz 1 kor. Haragai Emanuel 1 kor. Amirás Kájétán 1 kor. Miresán János 1 kor. Bölöni Dénes 3 kor. N. N. 1 kor. Homoródi István 3 kor. Iszály György 1 kor. Weér Dezső 5 kor. Barta György 40 fill. Dászkal Aurél 40 fill. Gajzágó Vilmos 2 kor. Bárány Bálint 3 kor. Reskovics Milán 40 fill. Kajári István 80 fill. Deák Albert 40 fill. Gyárfás Albert 1 kor. Schwarz Ede 50 fill. Simon Dezső 50 fill. Vályi Pál 2 kor. N. N. 20 fill. Szénási József 1 kor. Kincses Kristófné 2 kor. Stein Samu 50 fill. Reithoffer Ferencz 1 kor. Bárdi Géza 1 kor. dr. Sztancsek Zoltán 2 kor. Dadai Kálmán 1 kor. Szilági 2 kor. Baló János 1 kor. Miklós Gábor 1 kor. N. Vilmos 1 kor. 50 fill. Dadaj Antal 2 kor. 20. fill. Peres Károly 4 kor. Takarékp. bethleni 20 kor. Fogarasi József 20 kor. Sombori Lőrincz 5 kor. Hitelszövetkezet Árpástón 2 kor. „A jó ember az ő szívének jó kincséből hoz elé jót“. Találják nemes tettök jutalmát úgy a kegyes adakozók, mint azok kik, ebben a dologban fáradoznak vala, mindnyájan azon édes öntudatban, hogy szép áldozatuk és példájuk által községünkben az egyház és hazaszeretet számára magas lánggal lobogó oltártűzet gyújtottak. Kudu, 1904. június 4. Szathmári Sándor, ref. lelkész.

HIVATALOS RÉSZ.

KÉRELEM

az egyházmegyei Egyházi Értekezletek nagytiszt. elnökeihez és pénztárnokaihoz.

Két ízben is megkerestük tisztelettel a nagytiszt. elnök urakat, sziveskedjenek intézkedni, hogy az egyházkerületi ért. titkára idején megkapja az elnökségük alatt működő egyhm. Értekezletek mult évi állapotáról és munkásságáról szóló jelentéseket. E felhívásokra egy pár egyházmegyéből — mint a küüllői, erdővidéki, dési, szilágyszolnoki és görgényi — a jelentések beküldettek; fájdalom azonban, e jelentések jórészen hiányosak s épen a legszükségesebbek felől nem nyújtanak tájékozást.

Ismételten is felkérjük teljes tisztelettel a nagytiszt. Elnök urakat, hogy a mennyiben nem küldötték volna még be jelentésüket, lehetőleg rövid időn belül küldjék el s sziveskedjenek jelentésükben a következő dolgokra figyelemmel lenni: kitüntető, ugyanis 1. hogy hány tagja van jelenleg az egyhm. Értekezletnek? 2. Hány gyűlést tartott az Értekezlet? 3. Mik voltak a gyűlés fontosabb tárgyai s határozatai? 4. Micsoda egyháztársadalmi intézmények vannak az egyhm. területén s mi eredmény tapasztalható működésük nyomán? Ezekre nézve kérünk tájékozást, hogy a titkári jelentés teljes képét nyújthassa az Értekezlet mult évi munkásságának s ne vigyen fél munkát a közgyűlés elé. Es pedig erre nemcsak a még jelentésüket be nem küldött nagytiszt. Elnök urakat kérjük, hanem azokat is, akik már beküldötték, de jelentésükből hiányoznak a fentebb említett s szükséges adatok.

A t. pénztárnok urakat szintén kérjük, sziveskedjenek az összesítő kimutatást elküldeni a ker. Ért. pénztárnokához.

Szives üdvözlettel
Kolozsvárt, 1904. június 8.

Nagy Károly,
ért. alelnök.

Tárkányi György,
ért. titkár.

FELHÍVÁS.

Az erdélyi ev. ref. eggh. ker. Eggházi Értekezlet ez évi, Kézdivásárhelyt 1904. július 5—6. napjain tartandó közgyűlésén a kik részt ohajtanak venni, sziveskedjenek teljes és pontos címük tudatása mellett legkésőbb június 25-ig jelentkezni alólirott nál, hogy az elszállásolás és a kért és várt vasuti kedvezményes jegyek szétküldésében nehézség ne támadjon.

A gazdag tárgysorozatú meghívók a napokban fog-nak szétküldetni.

Kézdivásárhelyt, 1904. jun. 6.

Szabó Jenő,
ev. ref. pap, rendező biz. elnök.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor
félévre 6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

A magyar Sion beszéde Bocskay sirjánál.

E hó 23-ik napján két év különbséggel 300-ik évfordulója lesz az egyházunk életében annyira fontos bécsi béke megkötésének.

300 évvel ezelőtt ősi hitnek ősi lángja csapott föl a szivekből, láttára az elnyomásnak, a számanélküli sérelemnek, a telhetetlen hatalom fénhéjázó gög-jének, mely elsöpörni akart bennünket a földnek szí-
néről, avagy jobban mondva: beteretgetni az egyedül üdvözítő egyház aklába, melynek vesszői mindig ösz-
sze voltak fonva az övével.

„A görbe pásztorbot 48. után segédül ajánkozott a katonai hatalomnak“ mondja egy történetirő; de ezt a mult időknek nemcsak egyik-másik szakaszára, hanem a reformatió megszületésétől egész a jelen korig elmondhatjuk nyugodt lélekkel.

Igy történt, hogy egyházunk nemcsak önerejére volt utalva s egyedül az igazság erejével, a lélek fegyverével hódíthatott csak, de sőt minden téren az ellenállásnak, az akadályoztatásnak, a titkos avagy nyílt ellenségeskedésnek nyügei béniták működésében.

Igy volt ez a multban s így van bizonyos tekintetben napjainkban is.

Ezen év a nemzeti kegyelet és visszaemlékezés éve. Hálával eltelve gondolunk most az Istentől küldött Bocskay Istvánra, ki árva hazájának sanyarú helyzetét, kapzsi tanácsosok nemzetirtó tervét, rút mesterkedését tovább nem tűrhetvén: zászlót bontott védelmére ősi jogainknak.

De Bocskaynak keze más egyébért is ragada kardot. Kálvinista egyházáért, ennek keserve, fájdalma, üldöztetése és megalázásáért is fájt a lelke, vértzett a szive.

A *nemzeti Genius* összetalálkozik hát Bocskay sirjánál is a *magyar Sionnal* s együttesen állva eme koporsó fölött: teszik le arra szeretetük és örök emlékeztüknek hála-koszoruját. Szivük egyszerre dobban meg a mult dicsőségének ragyogására. Lelkükből egyszerre szakad föl a sóhaj, a vágy és imádkozásnak beszéde: vajh' mikor leszünk már igazán szabadok, nagyok és boldogok, mint Bocskay álmodá akkoron?!

Lelki szemeimmel látom a képet, a mint e Két alak egymást átkarolva, egymáshoz gyöngéd szeretettel odasimulva állnak a sirnál s egyik szemükkel a multra, másikkal a jelenre tekintve néznek... Oh mily örömmel fürdik az ő lelkük a mult idők hősi föllángolásának tüztengerében; mily gyönyörrel legelgetik szemeiket ama kor nagy tettein; óh de mily fájdalmas könnyecsepp is gördül alá szemeikből az akkori időknek sérelme, mellőztetése, szenvedése és

üldözései láttára. De a mint másik szemük a jelenen függ, futó pillantást vetvén a mai viszonyokra is... im egyszerre tekintetük elborul, tagjaikban megremegnek, arcukra a megdöbbenés ül ki, a maga ijesztő vonásaival.

„Sirt az ég egyik szemével,
A másikkal nevetett.“

mondhatjuk mi is a költővel. De miért e bánat, miért e megdöbbenés?...

Halljuk csak... mit szól a magyar Sion? Im remegő ajkát fölnyitja s beszél... beszél arról, a mit lát:

„Igaz van szent könyvünknek. Nincs új semmi a nap alatt. Ime az én régi sorsom, régi helyzetem áll előttem újból. Akármerre nézek, mindenütt oly jeleket, vonásokat látok, melyek összerakva, ijesztő módon hasonló képét adják 300 év előtti szomorú napoknak.

Akkor a római papság elvesztett területeit visszafoglalandó, óriási *erőfeszítéseket* tett; ma nem ugyan régi, elvesztett birtokaiért, új, nagyobb területért indul az harcba, de hajh' nem mindig Istennek fegyverével.

Akkor a győri püspök hívta be az evangelium dusan lengő kalász mezejének learatására a *jezsuita hadat*, ma a papiron levő törvény ellenére, a legtöbben ugyanezt teszik, utaztatva őket az iskolákban, a még zsenge lelkek megfogására; s még nekik az ország szívében, néppárti fővezér tőszomszédjában — bár nem saját nevük alatt — diszes templomuk is emelkedik, körben égő, színes lángu oltárgyertyáikkal.

Akkor a katolikuskok *nyomdát* és *akadémiát* állítottak föl Kolozsváron, honnan „a fejedelmi kegy után sovárgó főurak és nemesek fiaiból a kath. egyház buzgó harcosait bocsáták ki s a hol Erdélynek idővel oly fanyar gyümölcsöket termő vallási türelmetlenség magvai hintettek el.“ Ma a fővárosi egyetemet szeretnék maguknak tulajdonítani s a kolozsvári egyetemre vetnek sovár tekintetet; ezenkívül a szépen hangzó és actualis „székely mentés“ jelszava alatt magasra vágyó szenvedelmében egy püspök internatust akar Kolozsvárt alapítani: hegyen épített városunk ellen egyetemével együtt itt nevelni és vezetni majd a jövő nemzedéket rohamra; ugyancsak szék-városában a Fogarasi-léle milliós alaphól teljesen kath. egyetemet szándékozik föllátni.

Akkor a *kassai templomot* foglalták el, ma a brassói nagy protestáns templomért akarnak birtokjogi pört indítani.

Akkor e templom ügye vetett föl országos hullámokat s foglalkoztatá a *országgyűlést*, mely dacosan foglalt állást a protestánsok mellett, ma a híres „*erdélyi püspök*“-i czim izgatja a kedélyeket s tartja folyton nyitva a szemeket mindkét táborban, mely

kérdés első tekintetre ugyancsak szépséghibának tűnik föl, de alapjában egy nagy horderejű és messze elágazó ügy s országgyűlésünk is, melyből a régi dacznak, kálvinista bátor szókimondásnak még gyökere is kiveszett, csak kesztyűs kézzel nyul e kérdéshez s szint vallani, határozatot hozni, az ultramontán felluvalkodottságot visszautasítani — a világot sem meri.

Akkor tüntelő körmeneteket tartottak még a törvény által tiltott helyeken is: ma nem ugyan törvény ellenére, de ott, hol helyük nem is volna s hol a legutóbbi ideig nem is jártak, protestáns városrészekben rendeznek ilyesfélét nagy paradéval, égzengés és kúrtrivalgással, megkívánva még ref. hiveinktől is az ablakok kivilágítását (példa rá Kézdivásárhely).

Akkor a katolikusok ugyaszólva *sajtóval* egyáltalán nem rendelkeztek; ma meg sok igazsággal rólunk mondhatni el ugyanezt, rólunk kik e téren teljesen járatlanok vagyunk s kiknek dolgairól ép ezért oly ritkán s akkor is oly röviden vesz tudomást a sajtó, míg ezzel szemben a kath. mozgalmakat a legapróbb részletekig közli, nem egy, de több alkalommal is megemlékezően ugyanarról. Nekünk sem lapunk, sem irónk, sem közönségünk, míg a katolikusoknak e téren is kitűnően szervezett gárdájuk s még hirlapíróknak külön szövetségük is van, mely vezetést, jelt egyetlen helyről nyer és fogad el, t. i. az egyháztól s a szerint forgatja kezében a tollat, melylyel naponként millióknak szívére, lelkére gyakorol hatást, a mint az egyház pillanatnyi érdeke, avagy magasabb szüksége kívánja.

Az akkori *királyok* elfogultak, vakbuzgók valának, kik egy célú tűzének ki maguknak: ha életükbe kerülne is, az eretnokséget Magyarországból kiirtják, mert inkább akarnak kipusztított, mint elátkozott ország fölött uralkodni. Ma ugyan nem hangzik ez a jelszó magától a koronás főttől, de hangzik a környezetből; különösen pedig Ferdinánd, trónunk jövődő várományosa felől röpködnek a levegőben vészjósló hírek. Azonban inkább szeretném hinni, hogy az efélekéret a fentemlített kath. sajtó terjeszti a közvéleményre gyakorlandó nyomás céljából. Ezen sajtó minden mozdulatukra a legfigyelmesebben vigyázva, még a lényegtelen vallási tényeket is, elkezdve a reggeli misétől, szépen kiszínezve világgá kürtöli!! S ki gondolná: hogy ez hatással ne lenne az egész népre, látva, hogy az ő királya mily buzgó katolikus!! S valljuk meg teljes tisztelettel, de őszinte nyíltsággal, hogy az udvar valóban minden alkalmat megragad a kath. egyház fényét, erejét növelni, minden, még kevésbé is fontos kath. ünnepélyen való megjelenése által, mit aztán oly ügyesen használnak föl maguknak a katolikusok. S a mi aztán még élénkebb sérelmet képez minékünk az: hogy mindenféle processió ünnepéken ott van a kormány és a mennyi hivatalnoka van az államnak, bármily vallása legyen is azoknak... . Igen. A munka, harcz, küzdelem és megpróbáltatásnak új korszakát látom fölujulni és közeledni. Ezért remegtem meg tagjaimban, ezért gördült alá a könny szemeimből.

És ebben tökéletesen igaza van. Egész nemzeti életünk hanyatlásnak indult s vele magyar egyházunk is, mely, mint a pelikán az ő fiát, önvérével táplálá a hazát. Tekintetünk révedező. Hitünk, reményünk alvóban, erőnk fogyóban van. Küzdünk, de nem elszántsággal, harczolunk, de nem kitartással s e közben elvesziti imponáló hatalmát a haza, varázserejét az egyház. Ezért nevetnek szemünkbe a nemzetiségek. Ezért nem terjed, de sőt szorul kisebb és kisebb határok közé az egyház.

Szinte meg kell döbbernünk magunknak is e miatt. A tépő fájdalom, a marczangoló kin vesz erőt mi rajtunk is, ha a múlt és jelenkor nagy hasonlósága szomorú valóságára gondolunk.

De mégse emésszük magunkat aggódó remegéssel, mert im ajkát újból fölnyitja és beszél a magyar Sion:

Ne féljete! Ne, mert az igazságnak ereje előbb-utóbb győzni fog. Nézzétek: külföldi országok egymásután lépnek föl a sötétség ellen. A szabadabb gondolkodás hullámverése indult meg ott, mely ostromló habjaival fenyegeti a római hajót.

De ne féljete, különösen *ti, magyar véreim*, mert Bocskay alakját látom föltámadni egy férfiuban, ki egy időben szintén német párti vala s akit ugyan csak „nótába“ vettek, éppen mint annak idején Bocskayt; de aki magyar lelkének hajthatatlanságával, kálvinista szívének egyenes, nyílt őszinteségével nem tudja elnézni hazája, egyháza szomorú sorsát s zászlót bont, harczot indít, ép' mint 300 évvel előbb ama nagy szabadsághős tevé.

Magyarok! Kálvinisták! Emlékezzünk! Gondolkozzunk! Kezeinket munkára! Előre!!

(F.-Csernáton.) *Megyaszay Mihály.*

Egységes liturgia.

Irta: *Tóthfalusi József* marosvásárhelyi lelkész.

(Folyt. és vége.)

Az *urvacSORA-OSZTÁST* illetőleg, mindenek felett kijelentem, hogy kívánatosnak vélem a régi urvacSORA-OSZTÁSI idők megtartását, már a történelmi múlt emlékéért is. A Geleji *Katona-féle* LX. kanon erre vonatkozólag így emlékeztet: „Tehát a mi egyházunkban, egy év folytán, legalább hatszor ki szokták az urvacSORÁT rendszerint és nyilvánosan szolgálatni, u. m. 1. Krisztus születése ünnepén. 2. A negyvenedik Urnapon. 3. Husvétban. 4. Pünköstben. 5. A XI-ik Urnapon, szentháromság vasárnapja után. 6. Advent első vasárnapján, hogy így e szent intézmény sem a sűrű használat miatt becsében alá ne szálljon, sem a ritka élvezés által megvettetni ne láttassék. Akik másként cselekesznek. első ízben ugyan megdorgálandók, másodízben... hivatalukból leteendő lesznek.“ Ebből a körülményből vegyük figyelembe két tény. Az egyik az, hogy sem ez a kanon, sem sehol a kálvinista, sőt az egész keresztény világban nem ismerik a csak néhány évtizedes elnevezést, hogy t. i. „*új-kenyér*“ és „*új-bor*“ urvacSORÁJA, mert jól tudják, hogy a váltás munkájának s az urvacSORAI ünnepélynek semmiképpen sem lehet szerző vagy indító oka az új-kenyér vagy új-bor! A másik pedig az, hogy az évszázados hagyományok oly mélyen belegyökereztek a vallásos tudatba, hogy azok megbolygatása az urvacSORA tekintélyének rovására esnék. Ezt azért kívántam hangsúlyozni, mert a tervezet szerint: az advent első vasárnapjára rendelt urvacSORA-OSZTÁST át kellene helyeznünk a *reformáció emlék* napjára.

Ezt, ebben a formában nem fogadhatom el. És hogy indokoljam álláspontomat, elégnek tartom arra hivatkozni, hogy: a *reformáció nem üdvtörténelmi, hanem egyháztörténelmi alkalom*. Ránk nézve kiválóan fontos; a világtörténelemben nagy horderejű nap s bár kétségtelen, hogy szép összeköttetésbe lehet hozni a világot ez által másodsor is ujjá-szült isteni erő dicsőségével: de ugyanakkor azt is érzem, hogy nem isteni, hanem emberi intézményt ünnepelnék az urvacSORÁVAL; oly intézményt, a melynek csak a fundamentuma örök, épülete pedig alá van vetve az idők viharainak, küzdelmek, szenvedélyek hullámveréseinek s az állandó, folyton tartó — *reformáció* — nak. Még egy más szempont is van előttem! A *reformáció* emléknapi sorban esik a hétköznapi változó idejére. Pedig hétköznapi urvacSORÁZÁSRA nem alkalmas. Az urvacSORÁNAK a *reformáció* napjához legközelebb eső vasárnapra való áttétele az

emléknap eredeti tekintélyét csökkentené s lenne egy sem reformációi, sem adventi, hanem valóban újbórra szóló urvacSORAOSZTÁSUNK! Ünnepejük meg a nagy napot, ahhoz méltón, úgy, a mint ennek jelentőségét végre az állami élet is elismeri, de mérsékeljük magunkat abban; nehogy hatását az avatatlanok előtt pápistas búcsujáró nappá devalváljuk.

A mi közelebről az urvacSORAI liturgiát illeti, nem tudnék elzárkózni az elől, hogy legyen igaz ünneplés alkalma a Krisztussal való lelki egyesülésnek s nem pedig oly czeremonia, a melyet csak egy néhány kegyes lélek s néhány jámbor öreg asszony vár végig, míg a legnagyobb rész a szent szákramentum bor italát a távozás jegyül tekinti! Éppen ezért kívánatosnak tartanám megrövidíteni, elhagyva belőle azt, ami a szertartás hosszadalmasságát eszközli s így az egész ünnepi tény hatásának rovására szolgál.

Elismerem azonban, hogy egy ily irányú lépés minden oldalról való alaposabb megfontolást igényel.

Hanem a mily tartózkodással vagyok — egyelőre — az előbb felvetett eszme azonnal való keresztülvitelével szemben, már kevésbé aggódnék az u. n. *apostoli hitforma* teljes elhagyása felett. Mint merev s ma már túlélt hitformulát, egyáltalán nem tarthatom az istentisztelet élénkítő alkatrészének; sőt tekintettel azon álláspontra, melyet népünk e hitvallás szószerinti értelmével szemben elfoglal, szereplését csak kellő magyarázat és értelmezés után tartanám megengedhetőnek. Mert oly gyülekezet, mely az ily kifejezésekkel szemben: „szálla alá poklokra“, „testünk feltámadása“ hite tárgyát illetőleg ne lenne azonnal tisztában, ma már alig található máshol, mint egy a világtól teljesen elzárkózott konventikulumban. De ettől eltekintve, nem tartom az élő és őszinte istentisztelet méltóságával s feladatával megegyezőnek, ha a gondolkodó lelkeket oly hitvallásról való bizonyágtételre hívjuk fel, melynek eredeti mivoltáról, céljáról, gyakran még maguk a lelkészek sem tudnak kellő számot adni. Ezzel szemben a személyes hit lételet kifejezésre juttató három kérdést szívesen tartom meg, a tervezetben kommentáltak szerint.

Az *urvacSORA szertartása* tehát lenne ez:

Az urvacSORA-osztást megelőző istentisztelet rendje lenne a vasárnap reggeli, kihagyva a hirdetések s a gyülekezet éneke alatt a lelkész szószékben marad. Ez éneklés célja, hogy az alatt az urvacSORÁVAL nem élők eltávozhassanak. További sorrend: 1. Felhívás. 2. Bűnbánó ima. 3. Három hitvalló kérdés, a melyekre adandó feleletek fenhangon adandók, valamint a bűnvalló ima után az „Ámen“ 4. Bűnbocsánat hirdetése. 5. A lelkész leszáll a katedrálról, miközben a gyülekezet alkalmi éneket énekel. 6. UrvacSORAI-áGENDA, az urasztalánál. 7. Felhívás az urasztalához való járulásra. 8. UrvacSORA vétel, mikor is a lelkész legutóljára vesz. UrvacSORA OSZTÁS ALATT ÉNEKELNEK. A lelkész úgy a kenyérmint borosztáskor, bibliai ígéseket mond a kommunikánsoknak. 9. Az urvacSORA végén ima, uri ima és megáldás. 10. Gyülekezet éneke.

A *konfirmációt* illetőleg megmaradna eddigi gyakorlatunk azzal, hogy azt, legalább hat heti oktatás előzze meg és hogy 13 évesnél kisebb gyermek ne konfirmáltassék.

Rendje: 1. A vas. istentiszti sorrend, úgy mint az urvacSORA-osztás alkalmával. 2. (Szószékből.) Miután megelőző napok valamelyikén külön vizsgát állottak s a szülők előtt tanúságot tettek készütségökről, ezúttal éppen a főbb hitcikkekből kérdeztetnék ki egy pár növendék. 3. A kikérdezés után következék alkalmas szövegű (Nagy P. konf. Káté) hitvalló kérdések feltétele, hitvallomás. 4. Lelkész a szószékről leszáll s a növendékek alkalmi éneket énekelnek (Szent hitünkről vallást tettünk). 5. (Az Urasztalánál) rövid alkalmi áGENDA, mely után 6. A növendékek urasztalához járulnak (sorrend eljárás az, mint a gyülekezet urvacSORÁZÁSÁNÁL). 7. UrvacSORA után a növendékek helyükről kijönnek, az urasztal körül letérdelnek s a lelkész őket megáldja. 8. Gyülekezeti ének (Áldást kérünk). 9. A lelkész a gyülekezethez s ifjakhoz intézett tanításban bemutatja őket, mint konfirmált egyháztagokat, imádkozik az ifjakért,

uri imát, áldást mond s végül 10. A gyülekezet éneke zárja be az istentiszteletet.

E sorrend szépen meríti ki a konfirmációi ünneplés alkalmát, melyet még a helyszíni kézadás és bibliaosztás ünneplésével egészítenék ki. A valóban lélekhez szóló szertartás magasztos s egész életre kiható gondolatokat ébreszthet. Egy dologra azonban legyünk figyelemmel! Nem sok idővel ezelőtt arról értesültem, hogy vannak liturgusok, a kik a gyermekek megáldását orgona kíséret mellett teljesítik s a szertartásból melodramát rögtönöznek. Úgy gondolom, hogy nagyon messze esik ez attól a szabadságtól, a melylyel a liturgusnak élni lehet és szabad.

4. *Uj papnak egyházába beigtatása.* 5. *Templom szentelés* sorrendje, melyek közül az előbbi csak abban különbözik a rendes vasárnapi istentiszteleti rendtől, hogy:

1. A főének után az igató a szószékbe felmenvén, elő fohászt mond s utánna textus nélküli alkalmi beszédet, mely után, felhívja az új lelkészt hivatala elfoglalására. 3. Enek. 4. Az új lelkész szószékbe kelvén, megtartja a rendes istentiszteletet — végig. Az utóbbi pedig abban különbözik, hogy a 7-ik pont után az illetékes egyházi előljáró menvén fel a szószékbe, felszentelő könyörgést és áldást mond. Utána 9. 10. 11. Keresztelés, esketés és urvacSORA-osztás következik. 12. A helyi lelkész rövid könyörgést tart, de az utóbbi időben lábrakapott gyakorlat szerint, ezt megelőzőleg felolvassa az egyház, illetőleg temploma építésének rövid történetét.

7. *A keresztelés szertartási rendje* ez:

1. Előfohász. 2. Agenda Keresztelés, ily formulával: N. N. én téged megkeresztellek az Atya, Fiu, Szentlélek egy Istennek nevére. 4. Berekesztő fohász és áldás.

A régi keresztelési formulától való eltérést helyesnek s indokoltnak tartom. Nevében — ἐν τῷ ὄνοματι azt teszi, mint János 5. 43. versben az Atyám nevében jöttem; az ὁ akaratától; holott a ker. szöveg εἰς τὸ ὄνομα = nevébe vagy nevére; annyit jelent, mint magát az Atya, Fiu és Szentlélek tisztelésére leköteleni, azaz, hogy mint hívő keresztényen lélek a szent háromságot egy örök Isten gyanánt tiszteli.

8. *Házasulandók* összeadásának liturgiai formája egészen általános s éppen azért nem foglalkozom vele. Valamint: 9. *UrvacSORA-osztás* templomon kívül a különböző alkalmakhoz képest megfelelően van régi Agendánkban szabályozva. De nem hagyhatom említés nélkül, miszerint azt megállapítani hogy „a ki betegségében egyszer urvacSORÁT kapott egy hónapon belül az ujólag nem igényelheti“ indokoltnak nem tarthatom. Mert igaz ugyan, hogy óvakodniuk kell attól, hogy az urvacSORÁHOZ AKÁR EGÉSZSÉGES, AKÁR BETEG EMBER: BABONÁS, MAGIKUS KÉPZETET FÜZZÖN, DE ANNAK SINCS SEMMI ÉRTELME, HOGY AZT „EGY BIZONYOS IDEIG TARTÓ HATÁLYVAL“ ENGEDÉLYEZZÜK. AZTÁN KI TUDJA KIFÜRKÉSZNI A HALÁL ELŐTT BENSŐ MEGNYILATKOZÁSRA KÉSZ LÉLEK GONDOLATAIT, TÖREDELMEIT, A MIKOR A FÖLDIEKKEL SZÁMOT VETETT LÉLEK A HIT SUGÁRSZÁLAJAIN AKAR FELEMELKEDNI A MI URUNKHOZ, HOGY EGYESÜLJÖN VELE!

10. *A temetést* illetőleg közönséges alkalmakkor leghelyesebb volna: 1. halotti ének, 2. ima (Miatyánk). 3. Utó fohász és 4. záró ének formája. Miután azonban az életviszonyok igénylik, helyes megtartani azokat a formákat, melyek felelő Agendánk tájékoz. Ámbár nehezen kivihetőnek, de elvben helyeslendőnek tartom azt az elvet is, hogy a temetési szertartást lehetőleg mindig lelkész s ne csak kántor teljesítse.

Lelkész, püspök, orgona, harang, temető, zászló-felszentelés szertartásai megfelelően, elveinkkel megegyezően lévén konstruálva s a rendes istentiszteleti keretnek czélarányos módosításával, — nem ismétlem azokat (Lásd. Erd. Prot. Lap. 13. sz.)

Igy végig tekintve az elég részletesen ismertett s a történelmi multtal egybevetett erdélyi egyházkerületi s a most hivatalosan is tárgyalndó liturgián, annak elemein, sorrendjén; azokon a változtatásokon,

melyeket az eredeti tervezet a régini, a kor viszonyainak megfelelően létesített: vallom, hogy erdélyi ref. egyházkerületünk, a konvent elé egy oly munkálattal terjeszt fel, a melyet, ez bátran ajánlhat az összeülendő zsinatnak elfogadásra. A tiszta keresztényi és egyháztörténelmi szempontok a legszebben érvényesülnek benne. Féltekenység nélkül fogadhatja el mindenik kerület, mert valójában, a régmúlt időkben kevés kivétellel egységesnek mondható református liturgia újabb s a mai viszonyoknak megfelelő formáját lelik fel benne.

De mielőtt lezárnám e sorokat, még meg kell felelni azon kérdésekre, hogy: a megállapítandó egységes keretben, mennyire terjedhet a liturgus szabadsága s életbe léptetése mennyiben érintheti az egyes egyházakban bevett szokást?

A mi az előbbit illeti, véleményem az, hogy: „a hivatalosan megállapítandó formulákban, a szertartási mozzanatok egymásutánjában a liturgusnak változtatási szabadság nem adható az egység sérelme nélkül“ egyébként: a beszédek, imák stb. felhasználása tekintetében a megkötöttség veszélyessé válhatna. A mi a másik kérdést illeti, ezzel szemben egy újabbat vettek fel. Érezzük-e az egységes liturgia szükségét? Hol merült fel ez a kérdés s kik által nyert akkora súlyt, hogy ma zsinati ügyeink egyik elsőjéül tekintjük? Itt nálunk az erdélyi egyházkerületben úgy vagyunk, hogy kisebb, jelentéktelen szokásokat kivéve nem különbözünk egymástól s egyöntetűségünk akkora, hogy gond és zavar nélkül vehetünk részt közös istentiszteleteinken. Egy kis önfeláldozással kezdjek tehát a kérdés megoldását ott, a hol szüksége leginkább felmerült s a hol csakugyan sürgős követelmény az egységesítés.

Még csak egyet! Ohajtandónak vélem, hogy egyházkerületünk, legalább a maga részére mielőbb léptesse életbe az új liturgiai tervezetet, egységesen állapítván meg azt is, hogy a gyülekezet miképpen viselkedjék az egyes szertartási részek alatt, t. i. hogy: mikor álljanak, üljenek a gyülekezet tagjai?

És a főkérdésről újból megemlékezve hirdetem, hogy a mi részünkről semmi akadály nem forog fenn aziránt, hogy meg legyen az egységes liturgia! *

Nyílt kérdés Mihálcz Ákos ref. lelkészhez.

A népoktatásügyi értekezletre meghivottak a magyar szellem erősödése érdekében általános irányu tanácskozásukat most fejezték be; azonban lehetetlen azt tagadni, hogy az eddig lefolyt tanácskozás domináns színe, jelleme csaknem tisztán felekezeti volt. A felszólalások kiindulási s záró pontja föltétlenül magán hordja azt a szempontot, mit nyer vagy veszít az egyház? Nem erről akarok azonban szólni, mert azok a felszólalások, a melyek, mint főszempontot, a magyar nemzeti szellem megerősítését, diadalát czélozzák elérni s biztosítani liberalis, hazafias tartalmukkal, majd eldöntik s ezek döntik el a részletek megbeszélése után a kérdésbe tett pontot.

De nem lehet elnézni épen a szakelődőnek igen helyes irányban tett s örvendetes következményekre reményt nyújtandó provokatív statisztikus megjegyzése fölött. Mert itt csakugyan helyén való a felekezeti szempontoknak összevetése, nehogy állandó s függő kérdés maradjon egyik vagy másik felekezet részéről a másikkal szemben a tárgyalásnak csaknem bázisát képező kérdés. Szükségesnek látszik annál a helyzetnél fogva is, a melyben az oláhság közét ékelt kevés számú magyar községek, helyesen azoknak kálvinistasága van a Kalotaszeg északi zugában.

* Forrás munkáim: *Révész* I. Kalvin élete. Melótai *Nyilas* Ist. Agenda. *Tóth* Ferencz Liturgika. *Tóth* Mihály Egyházszer-tartástan.

Reá mutatok itt a magyarvalkói községi iskolára. Ebben, bárha csaknem tisztán református növendékekből áll az, egyik tanerő gyanánt még 1901-ben egy gyulafehérvári zöldséggel szaturált egyén alkalmaztatott, aki a helyett, hogy kötelességének tenne első sorban eleget, megengedi magának azt az élvezetet, hogy bántó kiugrásokot és kirugásokot tegyen az őt kitartó ref. egyház ellen; mert ez tartja fenn az iskolát, mint község levén 80—82% a reformátusság, míg az oláhság, a mely semmivel sem járul az iskola föntartásához, 18—20% csupán. Itt kellene, ily praecedensek megszüntetésére kellene radikális intézkedéseket legalisan statuálni s oda kényszeríteni az extravaganciában utazni szerető oktató mestereket, hogy a haza, annak mindinkább fölebb emelendő szelleme az első s a felekezetieskedés beteg lélekre mutató játéka zárassék ki az iskolából, de a társadalomból is.

Ahhoz a lelkész társamhoz intézem az iskola jól fölfogott érdekében az alábbi kérdéseket, a ki, mint az említett egyház vezetője, egyházának becsültetését nem tudja tán (?) a türelem gondolata miatt, mert mi liberalisak szeretünk lenni, kellőképp biztosítani épen olyanok részéről, a kiknek mi adunk kenyeret. Megkérdem tehát igaz-e

1. hogy M.-Valkó község leszámítva a mintegy 180 főnyi gör. kel. vallású oláhságot s 3 zsidó családot, a többi, tehát nagyobb számban levő lakossága ref. magyar?

2. Hogy az ottani 2 tanerős községi iskola ref. felekezeti iskolából lett azzá, kizárólag csak a ref. egyház tetemes anyagi hozzájárulásával, rovatálával, közmunkatételével, az iskola építéséhez s fentartásához pedig a másik felekezet semmivel sem járult?

3. Hogy az iskola fennállása óta a tanítók mindig ref. vallásúak voltak s most ettől eltérőleg elfogadtatott más vallású pályázó kérvénye is; mi volt erre az indok?

4. Hogy az 1901. évi tanító változás alkalmával a pályázók mindenike, egy kivételével, református volt s mégis a kivételes egy, a kivel szemben sem személyi, sem más garancia nem volt, választatott meg; mi okból?

5. Hogy az akkor megválasztott pópás tanító írásbeli kötelezvényt adott, melyben becsületszavára fogadta, hogy egy félév alatt áttér a ref. vallásra, csak választassék meg?

6. Hogy ez az irásos, becsületszóra fogadott ígérés mai napig sem váltatott be? hogy e pópás tanító annyira előre tolja más felekezethez tartozó voltát, hogy nemcsak ő maga nem jár soha templomba, de sőt tanítványait sem engedi oda?

7. Ha mindezek igazak, tekintve a m.-valkói egyháznak egy oldalról már úgy is kikezdett érdekét, tett-e valamit lelkész társam a sértő helyzet megszüntetésére, fölszólította-e a föltétellel alkalmazottat ígérete beváltására; ellenőrzi-e az illetőt, hogy vajjon nem rontja-e meg akár szellemi ténykedésével, akár magatartásával a keze alatti növendékeket? s ha nem, miért; vállalja-e ezzel szemben a felelősséget?

A mennyiben a választ vesszük, tisztelettel kérjük egyházunk érdekében a nt. szerkesztő urat a tanács megadására, a teendőket illetőleg.

Havasalji.

Lelkész beigtatás.

Lélekemelő szép ünnepélye volt május hó 29-én a *szilágysámsóni* népes ev. ref. egyháznak. Azon a napon volt a beigtatása az újonnan egyhangulag megválasztott ifju lelkipásztorunknak, *Zöld* Mihálynak, kit ez alkalomra elkísértek *Domby* Lajos békésbánáti esperes és id. *Zöld* Mihály végvári lelkész, az új lelkész atyja. Megjelentek

még a beigtatásra Szász Ferencz kusalyi lelkész, úgy is, mint az esperes képviselője és beigtató pap, továbbá Biro Károly mocsolyai, Nagy Zsigmond ballai és Vörös Zsigmond széri lelkészek, valamint Szilágyásámon s a környékbeli községek közönsége felekezeti különbség nélkül.

Az ünnepély a zsufolásig megtelt templomban kezdődött, ahol is a szokásos egyházi énekek elhangzása után Szász Ferencz kusalyi lelkész lépett a szószékre s szép beszédben először az új lelkészhez szólván, a lelkész magasztos köteleseégeit, különösen a szeretettel való uralkodást kötötte szívére, majd pedig a nagy közönség, az egyház s egyesek támogatását kérve a lelkész köteleseégeinek sikeres betöltéséhez. Végül megható könyörgésben, miután minden áldás és tökéletes ajándék onnan felülről száll alá, Istennek áldását és kegyelmét kérte a lelképásztorra és gyülekezetre. Megszólalt az orgona, felharsant a közénekek, mely után új lelkészünk, Zöld Mihály, Pál ap. I. Kor. I. 23. 24. felvett szent lecke alapján megtartotta beköszöntőjét. Krisztust, az élő Istennek fiát és tudományát fogja ő prédikálni — mondja ő — kit a zsidók botránkoztatásnak s a görögök bolondságnak tartottak s kit lelképásztori működésének példányképevé választott.

Gyönyörű beszédben vázolta a Krisztus korabeli zsidók és görögök felfogását, kiknek büszkeségük, illetve világiason kifejlődött tudományuk nem engedték meg, hogy a szegénysorsu Jézus s látszólag kevés tudományu tanítványok tanításaiban keressék a mennyei üdvösséget; majd áttért a mostani keresztyének felfogásaira, kik között még most is sok zsidó és görög van s akik szintén büszkeségük és általok annyira emlegetett tudományuk folytán nem hódolnak kellőképen az Idivesség fejedelmének. Beszédét végezve, nagyon kérte hiveit, figyelmezzenek tanításaira s legyenek valódi keresztyének.

A mindnyájunk által örökké emlékezetes beigtatási istentisztelet után a templom udvarán folytatódott az ünnepély, melyben már a tisztá, önzetlen szeretet domborodott ki a hivék s lelképásztorok között. Becsky Béla presbiter fogadta a templom küszöbén a kijövő lelkési kart, kiknek szives megjelenésükért, különösen pedig Domby Lajos békésbányai esperes urnak, mint e község szülöttjének s a 30 évi távollét alatt is buzgó pártfogójának köszönetet mondott, hogy nekünk egy oly lelképásztort ajánlott s nagybecsű megjelenésével ajánlatának különös sulyt biztosított, kit a gyülekezet szive minden szeretetével első látásra is megszeretett s így biztosítottnak látja továbbra is a lelképásztor és gyülekezet közötti teljes összhangot. Minden szemben könny csillant meg a reá következő lelkes és a szülőföld iránti határtalan szeretettől áthatott szavakra, melyekkel Domby Lajos esperes ur válaszolt. Legyen e helyen elhallgatva a beszédek rövid tartalma is, mert e sorok írója — bár minden szó szívébe vésődött — e tudósítás keretében visszaadni nem tudja. Szász Ferencz kusalyi és Zöld Mihály helybeli lelkészek néhány szívélyes szeretettől áthatott szavaik után haza oszlott a nagy közönség, szívébe vésve e nevezetes napnak nemzedékre átható emlékeit. Nem hallgathatom el, hogy új lelkészünk a jelenlévő intelligenciát gazdagon megterített asztalánál — melynél a pohárköszöntőknek száma nem volt — megvendégelte.

T. Gy.

Konventi ülés.

(jun. 6. 7. 8. 9.)

A magyarországi ev. ref. egyház egyetemes konventje e hó 6-án kezdette meg tanácskozásait Budapesten. Minthogy ezzel az új 1904—1906. évi ciklus vette kezdetét és az egyes egyházkerületek képviselőit az új ciklusra már az előző kerületi közgyűlések megválasztották, ennél fogva a konvent az első napot főleg a megalakulásra fordította. Tagjai a konventnek:

A dunamelléki kerületből Baksay Sándor püspök, Szilády Aron, Adám Kálmán, Mády Lajos, Darányi Ignác főgondnok, Szilassy Aladár, dr. Vécsey Tamás, dr. Nagy Dezső rendes tagok, Petri Elek, Mészáros János, Kálosi József és Cseh Ervin póttagok.

A dunántuli kerületből Antal Gábor püspök, Czike Lajos, Veress Ede, Hegedüs Sándor főgondnok, Mol-

nár Béla, dr. Segesdy Ferencz rendes tagok, Szabó Zsigmond, Németh István, Konkoly-Thege Béla, Csorba Ede póttagok.

Az erdélyi kerületből dr. Bartók György püspök, báró Bánffy Dezső főgondnok, Kenessey Béla, Deési Gyula, Lénárt József, Simo Lajos, Mezey Albert, Váró Ferencz rendes tagok, Bodor János, Nagy Károly, Jancsó Lajos, dr. Pap István, dr. Sárkány Lajos, dr. Kádár János póttagok.

A tiszáninneni kerületből Kun Bertalan püspök, báró Vay Miklós főgondnok, Fejes István, Radácsy György, Bernáth Elemér, Meczner Béla rendes tagok, Kérészy Barna, Révész Kálmán, Dókus Ernő és Ragályi Béla póttagok.

A tiszántuli kerületből Dávidházy János püspök-helyettes, gróf Dégenfeld József főgondnok, Széll Kálmán, Zsigmond Sándor, gróf Tisza István, Horthy István, György Endre, Dóczy Imre rendes tagok, Sass Béla, Eröss Lajos, Lengyel Imre, Borsos Benő póttagok.

A tagok igazolása után újraválasztották a konvent jegyző-karát titkos szavazással. A régi jegyzőket, nevezetesen; Sass Bélát, Radácsy Györgyöt, Nagy Dezsőt és Molnár Bélát újból megválasztották.

A különböző bizottságokba való jelentkezések szerint következőképen alakultak meg a bizottságok:

A konventi rendes fegyelmi bíróság tagjai lettek: Antal Gábor, Fejes István, gróf Dégenfeld József, Mezey Albert, dr. Bartók György, Széll Kálmán, Darányi Ignác, Molnár Béla, Bernáth Elemér, Horthy István, Nagy Dezső, Szilády Aron. A konventi rendkívüli bíróság tagjai lettek: Szilády Aron, dr. Vécsey Tamás, Baksay Sándor, Antal Gábor, Molnár Béla, dr. Darányi Ignác, dr. Bartók György, Hegedüs Sándor, Simó Lajos, Mezey Albert, Fejes István, báró Vay Béla, Bernáth Elemér, Kiss Áron, Széll Kálmán, Sass Béla, gróf Dégenfeld József, György Endre, Horthy István, Kenessey Béla, dr. Nagy Dezső, Zsigmond Sándor, Dézsy Gyula.

A közigazgatási bizottság tagjai lettek: Bernáth Elemér, Meczner Béla, Radácsy György, Mezey Albert, Csike Lajos, dr. Vécsey Tamás, Fejes István, dr. Bartók György, Veress Ede, Baksay Sándor, Dávidházy János, Mády Lajos, Eröss Lajos, Adám Kálmán, Lénárd József, Bodor János.

A közjogi bizottság tagjai lettek: Darányi Ignác, Molnár Béla, gróf Dégenfeld József, Mezey Albert, dr. Nagy Dezső, Bernáth Elemér, Czike Lajos, dr. Vécsey Tamás, dr. Segesdy Ferencz, Zsigmond Sándor, György Endre, Hegedüs Sándor.

Az iskolaügyi bizottság tagjai lettek: Radácsy György, Fejes István, Dóczy Imre, Baksay Sándor, Zsigmond Sándor, Váró Ferencz, Czike Lajos, Antal Gábor, dr. Bartók György, Sass Béla, Bodor János, Adám Kálmán, Mády Lajos, Eröss Lajos.

A misszióügyi bizottság tagjai lettek: gróf Dégenfeld József, Zsigmond Sándor, Széll Kálmán, Radácsy György, dr. Bartók György, Antal Gábor, Szilassy Aladár, Mády Lajos, Lénárd József, Czike Lajos, György Endre.

A tőkesegélyosztó bizottság tagjai lettek: gróf Dégenfeld József, Antal Gábor, Zsigmond Sándor, Széll Kálmán, gróf Tisza István, Czike Lajos, György Endre, Fejes István, dr. Bartók György, Baksay Sándor, Lénárd József, Radácsy György, Meczner Béla, Sass Béla.

Az egyetemes tanügyi bizottság tagjai lettek a dunamelléki egyházkerületből: Baksay Sándor konventi, Szilády Aron, Molnár Sándor, Petri Elek, konventen kívüli tagok. Adám Kálmán, dr. Vécsey Tamás póttagok. A dunántuli egyházkerületből: Czike Lajos, Antal Gábor konventi, Antal Géza, Vida Károly konventen kívüli tagok. Szekeres Mihály, Horváth József póttagok. Az erdélyi egyházkerületből:

dr. Bartók György, Váró Ferencz, Kenessey Béla, Sárkány Lajos konventi tagok, Bodor János, Nagy Károly póttagok. A tiszáninneri egyházkerületből: Révész Kálmán, Radácsi György konventi, dr. Ballagi Géza, Buza János konventen kívüli tagok. Zsoldos Benő, dr. Kovács Gábor póttagok. A tiszáninneri egyházkerületből: György Endre, Dóczi Imre, Sass Béla, Crosz István rendes és dr. Helle Károly, Borsos Benő póttagok.

A közös ügyeket intéző bizottság tagjai lettek: a dunamelléki egyházkerületből: Baksay Sándor, dr. Darányi Ignác. A dunántuli egyházkerületből: Hegedüs Sándor, Antal Gábor, Molnár Béla. Az erdélyi egyházkerületből: báró Bánffy Dezső, Simó Lajos, dr. Bartók György. A tiszáninneri egyházkerületből: Kun Bertalan, Bernáth Elemér. A tiszántuli egyházkerületből: gróf Degenfeld József, Kiss Aron, gróf Tisza István, Széll Kálmán, Zsigmond Sándor.

Báró Bánffy Dezső előterjesztése után Hegedüs Sándor bejelent, hogy a zsinat megtartására alkalmas helyiségi sikerült az ügyvédi kamara dísztermét megnyerni.

(Folyt. köv.)

EGYHÁZI ÉRTEKEZLET.

A gyulafehérvári ev. ref. egyházmegye egyházi értekezletének közgyűlése.

Egyházmegyénk egyházi értekezlete 1904. június hó 7-én Magyarigenben tartotta meg ez évi közgyűlését Dr. Elekes Viktor esperes egyházi elnök vezetése mellett. Az értekezlet, mely jelentős részben Magyarigen egykori papja, a hírneves tudós és erős magyar ember: Felsőcsernátoni Bod Péter hallhatatlan emlékének volt szentelve, d. e. 10 órakor isteni tisztelettel vette kezdetét a nagy költséggel újjá épített gyönyörű templomban (mely Szalay építész művészi munkája), hová, akkorra itt szokatlanul szép számu érdeklődő közönség sereglett össze.

Invocatio s a XC. zsoltár két első versének, Sárd széphangu énekvezérének vezetése mellett történt eléneklése után szeretett esperesünk imádkozott a hely és nagyszerű alkalom által ihletetlen buzgósággal, bensőséggel, áldást és sikert könyörögve Istentől az Isten országa építésén fáradozók munkájára. Majd Cseresznyés Ödön balázsfalvi lelkész lépett a szószékre s mondott Pál ap. Efezusiakhoz irt levele VI. részének 10—12. versei alapján mesterileg megírt, eszmékben, szónoki fordulatokban gazdag magas szárnyalású, hatalmas beszédet, mely tartalmi igazságaival, a mindennapi életből vett találó vonatkozásaival, képeivel s szónoki hévvel történt előadásával, hallgatóságának figyelmét mindvégig lebilincselte, szívért foglyul ejtette.

Az isteni tisztelet végeztével elnök aa. emelkedett szellemű, magvas megnyitó beszéde következett.

E jelenvaló bizonytalan időkben, midőn „megnehezült az idők viharos járása felettünk“ érezve a tömörülésnek, az összetartásnak eleven szükségét, összejöttünk közelből s távolból egyaránt, isten országának munkásai, építői mindannyian egyakarattal! Itt vagyunk, hogy az evangéliumi hitélet szent magvait itt is elhíntsük, hűveinket egyházunk szeretetében megtartsuk, a protestans öntudatot, melyre oly nagy szükségünk volna, terjesszük; egymás hitéből új erőt merítve a harcban, netalán lankadni akaró karjainkat megacélozzuk s emlékeztetvén régiokról, nagy elődeink példájából buzditást, bátorítást, tettekre kész lelkesedést merítsünk a további kitartó munkához, küzdelemhez! Kegyeletes szép szavakkal ujtja fel Magyarigen egykori tudós papjának, Bod Péternek emlékét, ki szakadatlan munkáságban életét nem-

zete s egyháza érdekeinek szentelte fáradhatatlan buzgósággal, csüggedetlen kitartással szolgálva a magyarság szent ügyét egy oly korban, melyet az irodalomtörténet méltán nevez: „nemzetietlen kor“-nak! E nagy férfiú hamvai itt nyugosznak a magyarigeni árnyas temetőkerében; bemohosult sírját emlékkő nem jelöli. Annak létesítésére a kezdeményező lépést megtenni a mi feladatunk, a mi szent kötelességünk. Meg kell mutatnunk, hogy megtudjuk becsülni nagy elődeink emlékét! Indítsunk országos gyűjtést Bod Péter jeltelen sírjának hozzá méltó emlékkővel leendő megjelölésre, emlékoszlop felállítására ma és azon a helyen rendkívüli jelentőséggel bíró jótékony hatása, áldásos következményei elmaradhatatlanok! Alljon tehát minél előbb s legyen jelképe a nagy férfiú fáradhatatlan munkáságának, lángoló faj- és honszeretetének, kifejezője az ősök, a nagyok emlékét megbecsülni tudó utódok örökké hálás kegyeletének!

Értekezletünk elnökünk hatásos beszédét lelkes éljenzéssel fogadta, indítványát az országos gyűjtés megindítására vonatkozólag határozattá emelte s keresztülvitelével a tisztkart bizta meg.

Ezután Bartók Dénes magyarigeni lelkész olvasta fel egyházközségének nagy gonddal összeállított történetét, melyből örömmel értesültünk, hogy e szomorú idők látott egyházközség, papjainak hű munkálkodása folytán, jelenleg a biztos felvirágzás útján van! Az érdem oroslánrésze e tekintetben kétségen kívül Bartók Dénes jelenlegi lelkész aáé, a ki a templom újjáépítési költségeinek fedezésére szükséges nagy összeget fáradhatatlan buzgósággal, csüggedetlen kitartással összegyűjtötte, s a templomot és környékét újjá építette, oly széppé, hogy az legnépesebb, legvirágzóbb gyülekezeteink méltó dicsekvésének is tárgya lehetne. Elnök aa. elismerő szavakban fejezte ki értekezletünk nevében lelkész aának köszönetét, ugy az egyházközség történetének megismertetéseért, mely jegyzőkönyvünkbe felvételni határozottat, valamint az egyház érdekében kifejtett rendkívüli munkásságáért, „melylyel, — mint mondá — nem csak magának és egyházközségének, hanem egyházmegyénknek is maradandó emléket állított anyaszent-egyházunk történetében.“ Szép elismerése lelkész aa. áldásos működésének azon általános helyeselt indítvány is, mely emléktáblában kívánja megörökíteni a templom újjá építése körül szerzett elvitázhatlan érdemeit.

„Az egyházkerületi egyházi értekezlet“ mult évi közgyűlésének határozatait Valler József zalathnai lelkész aa. helyett, kinek a *presbyterium nem engedte meg, hogy értekezletünkön megjelenjék, mert hogy az „erdélyi“ püspöknél tisztelegnie kell vala*, alulírott referálta és ajánlotta elfogadásra, mihez értekezletünk egyhangulag hozzájárult.

A Felsőborsodiak „Felhívása“-hoz — az abban foglaltakkal egyetértve, érezve, hogy itt nem tisztán felekezeti kérdéstről, hanem egy eminenter magyar nemzeti ügyről, egy fontos kulturális érdekről van szó — elnök aa. indítványára szintén egyhangulag járult s a Budapesten tartandó kongresszuson leendő megjelenésre Cseresznyés Ödön balázsfalvi és Valler József zalathnai lelkész aait határozta fölkeríteni értekezletünk.

Az értekezlet közgyűlés utolsó pontja vala: „Bod Péter sírjához kivonulás és ott ünnepi beszéd.“ Es kivonulánk mindnyájan egy akarattal, egy érzelmtől vonzatva, mert:

„A lelkes eljár ősei sirlakához
S gyújt lámpafényénél új szövétneket;
S ha a jelennek halványul világa,
Az ősi fény ragyogjon fel homlokára.“ Garay.

Itt Benedek Károly, egyházmegyénk ékes szavu főjegyzője mondott alakilag és tartalmilag egyaránt sikerült, hatásos emlékbeszédet, hiven tüntetve fel

Bod Péternek életét, rendkívüli munkásságát, lelkes, hazafias irányát, lángoló honszerelmét s intve, buzditva az ő nyomdokain való haladásra, az ő szellemében való munkálkodásra, az ő eszméinek követésére!

Délben közebed volt az állami iskola helyiségében, hol a szokásos pohárköszöntők sem hiányoztak. Az első pohárköszöntőt nagyérdemű esperesünk mondotta az anyaszentegyházunk érdekében lankadatlan buzgósággal munkálkodó Főpásztorra, a kit e pohárköszöntő kapcsán, mint Bod Péter halhatatlan szellemének méltó letéteményesét, Vadadi Gergely bátyánk lelkesedéssel fogadott indítványára, iránta érzett szeretetünk és hódolatunk kifejezésekké sürgönyileg üdvözlöttük.

Az ebéd végeztével, mely mind végig emelkedett hangulatban d. u. 4 óráig tartott, Binder József szolgabíró ur vendégszerető házának levéni vendégei, hol a szives vendéglátáson kívül abban a nem mindennapi szerencsében is részesültünk, hogy művészi zongorajátékában és bájos hangjában gyönyörködhettük a ház nagymiveltségű urnőjének, a ki különösen legszebb magyar népdalaink ritka rátermettséggel történt előadásával valósággal elbűvölt, magával ragadott mindnyájukat! Mondjunk hálás köszönetet érte ez uton is!

Öreg este lett, mire a kötelesség teljesítés megnyugtató érzetével s egy feledhetetlen, szép napkedves emlékeivel gazdagon bucsút vevénk Magyarigentől! Vajha munkálkodásunk jótékony hatása, áldásos következményei el ne maradnának!

Buzásbocsárd 1904. június 10.

Kovács Károly.

A kézdii e. m. Értekezlet gyűlése.

Érdekes pontokban bővelkedő, tartalmas gyűlést tartott f. hó 9-én a kézdii egyhm. Értekezlete Bodor Géza esperes, egyházi elnök vezetés alatt.

Elnök mindenekelőtt bejelentvén az alapszabályok leérkezését, most már ennek értelmében a végleges megalkulást jelenti ki és egyúttal a gyűlés elhatározta, hogy a világi elnökségre a már régebbi megállapodáshoz ragaszkodva, Sinkovics Ottó szentkatolnai nagybirtokost kéri föl.

Tárgysorozat rendjén az Egyh. ker. Értekezlet határozatának foganatosítása került szőnyegre, melynek során elfogadásra talált a sajtó bizottság alakítása, ellenben a temetkezési társulat szervezése az egyes lelkészek belátására bízott.

Kiemelkedő ünnepélyes részlete volt a gyűlésnek a lelkészeknek részint írásban, részint élőszóval előadott jelentése azon egyháztársadalmi munkálkodásról, melyet ki-kij saját e. községében kifejtett. Csendesen, zajtalanul működött e tekintetben az egész egyh. megye s az eredmény szinte meglepően öröndetes. És hogy ez így van, azért legelső sorban a buzgó, ágilis és mindenre figyelmet terjesztő esperes az érdem, ki saját e. községében valóban mintaszerűleg működik s jó példát mutat a többi e. községeknek is.

Legfontosabb pontját a gyűlésnek mégis a jövő hó 5-én Kézdivásárhelyen tartandó Egyh. ker. Értekezlet ügye képezte, melynek előkészítésére a város már régen megkezdte a működést, a presbyterium 60 tagu bizottsággal egészítettvén, Szabó Jenő lelkész elnöklete alatt; most az e. m. is a maga részéről szintén küldött ki ilyen bizottságot: Bodor Géza esperes, Volloncs Miklós, Ósz Lázár, Megyaszy Mihály lelkészek és Bodó Albert karatnai bírtokos személyében.

A fogadtatás és ünnepek sorrendjét aprólékosan megbeszélve, értekezlet azon reményben oszlott szét, hogy az Egyh. ker. Ért. idei gyűlése — Isten segedelme után — egyike leend a legsikerültebb gyűléseknek.

Papi értekezlet.

A Zilah vidéki papi kör f. hó 9-én szépen sikerült értekezletet tartott Göröcsönben. A templom telve volt, da-

czára a munkaidőnek, érdeklődőkkel. Magyarósi István imája után Kusztós Gyula ördögkúti lelkész predikált az istenországa eljövételéről. A helybeli földműves egyházi énekhar pedig összhangzatos énekével emelte a lelkeket.

Az istentisztelet után Magyarósi István köri elnök nagyszabású megnyitójában történeti visszapiantások mellett éles vonásokkal mutatott rá arra a szomorú következtetésre, hogy a protestantizmus a maga nemzetfentartó erejével milyen részt vett ki mindig e nemzet életharczából, milyen áldozatokkal vívta meg a nemes tusát és mégis — mikor jutalmazásra került a dolog — úgy járt, mint a „Die Theilung der Erde“ cz. vers költője, semmit nem kapott, s a jutalomban dusslakodik most az, kinek hozzá semmi vagy legalább is alig van érdeme. Munkára hiv, mert a harc most is folyik. A protestantizmus ma is folytatja nemzetfentartó munkáját. A változó időkkel megváltoztak a fegyverek. A kard helyett ma a bibliára hull a harcolók keze. Ezzel a kétélű fegyverrel győzedelmet aratunk. Majd az egrespataki lelkész, köri tag elhunytá felett érzett veszteség, másrésről Kardos Béla vármegyei árvaszéki ülnök munkába állása felett érzett nyereség kifejezésével az értekezletet megnyitotta.

Kardos Béla vármegyei árvaszéki ülnök tartott ezután élvezetes polemikus szabadelőadást arról, hogy a mai római kereszténységben, hol és mennyire érvényesül a régi római pogány vallás bálványimádása, hogy vették át a pogány szentek képmásait a keresztény szentek számára s mit tartott meg még ma is belőle a kath. egyház. A sok apró szent jelképeinek egyes originálása s a kálvinizmus tiszta tanainak velük szembe való állítása egyházunkhoz való erős ragaszkodás érzetét keltette fel a hallgatóságban.

Utána Veress Sándor zsbíbi lelkész egy a királyok könyvéből vett történet elbeszélésével fejtegette a házastársak boldogságának alapjait. Eszrevétlenül lopta be hallgatósága szívébe a legszentebb morális igazságokat.

Versényi György helybeli lelkész egyházának történetét imertette végül 1880-ig, melyből megláttuk, hogy ez az egyház is a ref. kiindulási idejében mindjárt befogadta a reformeszméket.

Az értekezlet befejezte után a templomból báró Weselényi Miklós egyházmegyei főgondnok urhoz — ki élénk figyelemmel hallgatta végig az érdekes műsort — vonult a papi kör, hogy tiszteletét fejezze ki iránta, honnan a helybeli lelkész vendégszerető házához és asztalához tért.

K.

KÜLÖNFÉLÉK.

A szászsebesi ev. ref. egyház új temploma felszentelési ünnepélyét 1904. június hó 19-én d. e. 1/2 10 órakor tartja. Az ünnepély sorrendje: Invocatio XXX. dics. 1. v. Felszentelési ének CCXVIII. dics. 6—7. v. Imádkozik dr. Elekes Viktor esp. Templomavatásra (hymnus), szerző és előadja Zsigmond Ferencz kolozsvári kántor és énektanár. Ünnepi beszédet tart Nagy Károly ref. theol. tanár. Magyar Gályarabok éneke, Zsigmond Ferencz által. Dr. Bartók György erdélyi ev. ref. püspök felszentelési beszédét és imát mond. CLXXII. dics. 7. v. a keresztény egyház felvirágzásáért. Keresztes Cseresznyés Ödön balázsfalvi ref. lelkész. Urvacsorát oszt dr. Bartók György ev. ref. püspök, Molnár Albert abrudbányai ev. ref. lelk. segédletével. A templom rövid története és záró ima Benedek Károly beszolgáló lelkész által.

A szászsebesi ev. ref. egyház 1904. június hó 19-én temploma javára az „Arany Oroszlán“ nagytermében tánczczal egybekötött *hangversenyt* rendez a következő műsossal: 1. Zeneképek a kuruczvilágból, a szászvárosi ev. ref. Kun-kollegium zenekara által előadva: a) Rákóczi siralma, b) Czinka Panna nótája, c) Lavota szerenád, d) Bihari: Hadik óbester nótája, e) Rákóczi-induló. 2. Új templom, irta és szavalja Versényi György kolozsvári tanár. 3. „Makray-dalok“, éneklő Pataky Lászlóné, zongorán kíséri a szerző. a) Nézd a tengert. b) A csöndes temetőben, c) Viharban jött ő. 4. Delibes L. Nagy egyveleg „Copelia“ balettből, előadja a szászvárosi ev. ref. Kun-kollegium ifj. zenekara. 5. *Rákóczi Viktor* író felolvasást tart. 6. Bánffy Gyurka népdalaiból énekel Zsigmond Ferencz énektanár, zongorán kíséri Benedek Károlyné. „7. Makray-dalok“, éneklő Pataky Lászlóné, zongorán kíséri a szerző. a) Holdfény ragyog a tengeren, b) Szomorú este, c) Egess el. 8. Erkel Ferencz „Hunyadi László“ cz. operából Kürthy Sándor zenetanár által átdolgozva, előadja az ev. ref. Kun-kollegium ének- és zenekara: a) Nyitány, b) Nemesek kara az I. felvonásból, c) Finale a II. felvonásból (templomjelenet), d)

Finale a IV. felvonásból. Kezdeté este 8 óraker. Belépti díj: Bársony szék I—II. sor 4 kor., III—IV. sor 3 kor. Zártszék és karzati ülőhely 2 kor., állóhely 1 kor. — *Tudnivalók.* Főtiszteletű és méltóságos püspökünk Kolozsvárról 18-án d. u. 5 óraker indul Alvinczre és onnan június hó 19-én reggel 3/4 9 óraker kocsin érkezik Szászsebesbe. Ekkor lesznek az ünnepléses fogadtatások is. — Vonatérkezések: Alvincz felől 18-án d. u. 1/2 és 19-én reggel 1/3 óraker; Szeben felől 19-én reggel 6 óra 25 perczer, a mely vonatokkal érkező vendégeinknek a rendező bizottság szolgálatukra áll.

Erdélyi egyházkerületünkben lévő következő egyházközségek részére utalt ki segélyt a Konvent az orsz. ref. egyh. közalap terhére: Hosdát 300 kor. Kéménd 100 kor. Haró 100 kor. Nagypestény 80 kor. Alvinc 500 kor. Kis-Petri 80 kor. Magyargyerőmonostor 80 kor. Vista 100 kor. Egrespatak 80 kor. Gyeke 80 kor. Visa 50 kor. Tacs 1000 kor. Mezőujlak 1200 kor. Szászudvég 200 kor. Geges 100 kor. Fintaháza 80 kor. Nyárádgálfalva 100 kor. Oláhdellő 100 kor. Balavásár 100 kor. Buzásbesenyő 100 kor. Tür 600 kor. Kis-solymos 200 kor. Asszonynépe 100 kor. Alsósófalva 300 kor. Sükő 80 kor. Füle 80 kor. Szacsva 80 kor. Óltzem 50 kor. összesen 6020 koronát.

Szászsebesi magyar templom ügyében szétküldött gyűjtőívünket kérve-kérjük ismételtlen, mert elszámolni sem bírunk. És kérve-kérjük egy derék magyar asszony *Hermann Ottóné* hazafias, igaz és szép soraival: „A szászsebesi magyar templom ügyét, mint ilyent, csakugyan elsőrangú nemzeti ügynek tekintjük az urammal együtt s ezért az uram és magam nevében itt küldök két husz koronás aranyat. Öszintén óhajtjuk, hogy bár minden honpolgár, aki nemcsak külsőségekből, hanem szívben-lélekből magyar, megérezné a kérdés nagy fontosságát s valláskülönbség nélkül elhozná filléreit a szent ügy előmozdítására. Kiváló tisztelettel *Hermann Ottóné.* — Vajha sokan megértenék és meghallgatnák a nagy magyar asszony gyöngysorait, hogy templomunkat, melyet a hazafias építész nemsokára befejez, kifizethessük s papilakunkat felépíthessük. A Szászsebesen és vidékén lakó magyarság nevében kéri a nagy magyar társadalmat *Benedek Károly* alvinczi pap, ehm. főjegyző, Szászsebes administratora.

HIVATALOS RÉSZ.

2616—904. sz.

KÖRLEVÉL

a kollégiumok méltóságos t. Elöljáróságaihoz.

Az 1903. év folyama alatt megtartott *érettségi vizsgálatok* jegyzőkönyveiből és kimutatásaiból arra a tapasztalatra jutottunk, hogy kollégiumaink vizsgáló bizottságai nem követnek egyöntetű eljárást a görögptől tanfolyamot végzett ifjak érettségi vizsgálatra bocsátása tekintetében. Felhívjuk a méltóságos t. Elöljáróságot, méltóztassék tudatni a tanári testülettel, hogy akár van már görögptől tanfolyam a gimnáziumban, akár nincs, görögptől érettségi vizsgálatot, illetékes jelentkezővel, mindenik kollégiumunk tanári kara köteles tartani.

Ezzel kapcsolatban, minthogy az 1903. évi kimutatások közül némelyikben nem egészen szabályszerű a záró határozat bejegyzése, a méltóságos t. Elöljáróság útján felhívjuk a vizsgáló bizottság figyelmét a vallás- és közoktatásügyi miniszter urnak 1885. évi 3040. sz. alatt az Érettségi vizsgálati utasítás mellékletéül kiadott rendeletére. (Közzétéve az orsz. Középiszkolai Tanáregyesületi Közlöny 1884—5. évi folyamának 567. s köv. lapjain is.)
Kolozsvár, 1904. június 12-én.

Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

2633—1904. sz.

KÖRLEVÉL

az egyházmegyék Nagytiszteletű Espereseihez, a kollégiumok mélsóságos t. Elöljáróságaihoz, az ev. ref. iskolaszékek tiszteletes Elnökeihez és az egyházmegyei tanügyi Előadó aaihoz.

Az 1903. évi egyházkerületi közgyűlés 37. és 60. számú határozataival megalakított egyházkerületi tanügyi bizottság, a bizottsági szervezeti szabályok 4. §. d) pontjában megállapított jog- és hatáskörrel az alább megnevezett bizottsági tagokat választotta meg az elemi és népiskolák ügyeinek közelebbi számbavételével és számon tartásával:

1. Alsófehér- és Kisküküllővármegyék területére: *Gáspár János* (lakása Nagyenyed). 2. Kolozsvármegye terüle-

tére: *Deésy Gyula* (lakása Gyalu). 3. Torda-Aranyosvármegye: *Sándor János* (lakása Miriszló, u. p. Nagyenyed). 4. Szilágyvármegye: *Berényi János* (lakása Zilah). 5. Szolnokdoboka és Beszterczenaszód vármegye: *Budai Elek* (lakása Dés). 6. Marostordavármegye: *Köbori János* (lakása Marosvásárhely). 7. Udvarhely- és Csikvármegye: *Lajos János* (lakása Bögző). 8. Fogaras, Szeben, Brassó, Nagyküküllővármegye: *Váró Benő* (lakása Fogaras). 9. Háromszékvármegye: *Bodor János* (lakása Zágon).

Felhívjuk a t. Czimzetteket, hogy az elemi és népis-kolákról bekérendő mindennemű adatokat, felvilágosítókat, az illető megbízottaknak esetről-esetre hivatalos uton megküldeni kötelességüknek tartásák.

Kolozsvárt, 1904. június 9.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 2647—1904.

SÜRGETŐ FELHÍVÁS

a papi díjlevelek megújítása tárgyában.

Még az 1902. év október havában 4285—1902. szám alatt intézkedett igazgatótanácsunk a lelkesi javadalmaknak egyöntetű díjlevél-úrlapra leendő bejegyzése iránt.

Miután több egyházközségünkben a megújított díjlevél maig sem jött be s illetőleg a helyesbitésre visszaküldöttek nem érkeztek vissza: figyelmeztetjük a késedelmeskedőket, hogy most már saját érdekében is a díjleveleket haladéktalanul ujtásák meg s esperesi uton legkésőbb folyó évi július 15-ig ide multhatatlanul terjesszék be.

Kolozsvárt, 1904. június hó 10-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János
titkár.

420—1904. sz.

ÉRTESETÉS

a görgényi egyházmegye tiszteletes lelkesi hivatalaihoz.

Igazgatótanácsunk intézkedése folytán, a Franklin-társulat könyvnyomdája megküldötte minden egyház részére *Pokoly József*: „Az erdélyi református egyház történetét“ 3 kötetben. Külön megrendelésre külön lett még küldve *Papp Lajos* széplaki lelkesnek 2 példány és *Páll Károly* toplicai lelkesnek 1 példány.

Miután hivatalosan nem küldhetem szét ezen könyveket, egyházként csomagolva lettem a tanácsterembe, honnan alkaimilag sziveskedjék mindenki elvitetni. Tiszteletes *Bod Károly* lelkes-tanár aa. lesz szives kinek-kinek átadni.

A könyvek árát a közrovatalok számlájába fogjuk beállítani s úgy fog pénztáros aa. által felszedetni.

Gernyeszeg, 1904. június 9.

Csekme Ferencz,
görgényi esperes.

Sz. 399—1904.

FELHÍVÁS

a görgényi egyházmegye tiszteletes lelkesi hivatalaihoz.

Hasonszám alatt egy útasító körlevél kíséretében egy „Általános kepekimutató“ című rovatot ívet indítottam volt körutrá kitöltés végett.

Miután ezen ívnek a központba leendő beküldése *nagyon sürgős*, felkérem a tiszteletes kollégátust, igen siessenek a kitöltéssel és a továbbítással, hogy én is minél előbb illetékes helyére juttathassam.

Gernyeszeg, 1904. június 7.

Csekme Ferencz, görgényi esp.

KÉRELEM

a marosi ev. ref. egyházmegye tiszteletes lelkipásztoraihoz.

Tisztelettel felkérem tiszteletes lelkipásztor társaimat, hogy a kezöknél levő egyházi értekezleti taggyűjtő íveket — a mennyiben a szorgalmas és hiszem, sikeres taggyűjtést bevégezték — méltóztassanak lehető rövid időn beküldeni tiszt. *Molnár Lajos* egyházmegyei ért. pénztárnok aához, ugyszintén az íveiken feliratkozott értekezleti tagok folyó évi tagsági díjait is, egybegyűjtve, egy öszszegben.

Makfalván, 1904. június 3.

Benedek Dénes,
ért. egyh. elnök.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.	Előfizetési ár: egész évre	12 kor
	félévre	6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

MEGHIVÁS.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Egyházi Értekezlete

IV. évi rendes közgyűlését

Kézdivásárhelyen 1904. július hó 5—6. napjain tartja.

Midőn ezt az Alapszabályok 11. §-a alapján ezennel közhírré tesszük, a közgyűlésre az Értekezlet alapító-, rendes- és pártoló tagjait, valamint az érdeklődő n. é. közönséget tisztelettel meghívjuk.

Kolozsvárt, 1904. június 21-én.

Deési Gyula,

egyh. elnök.

Tárkányi György,

egyh. titkár.

Az ünnepély sorrendje:

Utazás.

Az elnökség 1904. július 4-én reggel 6 óra 11 perczkor indul Kolozsvárról gyorsvonattal gr. Bethlen Pál főispán, ért. vil. alelnök vezetése alatt.

D. u. $\frac{1}{2}$ 6 órakor az eresztevényi állomásnál a kézdii egyházmegyei Ért. üdvözli az elnökséget.

D. u. $\frac{1}{2}$ 7 órakor megérkezés Kézdivásárhelyre; fogadtatás, vendégek elszállásolása. Este ismerkedési estély a városi Vigadó termeiben.

Első nap. Julius 5-én.

I. *Alkalmi istentisztelet a templomban,* d. e. 10 órakor.

1. 90-ik zsoltár 1. versét éneklí a gyülekezet.
2. 176-ik Dicséret 1. versét éneklí a gyülekezet.
3. „Hol vándor felhő fogja át“; szövegét írta Szabó Jenő, dallamát szerezte Zayzon Lázár; zenekísérettel előadja Nagy Gerő énekvezér.
4. Imát mond Deési Gyula kalotaszegi-esperes, Ért. egyh. elnök.
5. „Megáll az Istennek ígéje“; éneklí a gyülekezet.
6. Egyházi beszédet mond dr. Kecskeméthy István, theol. tanár.
7. „Hajolj le hozzám“. Karének, szövegét írta Szabó Jenő, dallamát Kelemen Lajosné. Éneklí a zágoni tanítói dalkar.
8. Áldást mond dr. Bartók György püspök; akadályoztatása esetén Kenessey Béla eh. ker. íőjegyző.
9. 172-ik dicséretet éneklí a gyülekezet.

II. *Díszgyűlés a templomban.*

- a) Elnöki megnyitót tart gróf Bethlen Pál ért. vil. alelnök.
- b) Bocskay Istvánról emlékbeszédet mond Sándor József orsz. képv., ért. vil. alelnök.
- c) Az Értekezletet ismerteti Tárkányi György ért. egyh. titkár.

d) Zárszó

A díszgyűlés végével tisztelgések.

Délben $\frac{1}{2}$ 2 órakor díszebéd a városi Vigadóban.

III. d. u. 5 órakor igazgató-választmányi ülés a templomban.

Este az Értekezlet javára műsoros estély a Függelékben közölt programmal.

Második nap.

IV. *Julius 6-án d. e. 9 órakor tárgyaló ülés.*

1. Titkári jelentés. Felolvassa Tárkányi György ért. titkár.
2. Pénztári jelentés. Előterjeszti Balogh Károly ért. pénztárnok.
3. Egyházi „Tűzbiztosítás“. Csulak Zsigmond tervezetét ismerteti és javaslatot terjeszt a közgyűlés elé dr. Sárkány Lajos, tanár, egyh. ker. tanügyi előadó.
4. Az egyháztársadalmi egyesületekről felolvas Péchy Árpád brassói lelkész.
5. Indítványok. (A mennyiben azok a közgyűlést megelőzőleg közöltetnek az ügyvivő elnökkel. Alapszab. 9. §.)
6. A közgyűlés bezárása.

Függelék.

Az estély műsora: 1. Nyitányt játszik a népzenekar. 2. Frangepán Katalin cz. költeményt szavalja Megyaszai Piroska k. a. 3. Duett. Éneklí Kovács Károly ref. lelkész és Nagy Imre énekvezér. 4. Felolvas Kovács Dezső kolozsvári ev. ref. coll. tanár. 5. Kossuth kesergő és magyar dalok. Szerezte és előadja Király Béla ref. lelkész. 6. Verseket olvas fel Szabolcska Mihály ref. lelkész. 7. Magyar ábránd, szerezte és zongorán előadja Kelemen Lajosné, Zathureczky Berta urnő őnagysága. 8. Honfi dal, Lorencz Jánostól, éneklí a zágoni tanítói dalkar.

Julius 7-én a közgyűlés tagjai részt vesznek a háromszéki ifjuság által rendezendő Körösi Csoma Sándor emlékünnepen, a melynek első része d. e. 11 órakor Körösön, Csoma Sándor szülő falujában, második része este 8 órakor Kovásznán lesz

s a melyen a volt enyedi diák és európai hírű tudós, Körösi Csoma Sándor emlékére Sándor József, orsz. képvis. ért. alelnök fog felolvasni.

Megjegyzés. Az elszállásolások, társas ebéd, estélyre helyek előjegyzése és vasuti kedvezményes jegyek ügyében a megkeresések Szabó Jenő lelkészhez, Kézdivásárhelyre intézendők. Nála kell jelentkezniök a közgyűlésen részt vevőknek.

A predikáció reformja.

A következő reflexiókat néhány nagynevű német gyakorlati theológus könyvecskéi keltették. Ezek az iratok részint egy-egy rendszeres újjáalakítás egy-egy részlete gyanánt, részint egyenesen a predikáció reformálása célzatával sürgetnek valami jobbat a jelen predikációjánál. Van bennük sok fejtegetés, mely csak a német viszonyok természetéből nyeri értelmét; van kétségkívül sok pepecselés és fontoskodás is, a mit a részletelig ráérő kutatástól a német gondolkodás éppen elválaszthatatlannak mutat. De a sürgetés komolysága, a tények őszinte felmutatása, a reform szükségének suggerálása akkor se téveszteni el hatásukat, ha a német tevékeny érdeklődésnél élénkebb és mélyebb viszonyok s ideálisabb állapot volna a miénk. Nem hiszem azonban kockázatosnak a véleményt, hogy valamilyen reformját a predikációnak a mi lelkeink is szükségesnek érzik. Hogy a német protestantizmus s élén éppen a szabadabb, nyílt felfogású prot.-mus e reformot sürgeti, éberségének s tervszerű munkásságának megnyugtató bizonyossága; de hogy szükségesnek látja: ez a felrázó számotadás, e figyelmeztetés bizonyonnyal nem pusztán a német prot.-mus belső kérdése.

A mi egyházi életünkhöz s gondolkodásunkhoz éppen annyi szál fűzi e gondolatkört, mint akár melyik más prot. közösségéhez. Ugyanazok a szempontok követelik a megláttatást nálunk, mint másutt. Csak néhányra gondoljunk a főbbek közül. A prot. igehirdetésnek, ha szabad így mondani, kezdettől fogva eredendő hibája volt, hogy hajlandó volt tanításnak nevezni a predikációt is. Keresztyén tanítás: ma is kedvencz név Ah, ha a lélek szárnyalását, lendületét abba a tisztább légkörbe, hol a dirib-darab élet szakadozott képét felséges egységbe foglalja a Jézus lelkétől ihletett látás; ha a megvilágosodás, kibékülés újjászült érzését átömlesztő predikációt tanításnak nevezük, bizonyonnyal azt az értelmét adjuk e becses szónak: tanítás, mely egyedül illik értékéhez s illik, hogy a kathedra legyen ideálja is a legmagasabb emberi cselekvések egyikének e betöltésében s tanulni járjon hozzá, aki a tanítás művészetében megtalálja e becsét.

Csak hogy mily közeli a veszély, hogy a tanítás gondolata urrá lesz az igehirdetésben s a minden áron való meg- vagy éppen kimagyarázás a kéretlen oktatás fő teendőjével ránehezedik a szárnyakra, melyeket egy sóvárgó tömeg remél a kathedra igéitől. Mily közeli a veszély, hogy az igehirdetés a sok drága kincs közül, melyekből előhozni kell őt és újat, a tanításnak mindig legközelebbi anyagát: tisztaság hagyományok s az atyák hitét őrző tételek kétségkívül becses tárát szereti megnyitni, de míg ez összefüggésteli hagyományok világába elmerit, elfeledi, hogy a hagyományt a jelennek kiegészítenie kell s a kathedrának az erőt ömlesztieni, mely a jelent összekapcsolja a multtal és az örök jövő forrásával, a Jézussal. Templomaink még mindig panasztól ürességében nincs-e intő jele, hogy a predikáció, mely a tant dédelgeti, a legdrágábbat bár: a legtökéletesebb megoldások vagy illúziók dacára is csak egy részét elégíti ki a mai napok lelki szükségletének s nem azt a részét, melynek táplálékáért a templomot keressük.

Pedig a prot. igehirdetésnek két oldalról is mossa alapjait sok idegen, legtöbbször ellenséges áramlat.

A katolicizmus, bámulatos felszívó és alkalmazkodó s átalakító képességével — talán e munifikáló erőben birván éppen fenmaradása biztosítékát — egyéb fegyvereivel együtt a predikációénak forgatását is rég megtanulta ellenünk használni és kihasználni. Veszedelmes előny ránézve, hátrány reánk, mert a hasonlíthatatlanul több kathedrai szabadság, legtöbbször szabadosság, igen gyakran a visszaélés, a decorum eléggé laza szabványaiával is a demagogok féltelenségeit is megszegyeníti. Nemesebb izlést, ünnepebb érzést s érzéseket, miket pusztá falaink is eltörülhetlen színekkel edzenek a prot. szivekbe, sért, kétségkívül e ledérséggel határos taktika; de mikor törődött Róma az erkölcsi izlés subtilitásaival? Ah, Róma edzett... Alios illa vidit ventos... A vesztesek azonban a protestánsok. Ez álarc, mely alatt a gyónószékből igazgatott gépezet összekényszerítő munkája betetőződik; a közvetlenség, népiesség, meg-rázás, elhatározásokra gerjesztés nemes szónoki erényeinek e sivár és nem egyszerű undok visszája alantos ellenfél, de veszélyes ellenfél.

S még egy áramlattal kell számolni a protestáns kathedrának. Az élőszó felülmulhatlan biztosságának, varázsának, méltóságának, egyszerű alkalmazásának adott elégtétel-e, új lelemény-e vagy egy mámoros álomból való felocsudás, mit a mindenhatóság erényébe — gyanujába? — öltöztetett természet tudományos vivmányok pajzánkodtak az emberrel, mikor kényelmét s munkáját a végletekig megkönnyíteni ajánlkoztak; visszahatás-e, új fokozat-e: ne kerdezzük most, valóság, hogy az élőszó korszaka, visszatérve vagy most indulva el hódító útra, ezernyi-ezer szószéket teremt vagy farag. — Kongresszusok, értekezletek, sztrájk-tanyák, university-extensionek, szakkörök, vándorelőadások, beszámolások — elég, elég — az élőszó régi nemesi s új proletárijai, szerény fáklavivők s zürzavaros hadakozók, egy oltár köré egyesültek, a véd- és dacsövetségben szövöttekett tömegek új szószékei ime Labradortól Timbuktuig érnek s egymást érik. Divat hóbortjai és igaz értelmi szükség, becses vállvetés és tülekedő ledérség tarka képéből nekünk egy a tanulás: nevezük bár engedékenyen munkafelosztásnak ezt a fejevesztett hajhászását egy ismeretlen valaminek, melyet egykor szégyelni fog az ember; ez osztályból a prot. kathedra páratlanul nagy és éppen olyan drága részzel folytatja egyházi zavartalanabb hivatását. Mondjuk a természetes kiválogatódás immár nagy elágazottságának a mai nap műveltségi abroszát: van rajta egy szín, egy keresztül húzóódó pótolhatatlan vonal, a predikáció teendője, színe, pótolhatatlansága. Sok nemes fogalmazása ennek a teendőnek mind egy lényegyet kell hogy fedjen: a predikáció egy ethikai egységbe kapcsolja a töredék képét, mit együgyű napjaink az életről, világról, ezekről a nagyobb horizonokról adhatnak. Kiárasztja reánk is a kijelentések ama lelkét, mely összeköti a haladást a multtal, mint a patak a dombot a völgygyel s megaranyozza az élet képét az erkölcsi eszmény ragyogó napjával. A részleteket túlon túl is fürkészi s el is torzítja a kathedra oszlopáig zajló tenger; az eszményi egységnek, fölénynek, föllendülésnek mentsvára hadd legyen a kathedra.

Ezek bizonyára nem új gondolatok. Nem is meritik ki a predikáció jellemét és természetét. De ha általában ott vannak a predikáció jellemrajzában, napjainkban bizonyára rájuk kell a fősúlyt helyezni. Az említett iratokban ezt a közös vonást, valami ilyennek sürgetését találok a legértékesebb gondolatnak. Baumgartennek sok panasza van. (*Predikáció problémák.*) Régi vagy inkább útszéli panaszok; nem is az a baj, hogy régiak, hanem hogy még mindig igazak. Unalmasok, hidegek, úgymond, a predikációk; ami rosszabb, egy kihalt világ csillogó

jégtörmelékei vagy sokszor nem is a törmelék csillog, csak a ráaggatott sallang; jobb sorsra érdemes hév s könnyelműen mellőzött kincsek mellőzése, az egyéni előszeretet és hajlam ezerféle kedvtelésének színezésével: ilyennek találja a mai német predikáció keltette általános képet. *Niebergall* (Hogy predikálunk a modern embernek?) és *Häring* (Korszerű predikáció), még kifejezettebben mutatnak rá egy alapvető hiányra. A komoly és fenséges tudomány kevés számú és kevesek számára hozzálérhető szószerkei kívül, inkább ezek felett is a prot. szószerkeinek becses előjoga, hogy ama *sub specie aeternitatis* alkalmazza a látni óhajtó szemekre, az elfáradott lelkekre, kutató vágyakra. A predikáció így egy központi tűzforrás, a kijelentés folytatása, egyszerű, de megváltó igazságok első őre; az életnek nem magyarázója, de vezére; bizony inkább próféta, mint kodifikátor, inkább lelkesít, mint számon kér, inkább szárnyal, mint kipécézi útját! főbb az érzés, mint a kioktatás, drágább az ittasító, erlagadó lendület az egész fölé, mint egy keskeny sáv kimért látköre.

De úgy látszik, ez mind csak ábránd, a mivel nem jó követelődni. Prófétáskodni, vezetni! Hiszen ha mindnyájan született próféták, szónokok volnánk, nemcsak ha mindnyájan a lelkesedés és elhivatás egyenlő erejével ragadtatnánk a lelkipásztorkodás éppen ezen őrhelye felé! De hát ki osztályozta az Isten országa munka mezőinek értékességét? Ha néhány theol. vizsga letétele még csak tudóssá se tesz, miért tenne kitűnő adminisztrátorrá, miért várnók, hogy kitűnő szónokká tegyen? Az egyetemes tájékoztatás nélkülözhetetlen munkája után az előképzéstől átveszi művét az élet vagyis a hajlam, a külső és belső tényezők szövődésének s az öntudatos irányzódásnak illethetetlen és becses társulása. Kire panaszkodjunk, ha e társulás nem főképpen a szószerke eszménye körül szilárdul ki.

Ugy látszik hát, hogy objectiv és egyetemes reformról, minőt valamely tárgyi tényező reformálása adhatna, jogunk sincs ábrándozni. Ki szállna szembe az egyéniség sajátos természetének mindíg feltétlen hódolatot követelő titkaival? Éppen ezért *Smend* (A kultuszbeszéd kérdéséhez) annyira kevés súlyt fektet az ethikai, individualis tényezőre, hogy teljesen tárgyi okokból véli kimagyarázandónak a predikáció mai pangását s ezektől várja lehető reformját is. Szerinte a kultusz rontotta meg a predikációt, amint a gazdag érzéki ingerek nehezen fékezhető hatalmukkal ránehedtek a gyenge és álhatatlan érzékekre; s viszont a predikáció megrontotta a kultuszt, mikor a tan legfőbb őre gyanánt a liturgiától is a tanbeli eszmék lehetetlen kifejezését óhajtotta s még a művészetek szárnyait is megnyirbálta, mikor az összeszorított ajakkal s ráncolt homlokkal parancsoló tanrendszer egy szűk világ pontosan kimért mesgyéi közt kényszerítette nehézkes és élettelen mozdulatokra. Nem szükség mondani, hogy e felfogás nemcsak a pápai egyház tanulságaira van építve. Nem is lehet kicsinyelni mély érdekes pillantását. De boncolása nem tartozik ide, ha hálás tárgya is az összefüggések kutatásának. *Smend* tehát el akarja választani a kultuszt az ige hirdetéstől s ajánl istentiszteletet ige nélkül, melyen néhány liturgiális ige, mintegy csendes önmegadással lemond elsőbbségéről, aztán ige hirdetést kultusz nélkül (talán a mi bibliamagyarázatunknak megfelelőt) s végül a legkiválóbbat, istentiszteletet, melyen a két elem egymás jogát öntudatosan tisztelve, egy magasabb egységbe olvad.

Gyakorlati megpróbálásáról e tervnek nem tudok; képességet könnyű belátni. A szószerke Németországon se kísérleti állomás. De a *Smend* választása a rosszabb részre esett. Reformot sürget, szükségét érzi. De ez egyensúlyba hozott predikáción túl van csak az erő, mely ez egyensúlyt s a reformot is így

elvégi. Bizony, nem is az istentisztelet berendezésének változtatásától s nem is az egyensúlyozott predikációtól várjuk e javulást, de biztosan várjuk a predikátor egyéniségétől. Attól az egyéniségtől, mely az örökös reform szükségét az örökös fejlődés eszményével azonosítja s az állandó reformot egy belső fejlődés természetes eredményéül, egy haladó világgal való lépéstartás alakjában észrevétlen egyszerűséggel végzi. Azért a reform sulypontja át van helyezve az egyéniség szentek szentjébe. Bizony ott is volt mindig. A legjobb helyen van ott. Csodák forrása az ma is. Utalások, suggerálások ezt az egyéniséget ragadják meg; reformeszmék, tanácsok neki vannak szána. Ő reformálja a világot is, mert ő újul meg új eszméktől.

E suggerálások közül csak egyet. Baumgarten *érdekes* predikációkat kíván. Meg is mondja, hogy ilyeneknek ma a socialis tárgyuakat érti. Nem lehet kicsinyelnünk e gondolatot. Erdemét, erejét, fontosságát az élő szónak s fokozottan a predikációnak, a predikáció kezdete óta az egyéni megélés kölcsönzi, nem: biztosítja. E személyes megélés, a gondolat és formája ritmikus egyezésének egyetlen forrása, forrása az érdekességnek is. Érdekesség, igaz értelm szerint nem szenzációs inger, de a lelki nemesség mágneses vonzó ereje. Érdekesség annyi, mint őszinteség. Nagy elmék, újítók, lángeszék nem lehetünk mind, de őszinték mindnyájan lehetünk. A nagyság az őszinteség, tanítja Carlyle és tanítja Kant. Érdekes predikáció: mikor a predikátor magát predikálja. Az őszinteség sugarában csak az ő lelke ragyoghat. Az evangelium igazságai az ő lelke prizmáján áramlanak keresztül; az életnek ezt a képét ragyogják be, vetítik a hívőkébe, melyet az ő egyéniségének nemes színe, íze alakított ki jellemzően. De kell, hogy ez életnek, a világnak képe biztosan kialakuljon a predikátor egyéniségében; a részletek, a törekvések, a fennakadások, az áramlatok, hogy győzedelmeskedjék az összefoglaló egész, a megoldás, az összhang. A kijelentés nekünk a dolgok lelkének meglátása: a predikátornak e lelket kell látni a dolgokban. Azért mi tán nem fogjuk a Baumgarten. követelményében kimerítve látni a predikáció tartalmát; hiszen e tartalom az egész istenországa: az egész élet; de hiszszük, hogy követelménye minden idők első igazságát fejezi ki: rá kell bízni a biztos haladás művét az egyéniségre, mely a változatos hatásokat a Jézus szellemében gyökerező erővel fogja fel, árasztja ki. Ez a divinációs erő fogja adni a sóvárgó lelkek természetét a tejnek eledelét vagy a magasabb szellemek kristálytisztá italát. S ha minden istentisztelet egy ideális célnak, egy folytonos újjászületésnek üdítő emlékével hidalja át a munka napjait egy sóvárgott új ünnepig: ki vágnék más reform után, mit a mint természetszerűen nyer a lélek e folytonos kitöltetésének vonzó, lelkesítő, újjászülő ünnepein?

Meddig lesz hangos a panasz templomaink üressége fölött, talán egyszerre dől el azzal: meddig várja hiába csak egy lélek is a sóvárgók közül — s ki nem sóvárogna? — azt a táplálékot, melyet másutt nem talál. Az *Elnémult harangoknak* legdöbbenetesebb rajza nem a hőznek elbukása küzdései romjain, de egy megfigyelés, mely prófétai erővel ráz meg. Egy izzó gondolatoktól ittasult tömeg játsza kalandos színjátékát a templom körül, zívajuk megremegetti a komoly csend nyugodt étherét a templomban; s egy sereg embert, kik pár perc múlva belesodrónak e küzködő forgatagba, a szószerke ama fátyolos titkok ünnepélyes és élettelen világába zár, melyeken Jób és Sokrates óta török fejüket az emberek s melyek oly távol vannak az élettől, mint valaha volt földüntúli spekuláció az izmos valóságtól. Ez-e az élet szava? Csak e szűk partok közt foly az élet vize? Ez a kép azonban a regényíró képze-

letében se pusztán egy eset. Typus ez. Meddig lesz az? Dante és Homeros világi fényes, de kiégett világok; idegenek, távcsövek: kommentárok kellenek már élvezéséhez. Így volna a Jézus evangéliumával is? Örök élet beszédeit mi nemcsak a földön túl, de itt a földön is halljuk, várjuk. Az életben is. Akkor indul meg egy nemes reform, mikor a predikátor protestáns egyénisége az egész élet tükörképét rajzolja meg a szószékről. S mihelyt megindult, többé nem beszélünk reformról, mert akkor már a természetes lendület szárnyalásában gyönyörködünk. Minden más reform tétova kapkodás és bicegő kiegyezés; tűz, lélek, látások a predikátorban: biztosíték a protestáns kathedra páratlanságának diadalmas megvédésére.

Tankó Béla.

Templomszentelés Szászsebesen.

A szászsebesi magyar kálvinisták templomának felszentelése nagy ünnepek között folyt le a hó 19-én. A Szászsebesen élő magyarság gondozására a ref. egyház már régen gondolt, de az anyagi viszonyok hosszú időn át megakadályozták azt, hogy a nemzetiségek közé beékelte magyarság templomhoz, rendes lelkészhez s ezáltal intenzívebb gondozáshoz juthasson.

Az ottani lelkes magyarság még 1898-ban megpróbálta, hogy ekléziát szervezzen Szászsebesen, azonban a kísérlet a viszonyok, a körülmények kedvezőtlen volta miatt meddő maradt. Csak 1900-ban, mikor az ügyek vezetését *Benedek* Károly alvinczi ref. lelkész, szászsebesi adminisztrátor lelkész vette kezébe, kezdett jobbra fordulni a templomépités és egyházszervezés munkája. Részint a hívek áldozatkészsége, odaadó önzetlensége, részint az egyház támogatása s a földművelésügyi miniszter jóakarata tették lehetővé azt, hogy ma már a szászsebesi magyarság templomban hallgathatja az Úr igéjét s nyerhet biztatást s erőt nemzet fenntartó küzdelméhez. — Különösen *Szilágyi* Bertalan buzgó presbiter és *Szakáts* László egyháztag vettek élénk munkával részt az egyházszervezés munkájában. Ez utóbbi 20000 koronát ajánlott fel a szervezendő egyház céljaira s így meg volt az alap, melyen az építést bármilyen nagy erőfeszítéssel is, de folytatni lehetett. Segítő jobbát nyújtotta az *Emke* is. *Szalay* Ferencz nagyszebeni építész a templom terveit készíté el ingyen s ugyancsak ő vállalta el a templom építését is és így habár még 6000 koronát csak ezután kell a magyar társadalomtól összegyűjteni, de a templom áll.

A templomszentelés az egész magyar társadalom ritka meleg részvétele mellett folyt le. Kolozsvárról dr. *Bartók* György püspök és *Nagy* Károly theol. tanár mentek le. A püspök fogadására az egyházmege és egyházközség képviselőiben Tövisre elébe utaztak: *Zeyk* Gábor e. m. főgondnok és dr. *Elekes* Viktor esperes, *Hubay* Zsigmond erdőmester, szászsebesi eh. községi gondnok. Alvinczen *Pongrácz* főszolgabíró fogadta az eh. képviselőit nevében a püspököt, kinek válasza után hosszú kocsisorban indult be a menet *Benedek* Károly ref. lelkész lakásához, hol a lámpionokkal kivilágított udvaron a helybeli gör. kath. lelkész és a ref. eh. gondnok üdvözölték.

A társaság vacsorán *Benedek* Károly lelkésznel maradt, hol jelen voltak a püspökön kívül *Zeyk* Gábor em. gondnok, *Szalánczy* Lőrincz nagyszebeni ehm. gondnok, *Pongrácz* főszbíró. Ide jött a püspök elé és a nagy magyar ünnepen való részvételre a minden magyar kulturális és humánus ügyet lelke egész melegevel s nem csekély anyagi áldozatokkal támogató özv. *Kovrig* Tivadarné is, a házi asszony nevelő anyja. *Rákosi* Viktor, aki „Elnémult harangok“ cz. remek regényében emelte föl szavát a pusztuló magyarság védelmére s ki eljött most a megkondult harangokat

meghallgatni, az estéli gyorsvonattal érkezett meg, dr. *Szöcs* Pál orszgy. képviselő társaságában.

Másnap (jun. 19.) Szászsebesre indult a püspök. Vele mentek *Zeyk* Dániel eh. ker. főgondnok, *Szász* József alispán, br. *Bánffy* Kazimir, *Gáspár* János, *Tóth* Miklós, dr. *Lengyel* György, *Csuka* Domokos.

9 órakor érkezett meg a főpásztor Szászsebes határszélére, hol a város polgármestere, a képviselő-testület s nagyszámú érdeklődő közönség élén szép beszédben üdvözölte a püspököt, mire a főpásztor erős hazafiságtól áthatott, vallás- és hazaszeretetre, békés egyetértésre buzdító beszéddel felelt.

A városban a felállított diadalkapunál az egyházmege nevében dr. *Elekes* Viktor esperes, az ehkőzség nevében pedig *Hubay* Zsigmond erdőmester, gondnok üdvözölte. 1/210 órakor kezdődött a templom felszentelő ünnepély, melyen a fent említettek kivül részt vettek még a szász evang. eh. részéről, az egyház képviselőiben, *Tullner* Ernő nagyapoldi lelk., esp. és a helybeli lelkész; a gör. kel. eh. község részéről, annak képviselőiben a helybeli esp. *Ardeanu*; Szebenvármegye fő- és alispánja, Nagyszeben polgármestere, a helybeli államhivatalok s a közeli vidékekről Zalatna, Déva, Nagyszeben, Nagyenyed, Balázsfalva, Szászváros intelligenciája nagyszámmal.

A Péterfalvára vezető utcán egy saroktelken 1404 □öl területen emelkedik a csinos, sugártornyú templom. A közönség a püspök szállásáról hosszú, zárt sorokban vonult a templomba az evangélikus, román keleti és az ev. ref. egyh. templomnak együttes harangzugása közt. A templom előtt fehér ruhás leánykák állottak sorfalat s szép csokrot nyújtottak át a püspöknek.

A gyülekezés nevében *Benedek* Károly tartott szép beszédet a főpásztorhoz, felkérve őt a templom felszentelésének megejtésére. A csinos templom szép berendezésével mindenkit meglepett s a kiváló rendezés mindenkinek juttatta megillető helyét, bár a közönség százával tolongott a zsufolt templom körül és a künlévők számára az ablakokat nyitották föl, hogy a beszédeket hallhassák.

A gyülekezeti énekek után buzgó imát *Elekes* esperes tartott, majd *Zsigmond* Ferencz kolozsvári kántor éneke után *Nagy* Károly theol. tanár tartotta meg a 118. zsolttár 19—26 versei alapján az alkalmi egyházi beszédet, a zsolttár alapján vázolván egyfelől a lelkeket betöltő érzelmeket, másfelől az ezek alapján képező s a munka sikerét biztosított csoda dolgait az Istennek, a vallásos érzés kiirthatatlanságában s abban, hogy a szétszórt kövekből Isten új épület fundamentumát alkotta meg. A lelkeket fölemelő gyönyörű felszentelő imát s az áldást a gyülekezetre, templomra, felekezetekre, hazára, királyra dr. *Bartók* György püspök mondta. Két kis gyermeket keresztelt *Cseresnyés* Ödön balázsfalvi lelkész, míg az urvacora-osztást *Waller* József zalatnai lelkész teljesítette. A templomépités történetének szép rajzával és remek hálaadó imával *Benedek* Károly lelkész zárta a templomban lefolyt ünnepélyt, melynek végén elemi erővel tört ki a gyülekezet ajkairól az „Isten áld meg a magyart“

Templomszentelés után a püspök a *küldöttségek tisztelgését* fogadta, melynek során a róm. kath. és görög kath. egyházakat kivéve, a melyen mint ilyenek tüntetőleg távol tartották magukat, a hivatalos és társadalmi élet minden köre képviselve volt, különösen feltűnt és elismeréssel emlegettetett a szász evang. egyház és város loyális, sőt meleg bizalmat keltő magatartása, melylyel szemben szomoruan kellett konstataálni, hogy a szűkkeblű felekezeti eszkaláció a magyar egyházakat még ily kényes pozícióban is megosztotta.

Két órakor fényes *bankett* volt az Arany Oroszlán nyári éttermében, melyen mindvégig lelkes han-

gulatban a szívek mind jobban összemelegedtek. A hosszú sorozatu szép tóosztok közül különösen ki kell emelnünk a püspökét a királyra, Zeyk Gáborét a püspökre, Zeyk Dánielét az új egyházközséget felvirágoztató munkára, Nagy Károlyét a felekezeti békességre, Benedek Károlyét a szereplőkre s köztük első sorban Rákosi Viktorra, Rákosi Viktorét a magyar hazaszeretet vallására s a helybeli polgármesterét, melyben városa nevében az új egyház keresztapaságát vállalta el s végre Szakács Lászlóra mondottat, mely az egyház alapvető munkásságát méltatta. A püspök és kísérete közben látogatásokat tett.

Az ünnepély második része este 8 órakor kezdődött. Kiemelkedő központját Rákosi Viktor előkelő és finom humoru csevegése képezte a hirlapíró- és művészvilágban otthonos baráti tréfákról.

Nagyszabásu és ritka magas színvonalu volt az egész koncert minden pontja. A Makray-dalok, melyeket Pataki Lászlóné a szerző remek zenekíséretével mély érzéssel énekelt; Zsigmond Ferenc énekszámái, melyeket Benedek Károlyné méltó zongorakísérete emelt; dr. Versényi György lendületes ódája az ő keresetlen, de mély érzésű előadásában. „Az új templom“: mind remek és nemes műelvezetet nyújtottak a közönségnek. De különösen a szászvárosi Kuun-kollegium ifjúságának zene- és énekkara, Kürtly Sándor zenetanár vezetése mellett, érdemelte ki a hallgatóság osztatlan és nagy tetszését s keltette azt a meggyőződést, hogy ilyen zene- és énekkara az erdélyi összes iskolák közül egynek sincsen.

Utána táncz következett, melyen a fiatalság osztatlan jó kedvvel vett részt.

A püspök és kísérete 20-án reggel tért vissza Kolozsvárra, azzal a tudattal, hogy Szászsebesen a magyarság erős és dönthetetlen alapokra van fektetve. És hogy az ezutáni fejlődés áldásos és gyümölcsöző létszen, arról biztosít Hubay Zsigmond erdőmester, egyh. gondnok önzetlensége, páratlan buzgalma, kitartása, melylyel egyházközsége ügyeit vezette és vezeti; biztosít az állami tisztviselők, különösen az erdészek buzgósága, a Kendeffy-család jóakaró támogatása.

Az ünnepek jó sikerét kiválóan előmozdítá Rákosi Viktor orsz.-gyül. képviselő, ki ki is fejezte, hogy az „Elnémult harangok“ után, melyben a nemzetmentés névtelen hőseire, a magyar kálvinista papokra, akarta felhívni a társadalom figyelmét, impressziót nyert a „Megkondult harangokra“; Érsek Mihály főrendező páratlan ügyessége s az egyháztagok odaadó munkássága mind-mind odajárult, hogy a templomfelszentelés, mely a magyarság, hazaszeretet, hitbuzgóság és protestantizmus diadala volt, minél jobban, minél fényesebben sikerüljön. Az isteni gondviselés öröködjék az új egyházközség felett; szállja meg lelkesedés a magyar társadalmat, hogy össze tudja adni még azt az összeget, mely az új papi lakra szükséges, hogy külön papot nyerve, az új egyházközség annál erősebben, annál intenzívebben végezze ezen exponált helyen a nemzetmentés munkáját s legyen hazájának, nemzetének, hitének erős, bevehetetlen sziklavára.

Konventi ülés.

(jun. 6. 7. 8. 9.)

(Folytatás.)

Petry Elek előterjesztette az országos ev. ref. lelkeszi özvegy és árva gyámintézet számadásairól szóló nagyfontosságú és részletes jelentését. Ez a jelentés most már megnyugtató, a mennyiben az intézetnek a múlt évben bevétele összesen 278,361 korona és 86 fillér volt s ezzel szemben a mérlegben a tőke-egyenleg mint maradvánnyal együtt a kiadás szin-

tén 278,361 korona és 86 fillér. Természetesen a bevételben benne van az egyetemés konvent múlt évi jegyzőkönyve 10. sz. végzésének 9. pontja alatt a gyámintézet javára megszavazott 3-ik 200,000 koronának 1-ső részlete fejében 50,000 korona is.

Ezután az elnök jelentése következett az 1848. évi, XX. törvénycikk végrehajtása érdekében az ág. hitv. ev. egyházzal közös ügyeket intéző bizottság lépéseiről. Báró Bánffy Dezső betérjeszti az ág. hitv. ev. egyházzal közös bizottság által közzétett „Vélemény“-t. Beszámol arról, hogy a közös bizottság annak idején eljárta a kormánynál az ügy érdekében. A kormány szívélyesen fogadta a bizottságot és keresni fogja azokat a módokat, a melyekkel a sérelmeket elsimithatja. Beszámol továbbá báró Bánffy Dezső elnök arról, hogy a tegnapi nap folyamán tárgyalta gróf Tisza István miniszterelnökkel, aki a közös bizottságok „Vélemény“-e alapján már a közel jövőben tárgyalásokat fog kezdeni a konvent elnökségével és Báró Prónay Dezsővel, mint az ág. hitv. ev. egyetemés egyház felügyelőjével és Baltik Friggyessel, mint az ág. hitv. egyház legidősebb püspökével. Ezek a tárgyalások fogják megállapítani, hogy mi a részletes teendő.

Dókus Ernő előadó a kongrua bizottság jelentését adta elő, melyet a konvent jóváhagyólag tudomásul vett.

Elnöki jelentés kapcsán tudomásul veszik, hogy a „britt és külföldi bibliatársaság“ százéves alapja javára befolyt bibliafillérek hatezer koronát tevő összegben gyűltek össze. Intézkedtek a pénz elküldéséről.

A jun. 7-én tartott gyűlésen tudomásul vette a konvent, hogy a megalakított bizottságok formálisan is magalakultak, megválasztván elnöküket és előadó-jukat. A választás eredménye a következő:

A közigazgatási bizottság elnöke dr. Bartók György, előadója Mády Lajos, ad hoc előadója Radácsy György. A közjogi bizottság elnöke Darányi Ignác, előadója dr. Nagy Dezső, ad hoc előadója Molnár Béla. Az iskolaiügyi bizottság elnöke: Antal Gábor, előadója Dóczy Imre. A misszióügyi bizottság elnöke gr. Dégenfeld József, előadója Zsigmond Sándor. A tőke-segélyosztó bizottság elnöke gr. Dégenfeld József, előadója Széll Kálmán.

Ezután a zsinati előkészítő bizottságokat alakították meg:

Tagjai lettek: a) Egyházalkotmányi albizottság: Elnök: gr. Dégenfeld József, előadó: Zsigmond Sándor; tagok: Simó Lajos, Désy Gyula, Bernáth Elemér, Horthy Isván, Kis Aron Hegedüs Sándor.

b) Lelkeszválasztási albizottság. Elnök: Baksay Sándor, előadó: Sass Béla; tagok: dr. Segesdy Ferencz, Szilády Áron, Meczner Béla, György Endre, Dávidhzy János.

c) Adóügyi albizottság. Elnök: dr. Bartók György, előadó: Kenessey Béla; tagok: Mády Lajos, dr. Darányi Ignác, Cziké Lajos, Széll Kálmán, gróf Tisza István.

d) Egyháztörvénykezési albizottság. Elnök: Antal Gábor, előadó: dr. Nagy Dezső; tagok: dr. Vécsey Tamás, Molnár Béla, Mezey Albert, Lénárt József, Ádám Kálmán.

e) Köznevelés- és oktatásügy albizottság. Elnök: Fejes István, előadó: Radácsy György; tagok: Szilassy Aladár, Veress Ede, Váró Ferencz, br. Vay Béla, Dóczy Imre.

f) Zsinatelőkészítő tizes albizottság. Elnök: Kun Bertalan és br. Bánffy Dezső, előadó: Zsigmond Sándor; tagok: gr. Dégenfeld József, dr. Darányi Ignác, Hegedüs Sándor, Sass Béla, Kenessey Béla, dr. Nagy Dezső, Radácsy György.

Ezután Kenessey Béla terjesztette be a közalapi végrehajt. bizottság jelentését, mely a bizottság első

jegyzője, Kovács Albert elhunyt fölözt érzett gyász kifejezésével kezdődik. A közalap kezelők által az 1902. évben kiállított számadások az ugynevezett „főtabellák” rendben vannak, hiányos kiállítás miatt alig 1—2-t kellett vissza utasítani. A közalapot illető számadások a következők:

1902. évi számadások: 1902. január 1-én hátralék 27809 kor. 96 fill. 8811 kor. 32 fillérral kevesebb, mint 1901-ben. A hátralékból 1902. folyamán töröltetett 1379 kor. 80 fill. Befizettetett 16474 kor. 36 fill. Hátralék 1902. decz. 31-én 9956 kor. Ez utóbbi végösszeg az egyes kerületek között így oszlik meg: Tiszántuli kerületre esik 5767 kor. 84 fill., a Dunamellékre 2679 kor. Erdélyre 4958 kor. 32 fill. Tiszáninnenire 3 kor. 50 fill. Dunántulra 8 kor. 1902-re kirótt járulékok összege 156988 kor. 05 fill. Befizettetett belőle 141,590 kor. 88 fill. Hátralék 15313 kor. 18 fill. Tehát a kiróvás 10.5 százaléka. Összes hátralék 25269 kor. 18 fill. Az összes hátralékokból esik Erdélyre 5321 kor. 18 fill. a kiróvás 14 százaléka. Ezt azonban a kerület azóta már befizette. Tiszántulra esik 13.109 kor. 72 fill., tehát 21 százalék, Tiszáninnenire 496 kor. 14 fill. Vagyis 2.5 százalék. Dunamellékre 4906 kor. 20 fill., tehát 14 százalék. Dunántulra 16879 kor. 09 fill. vagyis 8.5 százalék.

A kiróvások általában csökkennek. 1901. évvel szemben 1902-ben a csökkenés 798 kor 16 fill. Az 1902. évi általános folyó számla 202,316 kor. 03 fillér pénztár maradványt és 1921 kor. 76 fillér kamatot, összesen 204,237 kor. 76 fillért mutat.

Az 1903. évi általános folyó számla bevétele volt egyháztagoktól 166474 kor. 66 fill. Záloglevelekből 102885 kor. 50 fill. Kisorsolt záloglevelekből 20000 kor. Államsegélyből 200000 kor. Egyházkerületektől visszatérítés címén 4821 k. 09 f. A Jordán-alapból 11128 kor. 42 fill. Folyószámla kamatjából 4305 kor. 68 fill. Átvezetés a tőkealap készpénzszámlájáról 50000 kor. Összesen 559615 kor. 35 fill.

Ezzel szemben a kiadás: Átvezetés a tőkealap készpénzszámlájára 267312 korona 34 fill. 1902. évi folyószámla kiegyenlítésére 45733 kor. 11 fill. Záloglevelek ellenértéke 20000 kor. Zsinati előkészítő munkálatokért 4334 kor. 30 fillér, tőkekamat segélyre 1200 kor. Kezelési költségek 3001 kor. 26 fill. Tőkekamat adóra 430 kor. 57 fill. Összesen 342011 kor. 58 f. Pénztármaradvány 1903. decz. 31-én 217603 k 77 fillér.

A közalap vagyona a Jordán-alap leszámításával 2.766600 kor. A Jordán alappal együtt 3 millió 65 ezer 910 kor. 16 fill.

(Folyt. köv.)

Protestáns Nőgyeület Nagyenyeden.

Az erdélyi kálvinista egyház egyik régi erősségében, történelmi emlékekkel gazdag helyén, Nagyenyeden, e város egyházi múltjához és jelenkori hivatásához méltó esemény történt e hó 5-ikén. Imponáló, díszes külső formában, nagy lelkesedéssel, az evang. prot. öntudatnak komoly önérzetes megnyilatkozása mellett megalakult a *Nagyenyedi Prot. Nőgyeület*. Lapunkban már volt szó röviden e mozgalomról (l. 20. sz. Különfélék rovatát!), hadd legyen nyoma a mozgalom első nyilvános eredményének is. Tanulságos dolog ez minden tekintetben, tanulságos a cél, a jövőt illetőleg, de tanulságos, közelebről, az előzmények miatt is, a melyekről e lap olvasói kevésbé tudnak. Valóban csudálatosok az isteni bölcsesség utjai, az igaz ügyet azok által juttatja diadalra, a kik miatt az veszélyeztetve látszott, és a menyiben valami az igazságnak, az önzetlen buzgóságnak szent ügye, a mennyiben istenországának örök rendjéhez tartozik, annyiban föltétlenül győzelme is lesz annak mindig. Erre az esetre is méltán alkalmazható a Gamaliel bölcs szavainak igazsága; ha emberekől van e dolog, semmivé lesz az magától, ha pedig Istentől van, ember annak nem árthat. Voltak s bizonyára

maradtak még titokban ellenségei ennek a mozgalomnak is. Voltak és vannak mindenütt oly társadalmi elemek, a kik a magasabb pontokra való hivatkozás látszólagos színellett tárgyilagosságával, a felekezeti békesség, a társadalmi egyetértés és összhang jelszavainak hangoztatásával, valójában pedig más okokból természetszerűen következő elfogultsággal ítélnék meg minden olyan társadalmi vagy egyházi jogos, szükséges s tehát *célszerű* mozgalmat, mely kezdeményezőit tekintve, valamint céljában és eszközeiben nem talál az ő érdekkörükbe. Így volt ez a jelen esetben Enyeden is. Itt is nagy és heves méltatlankodással, s a személyeskedésbe átcsapó kritikával fogadták a Prot. Nőgyeület megalakításának hírének azok, a kik nélkül kellett és kell éppen az ilyen felekezeti és egyháztársadalmi intézményt megcsinálni, s tehát a kik, szorosan véve, éppen ők nem bírnak jogosultsággal ily jogos és szükségesnek felismert kérdés alakulására befolyást gyakorolni. A különböző gyökérszálakból táplálkozó féltékenykedés meg is szólalt a helybeli lapban, a minek következtében Jancsó Sándor lelkész ezen a téren megadta a kellő, határozott, tárgyilagossá felvilágosítást; így a kérdésnek nyilvános szelöltetése avval a haszonnal járt, hogy az érdeklődés, sőt rokonszenv az igaz és jó ügy iránt már eleve fölbresztetett a lehető legszélesebb körben.

Ilyen előzmények után nem csuda, ha jun. 5-ikén, vasárnap délután 3 órakor a városháza közgyűlési terme zsufolásig megtelt lelkes közönséggel. A legszerényebb számítás szerint többen voltak 200-nál, ott volt Nagyenyed prot. közönségének színe-java, tulnyomólag nők az intelligencia és a művelt polgári elem köréből, ott volt a Bethlen-kollegium tanárkara teljes számmal. Feszült érdeklődés mellett, lelkes hangulatban nyitotta meg *Zeyk Dánielné szül. br. Kemény Ida* a gyűlést, s a jegyzőkönyv vezetésére Zajzon János koll. vallásnővér szolítottán fel, fölkérte Jancsó Sándor lelkészt jelentéstételre az előmunkálatokról. Jancsó előadásából nemcsak arról értesültünk, hogy az eszme fölvetése, az egyháztársadalmi tevékenységnek egy Prot. Nőgyeület keretében való megindítása, a Zeyk D.-né érdeme, a ki a hozzá első felhívásra csatlakozott tekintélyes ref. nőkkel a kérdést egész mostanig, az Egyesület megalakulásáig érlelte, hanem kellő indoklását hallottuk a szükségességnek, mert a ker. szeretetnek, a hitbuzgóság ápolásának, az egyházas szellem és műveltség fejlesztésével ilyen intézmény keretében való gyakorlásával tűnik ki az egyház socialis hivatása.

Ez az igazság visszhangzott a további felszólalásokból. A nagyenyedi prot. társadalom öntudata és ereje szólalt meg az özv. dr. Kovács Odönné, br. Bánffy Kázimírné, özv. Keresztes Józsefné lelkes felszólalásaiban, s különösen a Fogarasi Béláné tartalmas, szépen előadott, nagy határu beszédében, úgy, hogy az ő, valamint a mozgalmat a nagyenyedi ref. egyházközség nevében üdvözlő és pártoló Gáspár János egyházközségi főgondnok és a szélesebb körű társadalom nevében hasonló módon nyilatkozó Fogarasi Albert koll. tanár szavai után a népes közgyűlés egyhangu lelkesedéssel kimondotta a Prot. Nőgyeület megalakulását. A felolvasott alapszabálytervezet változtatás nélkül, egyhangulag elfogadtatván, következett a tisztikar és a választmány megválasztása: Jancsó Sándorné ajánlatára elnöknek kikiáltott Zeyk Dánielné, majd a tett ajánlatokhoz képest egyhangulag megválasztottak alelnököknek: özv. dr. Kovács Odönné, Tóth Miklósné, Szilágyi Farkasné, Nagy Lajosné, br. Bánffy Kázimírné, Fogarasi Béláné, dr. Farnos Árpádné és Varró Róza.

Ügyvezető igazgatósági tagok lettek: Dr. Szaniszló Albertné, özv. Keresztes Józsefné, Dömök Erzsébet, dr. Lengyel Györgyné, Jancsó Sándorné, Balla Béláné; jegyzők: Vajna Janka, Bodrogi Jánosné és dr. Szilágyi Zoltánné. Titkár Jancsó Sándor; pénztáros Zajzon János; ellenőr Szilágyi Farkas. Megalakítottatott továbbá az 50 tagból álló választmány. Van az egyesületnek már eddig is 60 alapító tagja (a 50 kor.) és mintegy 200 rendes tagja (évi 2 kor.); a gyűlés folyamán felajánlott Ujvári Imréné (róm. kath. vallású kir. telekkönyvvezető neje) 25 kor. adományt; az alapító tagok között vannak római kath. vallásúak is. Miután az alapszabály tervezetnek belügyminiszteri jóváhagyás alá terjesztése elhatározottatott, a gyűlés az elnök éltetésével szétoszlott. Sorainkat avval a kettős óhaj-tással végezzük: adja Isten, hogy a szép, lelkesedés szülte kezdetet e lelkesedés fennmaradásával komoly munka és a remélt siker kövesse! s vajha éppen e szép kezdet és remélt siker mellett a Nagyenyedi Prot. Nőgyeület meg-

alakulása buzdító példaképpen hatna, hogy egyebütt is, főleg városi népesebb gyülekezetekben a művelt, hitbuzgó ref. nők egyháztársadalmi szervezett munkássága bizonyítaná evang. reformált egyházunk nagyfontosságú socialis hivatását és gyümölcsöztetné eddig e téren kihasználatlan gazdag erejét! Ha így lesz, akkor bizalommal nézhetünk a jövőbe.

Református.

KÜLÖNFÉLÉK.

A ref. theol. fakultáson a püspök úr ő méltósága jelenlétében e hó 21. és 22-én tartattak a záró kollocviumok, melyeken az ifjuság szép eredménnyel számolt be egy évi tanulmányairól. Azokat, a kiknek kollokviumaik nem sikerültek, a mélt. püspök úr a tanári karral egyetértve utasította, hogy lépjenek át más pályára, melyen könnyebb a boldogulás, mert a papi pályára lépő ifju előtt nem ez a cél, oda minden ifjut nemes hivatásérzet és ambíció kell vigyen.

Az ev. ref. Szeretetház növendékei e hó 12-én számoltak be nyelvi, zene- és énektanulmányaikról szép sikerrel. Bővebb tudósítást jövő számunkban hozunk.

Az ev. ref. theol. fakultáson a záró ünnepély e hó 19-én tartatott meg a tanári kar s az ifjuság jelenlétében. A közének után az egyes ifjusági egyesületek működéséről számoltak be azok elnökei. Ravasz László IV. theol. az ált. ifjusági körről, Koszorus István a „Theologus körről” és Biró Dezső III. theol. az „Ének és zene Egy-letről” Ezután a pálya- és szorgalomdíjak kiosztása következett. A biblica theologiai pályakérdésre kitűzött 70 K. díjat ifj. Bartók György IV. theol., egyh. történeti pályaművével a 70 K. jutalmat Veszprémi Ferencz II. theol. nyerte. Vargha Gyula I. theol. pedig dicséretet. A legjobb predikáció jutalmát Ravasz László IV. theol. vitte el. Predikáció műfordításért francziából Gyenge János 40 koronát, ifj. Bartók György dicséretet nyert. Homiletikai Seminariumon mint legjobb beszédet író és előadó Koszorus István III. theol. 30 korona jutalomban részesült. Héber nyelvi pályázaton az I-ső évről Bartha Péter 32 korona jutalmat, Sárkány Lajos 30 K. Biró Lajos 20 K. Tótkés Ernő és Bodoni László 10—10 K. szorgalomdíjat nyertek. Harmonium játszásban tanusított kiváló előmenetelért Dali István IV. theol. 70 korona és Pállffy Endre IV. theol. 20 K. jutalmat nyert. A 24—24 korona szorgalom díjra Fosztó Dénes III. theol. és Csia Pál II. éves theologusokat tartotta a tanári kar legméltóbbaknak. Ezután a jövő évre kitűzött pályakérdések hirdettek ki. Az ünnepélyt nt. Kenessey Béla theol. igazgató beszéde zárta be.

A nagyenyedi Bethlen-kollégium évzáró ünnepélye e hó 21-én délután 4 óraker tartatott meg. Ének és ima után Nagy Lajos rector professor tartotta beszámolóját a lefolyt iskolai évről. Megható szavakban emlékezett meg arról a nagy veszteségről, mely Jókai Mór halálával érte a nemzetet, majd Asztalos János főerdész haláláról, ki 30 évig szolgált a kollégiumot, odaadással, nemes buzgósággal; s egyszersmind meleg hangon üdvözölte Asztalos utódát Szűcs Elemért. Majd megköszönve a közönség meleg érdeklődését, részletesen és behatóan, elismeréssel ismertette az ifjuság előmenetelének, egészségi állapotának és fegyelmezettségének adatait. Végül a maga általános tiszteletben és szeretetben álló személyére térve át, meghatott hangon jelentette be, hogy tíz évi működése után rectori állásáról lemondott. A jelenlevő közönség, mely tudta, hogy a lelépő rector a főiskola iránt való lelkes buzgalomával és szeretetreméltó modorával nagy szolgálatokat tett hosszú és válságos időkön keresztül s velük örökké tartó érdemeket szerzett s hogy ezen érdemeknek a főiskolai előjáróság minden kinálkozó alkalommal kitüntető elismeréssel adózott, szünni nem akaró óvációval ünnepelte a derék férfiú iránt való mély és általános tiszteletét. Mi is ez uton fejezzük ki elismerésünket az egyháznak, az iskolának nagy szolgálatokat tett rector iránt, fájdalommal értesülve, hogy rectori tisztségéről lemondott. Ezután a pályadíjak és jutalmak kiosztása következett, melyek arról győznek meg, hogy a Bethlen kollégium ifjusága minden tekintetben megőrizte régi jó hírnevét s igyekezetével, tudásával és szorgalmával semmi tekintetben nem maradt hátra elődei mögött.

HIVATALOS RÉSZ.

2693—904. sz.

KÖRLEVÉL

valamennyi egyházmegye nagytiszteletű esperesi hivatalának, az összes kollégiumok és a theologia fakultás méltóságos t. Előljáróságainak.

Az egyházmegyék új beosztása folytán szükségessé válván, a hivatalos lap előfizetési díjainak az új beosztás szerinti egyházmegyénkénti csoportosítása, tekintettel a már 5469—1901. számú körözüvényünkben kifejezett azon elvre, hogy az 1897. évi névkönyvben foglalt osztályozás szerint I. és II. osztálynak jelzett egyházközségek és kollégiumok egyenként 12 koronát, a III. és IV. oszt. egyházközségek pedig egyenként 10 koronát kötelesek fizetni, igazgatótanácsunk a már lejárt ingyenességek megszüntetése mellett, a befizetendő összeget a következőkben állapította meg:

1. A vajdahunyadi egyházmegye terhére 302 kor. 2. A gyulafehérvári em. terhére 188 kor. 3. A nagyenyedi em. terhére 470 kor. 4. A kalotaszegi em. terhére 352 k. 5. A kolozsvári em. terhére 240 kor. 6. A szilágyszolnoki em. terhére 684 k. 7. A dési em. terhére 188 k. 8. A széki em. terhére 312 k. 9. A nagysajói em. t. 176 k. 10. A görögnyei em. terhére 318 kor. 11. A marosi em. terhére 664 kor. 12. A küllői em. terhére 304 kor. 13. A nagyszebeni em. terhére 174 kor. 14. Az udvarhelyi em. terhére 438 kor. 15. Az erdővidéki em. terhére 162 kor. 16. A sepsi em. terhére 394 kor. 17. Az orbai em. terhére 120 kor. 18. A kézdi em. terhére 152 kor. 19. A romániai em. terhére 54 kor. 20. Mindenik kollégium és theol. fakultás terhére egyenként 12 kor = 95 kor. összesen 5788 korona.

Tisztelettel felkérjük ennél fogva az előlcimzett hatóságokat, hogy a jelzett összegeknek sürgős befizetése iránt intézkedni sziveskedjenek.

Kolozsvárt, 1904. június hó 10-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

2674—1904. sz.

KÖRLEVÉL

valamennyi nagytiszteletű esperes aához és a kollégiumok méltóságos t. Előljáróságaihoz.

A léviták, kántorok, tanítók és kántortanítók leánygyermekének az egyházkerület kolozsvári szeretetházába leendő felvétele tárgyában, a folyó évi május hó 27., 28-án tartott közgyűlésünk 21. jkvi száma alatt a következő határozatot hozta:

„1. Az egyházkerület kolozsvári szeretetházába jövőre a törvényes képesítéssel bíró ev. ref. léviták, kántorok, tanítók és kántortanítók leány-árvái, illetőleg leánygyermekei is felveendő, ugyanazon ellátási kedvezmények mellett, mint a minő az ev. ref. lelkészek és tanárok leánygyermekei részére biztosítva van.

Megjegyzendő, hogy csakis az ev. ref. egyházközségek szolgálatában álló kántorokról, stb. van szó, tehát az állami vagy községi iskolai tanítók, kik melléklagalkozás-képen az ev. ref. egyháznál énekevezéri teendőket végeznek, a fennebb elősorolt tisztviselők közé nem számíthatók.

2. E kedvezményt azonban a fennebb felsorolt egyházi tisztviselők közül csak azoknak leánygyermekei élvezhetik, a kik az igazgatótanács által közzéteendő felhívás következtében kötelező nyilatkozatot terjesztenek be afelől, hogy e kedvezményt igénybe venni óhajtják és ezzel szemben a 800 koronán alul levő javadalommal bírók évi 10 kor. tagsági díjnak állandó fizetésére magukat mindaddig kötelezik, míg egyházi tisztviselői állásukban tényleg szolgálnak.

3. A belépő lévita, kántor, tanító, vagy kántortanító kötelesek ebbeli elhatározását első sorban egyházközsége presbyteriumának bejelenteni és kérni az eházközség által hordozandó fenntartói járulék állandó fizetésének presbyteri, illetve közgyűlési határozattal leendő kimondását, mert az igazgatótanács csak az esetben iktatja be a jelentkezőt a kedvezményre jogosultakról vezetendő nyilvántartásba, ha egyuttal az egyházközség nyilatkozata is betérjesztetik.

4. Az egyházközségek által fizetendő fenntartói díj, minden egyes kedvezményre előjegyzett tisztviselő után

4—4 koronában állapítatik meg, mely összeg az illető egyházi tisztviselői állás után mindaddig fizetendő, míg ez az állás tényleg fenntartatik, kötelezve lévén az egyházközség arra, hogy minden, emez állásra megválasztandó új tisztviselőjét már a pályázati hirdetésben kötelezze a szeretetházi járulékok feltétlen hordozására.

5. A most betöltve levő lévitái, kántori, tanítói, avagy kántortanítói állomásokon működő tisztviselők csakis a kitűzött határidőn belül jogosultak a belépési nyilatkozat megtételére, de a határidő lejártá után jelentkezésük figyelembe nem vehető, kivéve azt az esetet, ha egyházközségük vonakodnék a fenntartói díj hordozására, a mi a jelentkezési határidő folyamán szintén bejelentendő, hogy jogfenntartói díjak hordozását magára vállalja. Ily esetekben a megtörtént előjegyzés idejétől a felvétel idejéig esedékes díjak utánfizetendők.

6. Abban az esetben pedig, ha a kedvezményre igény nyel bíró tisztviselő egyházközsége vonakadása daczára is tagja óhajt lenni az intézetnek, felvétele megengedhető oly módon, hogy az egyházközségi fenntartói díj fizetésére is kötelezi magát.

7. A most betöltetlenül álló vagy ujonnan szervezendő hasonló állások betöltése alkalmával, valamint minden személyváltozás esetén, az új tisztviselő szolgálatba lépésétől számított 3 hónapon belül, megteendő a nyilatkozat úgy a tisztviselő, mint az egyházközség által arra nézve, hogy a szeretetházi kedvezmény igénybevétele kívántatik-e, a jelzett határidő lejártá után azonban az ily nyilatkozatok el nem fogadhatók.

8. Ugy a belépés éve, mint a fizetési kötelezettség megszűnésének éve teljesnek tekintendő, vagyis minden megkezdett polgári évre a rendes évi tagdíj és egyházközségi fenntartói illeték egész összegében esedékes, de az ugyanezen állomáson előforduló személyváltozásoknál a hivatali előd- és utód aránylagosan megosztva viselheti a tagságidij-terhet.

A kedvezmény igénybevételeire vonatkozó nyilatkozatok beterjesztésére határidőül folyó évi augusztus hó 31-ét tűzzük ki és felhívjuk összes nagytisztviselőtű Espereseinket, illetve a kollégiumok méltóságos t. Előljáróságait, hogy a jelentkezéseket, az irt időig bevenni és hozzánk felterjeszteni sziveskedjenek.

Kolozsvár, 1904. június 13-án.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

2675—1904 sz.

FELHIVÁS

valamennyi nagytisztviselőtű esperes aénak, a theol. fakultás és mindenik ev. ref. kollégiumunk méltóságos t. Előljáróságához, valamint a nagyenyedi tanítóképző intézet igazgatóságához.

A folyó évben tartott főtisztviselői és méltóságos egyházkerületi közgyűlés 18. jkvi sz. határozata alapján kiadjuk következő felhívásunkat:

Magyarországi reformált egyházunk törvényhozó és legfőbb intézkedő gyűlése: a zsinat, f. évi november hó 10-én fog megnyitni, minél fogva már most megteendő az intézkedések egyházkerületünk zsinati képviselőinek megválasztása iránt.

Törvényeink 65. §-a szerint, erdélyi ev. ref. egyházkerületünkben, 18 rendes zsinati képviselő választandó a gyülekezetek részéről, egy képviselő pedig a theol. fakultás, mint főiskola és a tanítóképző részéről együttesen, végre egy képviselő a középiskolák részéről. Ezeket felül, a szükséges számban pótképviselők is választandók, kiknek számát, tekintettel arra, hogy a választások 10 évre érvényesek a rendes képviselők számában állapítjuk meg.

A törvény 66. §-a értelmében az egyházkerületek maguk határozzák meg a zsinati képviselők megválasztásának és igazolásának módját, a mely rendelkezésnek egyházkerületünk 1896. évi 58., illetőleg 1899. évi 48. számú határozataival már eleget tett.

Ennélfogva igazgatótanácsunk a zsinati képviselő-választásokat ezennel elrendeli és felhívja az összes egyházmegyék espereseit, valamint a fő- és középiskolák előljáróságait, hogy folyó évi július hó 1-től 15-ig terjedő idő alatt a választásokat végrehajtsák és azok eredményét igazgatótanácsunkhoz, 1904. évi augusztus hó 1-ig bejelenteni sziveskedjenek.

A választás elrendelésénél, fogatosításánál, az eredmények bejelentésénél törvényeink 65. 70. §§-ai, illetőleg

a fennebb idézett közgyűlési végzésekkel megállapított és különnyomatban 1/2. alatt kellő számban mellékelt „Szabályrendelet“ intézkedései a legpontosabban megtartandók.

Közelebbi tájékozással jelezzük, hogy a szabályrendelet 5. §-ának ama rendelkezése, mely szerint a zsinati képviselőkre minden anya-, társ-, leány- és fiókegyházközség presbyteriuma szavaz, aként értelmezendő és gyakorlandó, hogy mindenik anyaegyházközség csakis egy szavazólapon beadására jogosult, de a hozzátartozó társ-, leány- és fiókegyházközségek törvényszerűen megalkotott presbyteriumai az egyházban megtartandó közös választó ülésen részt vehetnek és ezután érvényesíthetik befolyásukat a választásra.

Továbbá ismétljük, hogy a szabályzat 7. §-nak eredeti rendelkezésétől eltérően, czélszerűségi szempontból, ugyananyi pótképviselő választandó, mint amennyi a rendes képviselők száma és pedig a lajstromos szavazás elvének megfelelően, aként, hogy ugyanazon szavazólapon előbb a rendes képviselőkre, külön az egyháziakra és külön a világiakra, azután a pótképviselőkre hasonló megkülönböztetéssel adandók be a szavazatok.

Az idézett szabályzatot annyi példányban csatoljuk, mint a hány anyaegyházközség van az egyházmegyében. Kolozsvárt, 1904. június 13.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

Sz. 2676—1904.

KÖRLEVÉL

az egyházmegyék nagytisztviselőtű Espereseihez, a theologia és kollégiumok méltóságos t. Előljáróságaihoz.

A folyó évi május 27—28. napjain tartott egyházkerületi közgyűlés 33. jkvi szám alatt tárgyalta a kiküldött egyházkerületi bizottságnak a theologia anyagi ügyei rendezésére vonatkozó javaslatát, határozattá emelte azt, hogy minden felavatandó lelkész, a felavatás alkalmával, papi díjlevelében biztosított javadalmának 3%-ával járul a theologia fenntartási költségeihez. E határozat alapján a felavatandó ifju lelkész a 3%-nak megfelelő összeget díjlevele bemutatásával befizeti az igazgatótanácsnak és a befizetést igazoló nyugtatványt az egyházkerületi főjegyzőhöz benyújtandó iratokhoz csatolja.

Tekintettel arra, hogy a theológiánál már most is évi 2218 kor. hiány mutatkozik, az egyházkerületi segélyalapokból biztosított évi 10250 kor. segélyen felül, sőt a hiány az adóemelkedés miatt már 1905. évben több mint 7000 koronára növekszik, minthogy a theologia első sorban az egyházak érdekeit szolgálja az által, hogy lelkészeket nevel, javaslatba hozta a kiküldött egyházkerületi bizottság, hogy 1905. évi január hó 1-ső napjától, minden ev. ref. egyház annyiszor 2 fillérel járuljon évenként a theologia fenntartási költségeihez, a hány az egyházközségben a lélekszám, azonban egyes egyházközségek hozzájárulása az évi 200 koronát meg nem haladhatja s a szorványok teljesen mentesek a hozzájárulás kötelezettségétől.

Az egyházközségek ily módon leendő megadóztatása kérdését a közgyűlés határozattá nem emelte, hanem kimondotta, hogy kéressék be az egyházmegyék és a kollégiumi előljáróságok erre vonatkozó véleménye.

Felhívjuk tehát a czimzett hatóságokat, hogy véleményeiket folyó évi december hó végéig igazgatótanácsunkhoz beterjeszteni sziveskedjenek.

Kolozsvárt, 1904. június hó 18-án.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

419—1904. sz.

MEGHIVÓ.

A széki ev. ref. egyházmegye b. e. esperese Somke-reki Miklós emlékezetére Szamosujváron 1904. évi július hó 14-én, az ev. ref. templomban délelőtt 9 órakor „Gyász-ünnepélyt“, annak végeztével tanácsulást, ugyanazon napon délután fél 3 órakor kezdődőleg pedig rendkívüli közgyűlést tart, melyre az illetők ezen a helyen is tisztelettel meghívotnak.

A közgyűlés főbb tárgyai: a halálozás folytán megüresedett esperesi tisztség s az esperes választás folytán esetleg üresedésben jövő egyházmegyei tisztségek betöltése. Kelt Kékes, 1904. június 18-án.

Az esperes helyett,
Sófalvy Károly, főjegyző.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Zsinati képviselő választás.

Tartózkodtunk eddig e kérdésnek hirlapi tárgyalásától, mert úgy tartottuk, hogy lapunknak, melyet sokan még sajtóhibáiban is hivatalosnak szeretnek tekinteni, a választás szabadsága és befolyásolatlansága érdekében, előzőleg tartózkodnia kell az informálásoktól.

Most azonban, mikor — úgy látszik — valami jól működő sajtóiroda, az ily kérdések szellőztetésére kevésbé alkalmas politikai napi sajtó hasábjait veszi igénybe különleges céljai szolgálatára, tartózkodó álláspontunkból kilépetve, meg kell emlékeznünk e dolgról.

Már napokkal ezelőtt egy nem épen dicséretes hangú kis közlemény jelent meg a „Magyar Szó“ hasábjain, melyet még e lap szerkesztősége is jónak látott bevezetésében szelidíteni. Valami önérzetében sértett „régiság“ panaszol ott arról, hogy az erdélyi egyházkerületben „a fiatal óriások“ feltolakodnak s leszorítani igyekeznek a zsinati képviselőségről a régi, kipróbált, érdemes erőket. Az „Egyetértés“ p. f.-je — a miről félreértések kikerülésére mindjárt jelezzük, hogy tudomásunk szerint az Péntek Ferencz — erre azonnal siet gratulálni az erdélyieknek, hogy friss áramlatot igyekeznek bevinni a zsinatra.

Ma végre a kolozsvári lapok zendítenek rá kórusban ugyanazon nótára, melynek kötője és hangneme már nem ismeretlen s a melynek a „Nemzeti Hirlap“-ban, a kormánypárt lapjában megjelent fináléja eléggé elárulja szerzőjét, ki csak amugy dagad a „központ“ gyűlöletétől s akinek ismeretes legfőbb célja e „központ“ felrobbantása volna.

A 48-as ellenzéki „Ujság“ tárgyilagosan igyekszik szólani, midőn a beküldőnek a „központ“ ellen való kirohanását mellőzve, csak a „független egyházi és világi férfiak“ nevében, kétségtelenül a „legfüggetlenebb“ által kibocsátott „Felhívás“ szövegét közli. E felhívásra, mely a végén „több független egyházi és világi férfi“ által összeállított névsort ajánl, nem reflektáltunk volna, ha bevezeté-

sébe burkolt vádaskodása s az a tény, hogy a lapokban e névsor szembeállítatik egy másikkal „az egyházkerület központi bizottságá“-nak tulajdonított névsorral, el nem árulná, hogy itt ugyanazon kéz működik, mely a „fiatal óriások“ megfenyegette s a mely spekulál a „központ“ elleni feltételezett és szított gyűlöletre.

E tendenciával azonban az egyházkerület magasabb érdekei szempontjából szembe kell szállanunk s *ez alkalommal* még az ellen sem tiltakozunk, ha írásunknak valamely nem tudjuk micsoda fél-, negyed- vagy hányadrészes hivatalosság tulajdonított, mert legilletékesebb helyekről szerzett tájékoztatások alapján adhatjuk felvilágosításunkat.

Mindenek előtt arra a vádra, hogy az illetékes tényezők valami komplottot szőttek volna vagy engedtek volna keletkezni, midőn „a választás szabadságának *ürügye* alatt (így látja ezt jónak kifejezni a „független“-ek felhívása!) nem hívták össze az esperesi és gondnoki kart „előleges, általános tájékoztatást“ adni a gyülekezeteknek, meg kell jegyeznünk, hogy e „független“-ek nemcsak hogy még kevésbé respektálták volna az általános tájékozás jogával és kötelességével törvény szerint fel nem ruházott testület előleges tájékozását, mint a hogy nem egy esetben a törvényszerű kandidációval járó szokásos eljárásoktól is eltértek a szabad választás ürügye alatt, mihelyt nekik nem tetsző egyénekről volt szó, hanem bizonyára azonnal készek lettek volna a „központ“ újabb hatalmi tulkapásairól szónokolni s a befolyásolatlan egyéni szabadság védelmére kelni. A „függetlenek“ felől tett többrendbeli ilyen tapasztalat után, csak természetes, hogy a „központ“ megmaradt szigorúan törvényes korlátai között s hivatalos vagy félhivatalos névsor megállapításának és szétküldésének kezdeményezésétől elállott. Senkit sem akadályozott abban, hogy névsor tervezeteket állítson össze, a mint tették ezt a „függetlenek“. Sőt, ha némelyek — s ezt többen tettek — kikérték bizalmasan összeállított név-

sorukra az irányadó férfiak véleményét, nem zárkóztak el *magánvéleményüknek* barátságos nyilvánításától — a mint bizonyára megtették volna ezt a „függetlenek“ névsorára is, ha velük közölték volna.

Igy jött létre azután az a névsor, melyet most „az egyházkerület központi bizottsága“ névsorának irnak a lapokban, a mely azonban, a mint egyfelől nem lehet a nem létező központi bizottságé, másfelől ép' úgy tudomását és helyeslését bírja a kerület irányadó vezetőinek. E névsor a következő:

Zsinati képviselők. a) Egyházi r. tagok: Bartha Lajos esp. Deési Gyula, Jancsó Lajos, Ravasz János, ifj. Péter Károly, Bartha Dezső, Nagy Károly, Csekme Ferencz, Bodor János. Egyházi póttagok: Lénárt József, Elekes Viktor dr., Nagy József esp., Józsa Sándor, Tóthfalusi József, Kövér András, Pap István esp. Jancsó Sándor, Sófalvi Károly.

b) Világi r. tagok: Simó Lajos, Zeyk Dániel, Mezey Albert, Sárkány Lajos dr., Váró Ferencz, Kolossvári Sándor dr., Lészai Ferencz, Sándor József, Sebess Dénes dr.; világi póttagok: Apáthy Péter, Szádeczky Lajos dr., dr. Székely György, gr. Bethlen Sándor, Csernátoni Gyula dr., gr. Bethlen Balázs, Ugron János, Gáspár János, Kádár János dr.

A fő- és középiskolák képviselőire nézve csak hallomásból tudjuk, hogy az elsőre Kenessey Béla theol. igazgató, e. ker. főjegyző, illetőleg Nagy Lajos, a képezde igazgatója s a Bethlen-főiskola kiváló rector-professzora, hosszú időn át kitűnő szaktanára, az utóbbira pedig Gönczi Lajos, a legrégibb gimn. igazgató vannak kombinációban.

E névsor megállapításánál vezető szempontok voltak: 1. hogy az adott korlátokon belül lehetőleg gyülekezeteik számának megfelelően legyenek képviselve az egyes egyházmegyék; 2. lehetőleg benne legyenek az olyan férfiak, kik a zsinati kérdéseknek egyh. kerületünk érdekei szerinti megoldásához vagy gyakorlati tapasztalataik, vagy elvi tanulmányaik alapján legtöbb kilátást nyújtanak; 3. ne hiányozzanak az oly szakemberek, kik az egyházkerület adminisztrációjának egyik-másik ágában mint központi munkások, a legáltalánosabb tájékozottsággal bírnak s így az élet szövevényes szükségéit legalaposabban ismerik; 4. olyan emberek legyenek, kik kerületünk alkotmányának és szervezetének, zsinati kényszerváltoztatásának ellenállni akarnak is, tudnak is s a felforgató törekvésekkel szemben a történelmi alapokon való fejlődés és lassu reform barátai; 5. végre a kiktől viszonyaik számbavétele alapján várni lehet a zsinaton való állandó részvételüket, hogy így egyházkerületünk képviselői egységesebb irányzatot juttathassanak kifejezésre s ne legyenek zsinati tagok olyanok, kik még az eh. kerületi gyűléseken sem igen szoktak megjelenni.

Az 1. szempontnak eléggé megfelel e névsor, mikor a hunyadi, gyulafehérvári, dési, széki, nagysajói, görgényi, küküllői, nagyszebeni, erdővidéki, orbai, romániai eh. megyéknek 1—1; a kalotaszegi, kolozsvári, szilágy-szolnoki, udvarhelyi, sepsii egyh. megyéknek 2—2; a marosi e. megyének a hatalmas m. vásárhelyi gyülekezettel 3 zsinati képviselőt szánt és pedig lehetőleg vagy a fungens esperest, illetőleg főjegyző helyettesét vagy a gondnokot. A 2. szempontnak akkor, mikor nem mellőzött olyan egyéneket, mint Lénárt József, Váró Ferencz, Gáspár János, Csernátoni Gyula, Nagy Károly. A 3-iknak, midőn dr. Sárkány Lajost és dr. Kádár Jánost bevette. A 4-iknek, midőn helyet biztosított egy dr. Kolossváry Sándornak, Zeyk Dánielnek, Simó Lajosnak.

A „függetlenek“ ezzel szemben a következő névsort ajánlják: 1. Rendes képviselők: a) egyháziak: Bartha Lajos g. dir., Bartha Dezső főjegyző, Bodor Géza esperes, Deésy Gyula esp., Kenessey Béla g. not., Lénárt József ny. esp., Menyhárt A. ny. esp., Sándor János ny. esp., Ravasz János esp.; b) világiak: Bedőházy János főg., dr. Kolossvári S. e. k. k., Lészai Ferencz gond., Mezey Albert főgond. Simó Lajos st. gond., gr. Wass Béla főg., Zeyk Dániel st. gond.

2. Pót-képviselők: a) egyháziak: Bodor János e. gond., dr. Elekes Viktor esp., Herepey Gergely esp., Józsa Sándor esp., Kövér András esperes, Nagy József esperes, Sófalvy Károly h. esperes, Tóthfalusy József. e. k. k., Vincze Ödön e. k. k.; b) világiak: gr. Bethlen Pál főgondnok, dr. Bodor Tivadar főg., dr. Boér Elek gond., Gáspár János főg., Gyárfás Endre gond., Réthy Lajos e. k. k.; dr. Sebess Dénes gond., Somogyi István gond., br. Wesselényi M. főgondnok.

A fő- és középiskolák képviselői e névsorban sem szerepelnek, de hallomás szerint az első hely Pokoly József theol. tanárnak, a második Fogarassi Albert gimn. tanárnak van szánva.

E névsor egyszerűen az egyházmegyék anyaegyházközségeinek számára van kizárólagos tekintettel; mondjuk: az egyoldalú érdekielégítés alapján a szavazatok többségére spekulál. S valljuk be, hogy nem rosszul, ha szomorú alapja volna azon számításának, hogy az egyházmegyék és presbiteriumok irányadó elemei csak a saját szűk körükre tekintenének s magasabb, egyetemesebb szempontokat mellőznének. E tényezőkről azonban egyházkerületünk vezetői jobb véleménynyel vannak s ebben remélhetőleg nem csalatkoznak.

De van e mellett ennek a névsornak más jellemző vonása is. Érzik rajta a „fiatal óriások“-ra és a „központ“-ra lesújtó kéz. Nekik egy Kádár János, Sárkány Lajos, Váró Ferencz, „a központi adminisztráció betűrágó,

lélektelen, szeszélyes“ képviselői nem kellene. De nem a „fiatal óriások“ sem: Jancsó Lajos, ifj. Péter Károly, Csekme Ferencz, esperesek, Sándor József, Szádeczky Lajos, Bethlen Balázs, Székely György, Nagy Károly, csak egy helyet rezerválnak jól elrejtve a magukénak. Ők viszik „a régi érdemes tagokat“, azokat a nyug. espereseket, a kik vagy kijelentették, hogy hajlott korukra való tekintettel nem fogadhatják el a megbízást (Menyhárt András), vagy ez indokolással már hasonló természetű állásukról is lemondottak (Sándor János) vagy családi körülményeiknél és hivatali elfoglaltságuknál fogva nincsenek abban a helyzetben, hogy a gyűléseken állandóan részt vehessenek (gr. Vass Béla, gr. Bethlen Pál, br. Wesselényi Miklós, Réthy Lajos, Gidófalvi István stb.), bár ha tehetnék, érdemes voltukat senkinek sem jut eszébe kétségbe vonni. Hogy e nyilvánvaló akadályokra tekintettel nem voltak: bizonyára ez sem számítás nélkül való. Hiszen a tervbe a pótválasztások is beletartoznak.

A fő- és középiskolák képviselőire különösebb megjegyzésünk alig van. A főiskolák legtermészetesebb képviselői azoknak igazgatói, főleg most, midőn abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy az eh. ker. főjegyzője egyszersmind a theol. fakultás igazgatója is, minélfogva az első jogczimén igényelt helyét az egyházi képviselők közt, másnak engedheti át s amikor Nagy Lajos képezdei igazgatóban egy oly kiváló tanügyi férfi áll az ügyek élén, ki kerületünk összes dolgait és szükségait oly alaposan ismeri. Pokoly tanár tudvalevőleg nagy tehetségeit e munkában már úgy is érvényesítette, mint zsinatelőkészítő konventi tag s biz' abban van némi igazsága Péntek Ferencnek, hogy nem árt új, más felfogásoknak is tért nyitani. Gönczi igazgatót a középiskolák képviselőjéül eléggé ajánlja higgadt, nyugodt tárgyilagossága mellett az, hogy középiskoláinkban ő a legrégebb igazgató, kinek vezetése alatt ama példányképpé lett intézete, hol a tanárok kollegiális szeretetben élnek.

Egyébként a választás szabad; kiki a legjobb meggyőződését érvényesítheti.

Ujra hangsúlyozzuk: nem szólottunk volna, ha épen politikai lapokban indokolatlan gyanúsításokkal nem provokálták volna, hogy illetékes helyeken szerzett tájékozódásunk közreadásával egyházunk illetékes közvéleményét felvilágosítsuk.

A kik látni akarják, láthatják a helyzetet!

Egy ünnepnap a szeretet hajlékában.

Az ev. ref. szeretetház növendékei f. hó 12-ikén zártkörű közönség előtt mutatták be német-, zene- és énektudásukat.

Meghalt egy iskolai év. Meghalt, elmúlt, soha vissza nem jön s mégis a ravatalnál állók vidáman, mosolyogva bucsuztatják a távozót, csak néha lebben át arcaikon valami bús, fájdalmas ború: „az elválás mindig csak bús lehet.“ A halottat, az iskolai évet

temetik ünnepélyesen, meghatóan, szépen, a szeretetházi növendékek. Másutt e processust vizsgának czimezik. Itt nem az. Itt, hol igazgatóság, vezetőség és a növendékek együtt éreznek, a hol a legkisebb gyerek és a legidősebb tanácsstag megértik egymást a szeretet nyelvén, itt nem lehet szó vizsgáról; *vizsgáról*, melynek említésétől is megremeg a félénk, ártatlan gyermekszív. A félést, remegést pedig itt nem ismerik. Hogy miért? azt megérzi mindenki, a ki csak belép arra az udvarra. A templom közelsége, az onnan kihallatszó zsolozsmája a hívőknek, visszatartja az arra járó a rosznak útjáról s az így tisztán maradt lelket a természet és emberi kéz kettős munkájának eredménye, a paradicsomi kert bilincseli le s meghajlásra készíti Isten nagysága és a fáradhatatlan, önzetlen ember munkája előtt.

Valami sajtáságos báj ömlik el a kavicsos, rózsákkal szegélyezett úton. A rengeteg rózsza, jázmin s más szebbnél-szebb virágok illata valóságos elkábit s észrevétlen lopja szíveinkbe a szeretetet s mire föleszmélünk, úgy tetszik, mintha itt lennének „szebbek a rózsák, zengőbbek a dalok“.

És hogy e nemesítő hatás nem pillanatnyi átszellemülés, — hanem állandó érzése a növendékeknek, azt csakis az intézet három vezetőjének tulajdoníthatjuk, kiknek áldásdús munkájáról elég annyit mondanunk, hogy talán sehol sem jutott annyira érvényre, mint itt, Jézusnak tanítása: „Szeresd felebarátodat.“ Azok pedig, kik egymást Jézus tanítása szerint itélik meg, azok egymástól nem félnek, hanem szeretve tisztelik.

Ennek volt élő bizonyága a jun. 12-iki, fényes sikerű beszámoló. Családi körben, nyájas arczok előtt birkózott az idegen nyelv nehézségeivel, a zongora és énektudás elsajátításával egy csoport fiatal leány. — És győztek. — Győzelmüket hirdette a sok s mégis kevés jutalomkönyv. Különösen a zeneszámok tüntettek fel nagy tudást; s nem tehetjük, hogy a haladottabb játékosok közül ki ne emeljük Kali Leonát, Nagy Margitot, Nagy Annát, Gáspár Etelkát és Rácz Mariskát; az éneklők közül pedig azokat, kik szólójukkal gyönyörködtették a hallgatóságot, mint: Máthé Klárka, Mezey Klárka, Szász Fanny, Kovács Mariska, Gaál Erzsike, Bedő Sarolta, Kiss Emma, Kiss Lenke, Kovács Emma, Demeter Ilonka és Decsi Margit. Tanítónőjüknek fáradhatatlan buzgalmát az elnök külön is megköszönte.

A jól sikerült ünnepély mindenkit jókedvre hangolt s a távozók nemcsak a kert rózsáit, hanem azt a meggyőződést is magukkal vitték, hogy leányoknak megfelelőbb intézetet képzelni sem lehetne.

A munkáját bevégzett ifju lányosereg pedig mulatott tovább. — Kitörő örömet, boldogságukat csengte, zúgta, bongta a zongora; a csendes tanulószobát ének és táncz zaja verte fel s mikor a vigalom tetőpontra hágott, a legnagyobb örömszivajban észrevétlen egygyel nőtt a sereg száma. Valaki azért jött, hogy a kavargó, zúgó, zsvajgó, bohó leánytömeget kötelességére intse, esti imájára hívja. Az önfelédlt mulatozásból ki tud egyszerre komoly, halk imára térni?! A zaj pillanatra megszűnt; valaki zsol-tárt emleget s a másik perczen egyszerre, mint varázsütésre fölszendül a legszebb, legigazabb ima: „Te benned biztunk eleitől fogva...“

A. I. F.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

A franciaországi kulturharc történetéhez.

Franciaországot száz év óta az a nagy ellenmondás emészti, mely a forradalom által elvileg propagált három nagy eszme, meg a kormányzattal elkerülhetlenül adott nyomás között annál inkább meg

van, minél merevebben, csaknem dogmatikusabban állítatik az első s minél inkább ismerjük a jó franciák ama theoretizáló hajlamát, mely államukat a kormányzati formák valóságos kísérletező állomásává tette. A nevelés elveit és szellemét is például, úgy látszott, teljesen és végérvényesen megállapították a forradalom kútforrás-ásói, Voltaire s az encyklopaedisták s mit sem lehetett természetesebben várni, mint éppen ezen magasságos szabadelvűség teljes uralomra juttatását. A forradalom azonban igen keveset váltott be a váradalomból, jórendin csak a tanítás szabadságát. Mikor ezt a nagy elvet 1830-ban és 48-ban ünnepélyesen törvényileg is formulázták, a nép éppen egy nemesebb, szabadabb műveltség hiányában, nem volt elég érett az egyházi vagyis pópás intenciójú gyámkodást erőszakoló s propagáló iskoláktól megválni s hiányzott a politika munkásai közül egy nagyszabású pedagógus s a mi rosszabb, nem kedvezett az alkalom se egy igazán szabad oktatási reform gondolatának, mert III. Napoleon sokkal többel tartozott az egyháznak, mint a mennyi népének és magának hasznára lett volna.

1850-ben a hirhedt *Lex Falloux* döntötte el a tanszabadság kérdését, teljesen az egyház javára; a teljes tolerancia, melyet e törvény a kath. egyháznak a tanügyben is, de egyáltalában is adott, mind a legutóbbi évekig kiszolgáltatta a tanügyet a klerikalizmusnak. Iskolái virágzása e törvénynek volt köszönhető; termelése milyenségére nem utolsó sorban nyújtott mértéket a német iskolamesterek keze alól kikerült katonasággal való összevetése a francia ijuságnak az 1870-1-i háboruban. Ez a keserű okulás bizonyosan nem is utolsó rugója volt az egyház előjogi korlátozásának, csak hogy e korlátozás tulliberális szelidségében alig terjedt többre, mint hogy a klerikális iskolák vezetőségétől *képesítési okmányokat* kért, szelleméről azonban nem lebbentette félre a fátyolt. Csak 1895-ben döbbsent fel végre a francia gondolkodás magára kényszerített közönyéből s ébredésének néhány jelét adva, 1901-ben lépett fel teljesen harcra készen a *Waldeck-Rousseau* miniszteriumának abban a törvényében, melytől datáltatik igazán a francia kulturharc s melyet a haladás barátai világszerte annál jólesőbbben fogadtak, minél siránkozóbb jajgatást váltott ki a klerikális tömegből. A törvény azt rendelte el, hogy az államilag meg nem erősített rendek a tanítással nem foglalkozhatnak.

A miniszterelnök azonban, úgy látszik, túlbecsülte a törvény horderejét s kevésbé tartott hiányaitól. A kongregációk egyszerűen sekularizálták magukat s új név alatt maradt a régi állapot. *Waldeck-Rousseau* tán még mindig nem látta időszerűnek az „erős kéz”-féle politikát; utódja azonban, Combes, ki maga is ilyen klerikális szeminarium növendéke volt, úgy látszik mélyebben ismeri ez ijesztő aknamunkát s gyökeres orvoslást csak gyökeres kitisztítástól remél. Igaz, hogy a darázsraj ilyen felzúditása még nem megoldás; de sikere attól függ, hogy a rokonszenv, mely e 8 év ily irányu törekvéseit a nép lelkéből táplálta, meg tudja-e szilárdítani azt a még mindig tétovázó, gerinctelen liberalizmust, mely pl. a Combes kabinet közoktatásügyi miniszterét is kétfelé ingatja, hogy maga proponál „szelidebb” elbánást. Ilyen megfontolni valók közt örvendetes előhaladás, ha a Delpech javaslatát elfogadva, nov. 20-ikán a *Waldeck-Rousseau*-féle megszorítás kiterjesztett az autorizált kongregációkra is. Egy pár száz „hazátlannal” esetleg több fogja Franciaország közel bukását prófétaálni; de még mi is, szegény magyarországi protestánsok, bár alkalmasint megint mi lennénk egy csomó salak liberalis letelepítői, mi is felmenthetjük Franciaországot, mivel lelkiismerete miatt végre intoleráns azokkal szemben, akik elvből csüggnek az intolerancián s legfőlebb — irigyeljük.

A németországi prot. egyházak egyesüléséhez.

A császár ajkáról ezelőtt egy évvel elhangzott buzdítás nyomán, hogy milyen élénk mozgalom indult meg az egyesülés régi tervének megvalósítására, egyszermind minden oldalról mennyi nehézség merült fel csak egy bizottság beküldésére nézve is — időnként mi is regisztráltuk. Nem érdektelen a kérdés legújabb fázisára is vetni egy pillantást, mert ez az új fázis először is egy lépést jelent a komoly megvalósulás felé, másodsor pedig az egyesülés természetéről s hivatásáról is a legaggódóbb elemeknek is képes megnyugtató perspektívát adni; nekünk pedig, távolról szemlélőknek, a protestáns szabad szellem egy új önbizonyoságtételének örvendetes látványát nyújtja.

A bizottság t. i. november 10-én. Luther születésnapjának évfordulóján tartotta első tanácskozását Drezdában s első teendőjének érezte testvéri üdvözléssel fordulni a testvérekhez, midőn terveiről s programjáról őszinte képet akar eléje tárni, minőt a perc fontossága megkövetel. Hivatkozik arra az általánosan érzett hiányra, melyet egy külső egységesítő kapocs nem létében száz év óta szenved a német prot.-mus s hogy a társas élet és tudományos munka terén elért nagyszerű eredmények sem tudják elfeledtetni — ha nem juttatják még inkább észbe — hogy milyen fényes eredményektől fosztja meg magát a német szellem éppen azon szétdaraboltsága miatt, melylyel szemben a kath. egyház is, csodálatos egységes szervezetével, oly nagy fölényvel bír. Hogy most végre a régi vágy s tervezés talaján a bizottság munkába állhat, ezekben vázolja a jövő irányait:

„A mire mi törekszünk, nem olyanféle újjáalakítás, minőt a világi birodalmaknál találunk. Nem ilyent akarunk; ha akarnánk se tudnánk ilyent. Hiszen Isten országa nem is e világból való. Minden tartomány egyháza úgy fog élni, mint eddig, saját hittvallása, berendezkedése és rendtartásai szerint. Hanem vannak közös érdekek, ezeket akarjuk elmozdítani; közös javaink, ezeket megőrizni; közös szükségünk, ezeket kielégíteni.” Ilyeneket sorol fel aztán: Új törvényjavaslatot nem fog ezentul a többi felekezetek egyoldalú befolyásolásával átvitetni engedni a prot.-mus, hol a nagy ev. többség közös képvisellete nem érvényesítené jogait, de a kellő percben ott lesz az ev. egyház is és megvédi érdekeit. Ha a békéért való odaadásban az ev. egyház őszinteségét kijátsznának, becsületét megsértenék, ezt a hatalmas egyesült többséget a síkon fogják találni. A nagy világi forgalom közelebb vitt sok ev. egyházat Németországhoz; eddig nem volt kihez fordulniok, ha a *német evangéliumi* egyházzal óhajtottak érintkezni; ez a szövetség az egységes egyház érintkezéseit is lehetővé teszi. Az évenként nagy számmal új hazát kereső német protestánsok eddig csaknem mindig elvesztek az idegenség tengerében; ezentul a csaknem eredménytelen egyéni gondoskodást átveszi a tehetősebb közös gondoskodás.

„Nem új egyh. főhatóság lép tehát életbe ezzel az egyh. bizottsággal. Amit tennünk kell és akarunk tenni, egyesgyedül az a szolgálat, melyre az ehnak immár égető szüksége volt s melynek ez idő szerint sehonnán se várhatja kielégítését, csak innen.” Erre a hivatásra kéri a Luther szellemétől átlengett egyház segítségét; emelkedett hivatásához talán nem is hiában.

Luther énekéről tudjuk, hogy a 46-ik zsoltár nyomán készült, de szerzetési idejét még mindig nem sikerült megállapítani. Közelebről dr. Tschackert göttingai professzor 1528-ra teszi, azzal az indoklással, hogy a kalandor Pack által szított s az egész reformáció művét fenyegető izgatás aggasztó percei sugallták. Mások megint elégnek tartják Luther mélyeseg bátorságára hivatkozni, mely ilyen kiváltó ese-

ményeket sokkal korábban is átélte. Buchwald megint, a kiváló Luther-kutató, nem tartja lehetetlennek, hogy a Keiser Lénárd martir-halála (1527. aug. 16.) adta e dal inspirációját s így ez a dal párhuzamba volna állítható az első énekkel: Ein neues Lied wir heben an, melyet a Voes Henrik és Esch János 1523-ban, Brüsszelben elszünetelt vértanu halála sugalmazott. Nyomtatásban 1529-ben találta először a kutatás, melynek különben ezeknek a részleteknek igazolása közben számolnia kell azzal az általánosan elterjedt előzettel, hogy csak 1530-ban költötte volna Luther ezt a dalt, mikor az augsburgi országgyűlés lefolyását várta, nem egyszer hánykódó lélekkel.

Tankó Béla.

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1904. június 23.

Elnökölt br. Bánffy Dezső ehker. főgondnok önmaga. Jelenvoltak: Zeyk Dániel főgondnok, főt. dr. Bartók György püspök, dr. Vályi Gábor, Lészay Ferencz, Incze Gerő, dr. Sárkány Lajos, Váró Ferencz, Deési Gyula, Sándor János ig. tanácsosok és a hivatalnokok.

Elnöklő főgondnok aa. az ülés megnyitása után fölkérvén tanügyi előadó aát a kezén levő ügyek előadására, azok a következő módon nyertek elintéztést:

A közoktatásügyi miniszterium megküldötte az új népiskolai törvényjavaslatot, kiadatott a tanügyi bizottságnak.

A magyarlapádi ref. egyháznak két év óta folyó iskola-államosítása ügyében, az iskola-építési kölcsön felvételére kért engedély nem volt megadható, mert az egyház igen drága ajánlatot kapott, de meg is van az a lehetőség, hogy az egyház saját alapjaiból vegyen kölcsönt.

A nagyenyedi collegium elemi iskolájának megszüntetésére hozott határozatot jogfentartással tudomásul vette az igazgatótanács.

Az elszórtan lakó tankötelesek iskoláztatása ügyében, a református és általában a magyar vidékeken létesítendő internatusok érdekében, a tanügyi bizottság által előkészített emlékirat betérjesztendő a közoktatásügyi Miniszter úrhoz.

A népiskolai törzskönyvi és statisztikai adatgyűjtő-ívek kinyomtatását s alkalmazását, a tanügyi bizottság véleménye alapján elhatározta az igazgatótanács. Az 1878-iki népiskolai tanterv és utasítás tervezett revízió alá vétele elhalasztandó, az új állami törvény szentesítéséig.

A marosvásárhelyi ref. egyház leányiskolájának s egyházi életének fejlesztése érdekében, az egyházi adózási ügy rendezésére hivandó fel.

Az egyházkerületi fegyelmi bíróságnak a tanárok ügyeiben hozott ítéletei tudomásul vétettek és a megfelelő intézkedések megtétek.

A tanügyi bizottságnak a collegiumok megvizsgálására kiküldött bizottságok megalakítására vonatkozó javaslati elfogadtattak.

A kolozsvári collegiumnál kinevezés útján beöltendő mértanirajz tanszékre ajánlja az igazgatótanács, az előljáróság jelöltjét. A nagyenyedi collegiumi internatusi rendszabály némi módosítással elfogadtattott.

A collegiumok betérjesztett tanmenetei tudomásul vétettek, mint átmenetiek s a tanügyi bizottság javaslatára intézkedett az igazgatótanács, hogy az összes gimnáziumok közreműködésével a közelebbi 2—3 év alatt a paedagogia minden követelményének megfelelő állandó tanmenet készüljön. A főgimnáziumoknál a miniszteri megbízottak jelenlétében tartott bizalmas értekezletek jegyzőkönyvei tárgyalat-

ván, a legfigyelemreméltóbb tanügyi bizottsági észrevételek közlendők a collegium előljáróságaival.

A sepsiszentgyörgyi collegium ajánlatára kéri az igazgatótanács a közoktatásügyi miniszterium megnyugtató kijelentését, hogy a 30. szolgálati évüket évközben betöltött tanárok jogvesztés nélkül 2 hónappal előbb beadhatják nyugdíjaztatás iránti kérésüket.

A collegiumi rendszabályok 64. és 107. §-ai pótlására előterjesztett javaslat véleményezésre kiadandó a collegiumok előljáróságaikhoz.

A tanügyi bizottsági szabályzat 4. §. a) pontjának végrehajtása módzatait, a tanügyi bizottság javaslati szerint állapította meg az igazgatótanács.

A tanügyi bizottság szakelőadóinak kiadandó utasítás megállapítása után, több kisebb tanügyi kérdésben a javaslat értelmében határozott az igazgatótanács.

r. s.

(Vége következik.)

Konventi ülés.

(jun. 6. 7. 8. 9.)

(Folytatás.)

Költségvetés 1904-re. Bevétel: Egyháztagsoktól 164.333 kor. 76 fill. Kamatokból: 118.319 kor. 60 fill. Pénztármaradék 4.266 kor. 89 fill. Összesen: 286,920 kor. 25 fillér. Ebből tőkésítésre fordítva 70.663 kor. 34 fillér. Misszióra 41.083 kor. 44 fill. Lelkeszi özvegy árva gyámintézetre 28.265 kor. 33 fill.

Egyszersmindenkori segélyekre 20,828 kor. 24 fillér. Tökesegegyre: 97.398 kor. 84 fillér. Egyházi adóterhek csökkentésére 14.000 kor. Kiegyenlítésekre 14.681 kor. 01 fill.

A zsinatelőkészítő tizes bizottság jelentését Zsigmond Sándor terjeszti elő.

Jelentést tesz a tiszántuli egyházkerület felterjesztésével kapcsolatosan a betegek lelki gondozásáról és a szakramentumok kiszolgáltatásának módjáról alkotandó törvényszakaszok bibliai és hitvallási szellemben leendő szövegezése tárgyában. A jelentést áttették a konvent által kiküldött illetékes bizottsághoz. Ugyancsak jelentést tesz az előadó a tiszántuli kerületből a lelkészeknek a kötött házasságok egyházi megoldásáról leendő hivatalos értesítése tárgyában. A konvent hozzájárult az előadói javaslathoz.

Zsigmond Sándor betérjeszti még a királyi leiratot, mely szerint ő felsége a hozzá bejelentett zsinat megtartását engedélyezi s azzal a jogával, hogy a zsinatra királyi biztost küldjön, nem kíván élni.

A konvent hódolattal veszi tudomásul az engedélyt és ennek alapján a zsinatot 1904. november 10-ik napjára összehívja.

A zsinat elé terjesztendő különböző hivatali eskümintákat a konvent elfogadja.

A tökesegegyosztó szakbizottság jelentése kapcsán Széll Kálmán előadása mellett a konvent beleegyezik abba, hogy a dunántuli egyházkerület az egyházi adójövedelemből fenmaradt 14.000 koronát adócsökkentésre fordítsa.

Elnök ezután a gyűlést bezárta.

A jun. 8-án tartott harmadik napi ülésen a mult gyűlés jegyzőkönyvének hitelesítése után Molnár Béla előadása mellett a közjogi bizottság jelentését tárgyalták. A kultuszminiszter ama körrendeletéhez, mely szerint minden iskolai vagyon telekkönyvi változásai az illetékes tanfelügyelőségénél bejelentendők, Fejes István és Bernáth Elemér szölköztek hozzá. Az előbbi indítványozta, hogy küldjék le az egyes kerületekhez megvilágosítás végett, az utóbbi szerint azonban sérelem van a miniszter intézkedésében, a mely előzetes bejelentését kívánja minden oly esetben, a mely az iskolai vagyon elidegenítését vagy változását czé-

lozza. Az iskola vagy on feletti intézkedés kizáróan a felekezeti főhatóság jogköréhez tartozik, itt semmiméü előzetes bejelentés a kormányhoz nem szükséges, sőt ez határozottan ellentétben van a szentesített zsinati törvényünkkel. Ily értelemben teendő felterjesztés a kormányhoz. A közjogi bizottság javaslata ilyen értelemben kíván felírni a kormányhoz, azért ajánlja ennek elfogadását. Miután Darányi Ignác hasonló szellemben szólalt fel és a rögtönös határozat hozatalt sürgette, a konvent elfogadta a bizottság javaslatát.

A köradományok gyűjtésével felmerülő visszaélések megakadályozására kimondta a konvent, hogy köradományok gyűjtése csakis konventi jóváhagyással történhetik ezután.

Az erdélyi egyházkerület igazgatótanácsának felterjesztésére a konvent kimondta, hogy az egyházi adó tartozások egyöntetü és az állami, illetve közigazgatási hatóságok által is respektálandó módja érdekében szabályzatot fog kidolgozni és ezt a zsinat elé terjeszti.

Egy vallásügyi sérelem foglalkoztatta ezután a konventet, melyet az erdélyi egyházkerület terjesztett fel. A csiksomlyói római katolikus főgimnáziumban négy református növendék nem engedtek református hitoktatásban részesülni. A konvent a maga hatáskörében addig, a mig az erdélyi egyházkerület saját hatáskörében minden forum előtt orvoslást nem keresett, intézkedni nem kíván s Darányi Ignác indítványára elhatározza, hogy a hasonló esetekről nyilvántartást fog vezetni.

A misszióügyi bizottság jelentését Zsigmond Sándor terjeszti elő. Ennek kapcsán új misszió állások szervezését veszik tudomásul és segélyeket utaltak ki a rákos-szentmihályi, rákosligeti, andrásfalvi stb. egyházak részére.

A konvent a bizottságnak és az előadónak köszönetét fejezi ki munkásságáért.

Sass Béla az egyetemes tanügyi bizottság jelentését terjesztette elő. Ennek kapcsán elfogadják a tanítóképzők új tantervét. A dunamelléki egyházkerület előterjesztését, melyet ez a tanári fizetések korpótlékrendszer alapján való újabb rendezése tárgyában intézett a konventhez, tudomásul veszik. Tudomásul veszik a kunszentmiklósi és halasi gimnáziumok részére pótlólag utalványozott fentartási államsegélyt. Az orsz. ref. tanáregyesület igazgatóságának felterjesztése kapcsán a konvent felterjesztést intéz a kormányhoz, melyben a felekezeti tanárok fizetésének rendezését sürgeti, hangsúlyozásával az autonómia épségben tartásának. Ennél a pontnál Váró Ferenc terjesztett be a bizottság javaslatához módosító indítványt. A kérdéshez hozzászólt Dóczy Imre.

Kimondja a konvent, hogy mivel a közös bizottság által kidolgozott „Vélemény“ a theologiák és jogakadémiák fentartása s tanáraiknak az államiakkal egyenlő javadalmazása céljára szükséges összegeket nem mutatja ki, az államkormányval folytatandó tárgyalások során erre is külön gond fordítassék. Ezt a határozatot kiterjesztik a tiszáninneri egyházkerületnek az akadémiai tanárok fizetésrendezése érdekében való segélykérelmére. Az egyetemes tanügyi bizottság múlt évi kiadásairól szóló jelentést konvent tudomásul veszi.

Az iskolaügyi szakbizottság jelentését Dóczy Imre terjeszti elő, melynek során tudomásul veszik a szászvárosi, hajduböszörményi, szatmári, hódmezővásárhelyi, kecskeméti, nagykőrösi, mezőtúri, karczagi, gyónki, békési, kolozsvári, hajdunánási, marosvásárhelyi gimnáziumok póttállamsegélyét, a marosvásárhelyi és szatmári főgimnáziumok beruházási államsegélyét.

(Vége köv.)

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítettünk, a mi szerkesztőségünkbe beküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

Az erdélyi református egyház története. Az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó igazgatótanácsának megbízásából írta: Pokoly József. I—III. kötet. Budapest. 1904. A három kötet bolti ára 10 kor.

A mű az erdélyi ev. ref. egyházkerületnek, mely 1881-ig önálló, nemzeti egyház volt, történetét adja elő. Alapgondolata az, hogy az egyháztörténet a művelődéstörténetnek és abban az időben, mikor a vallás politikai tényező, egyszersmind a politikai történetnek is igen fontos kiegészítő része. Épen azért a szerző igyekszik egyházának történetét beleilleszteni úgy hazánk, mint az emberiség általános művelődésének a történetébe. Felkeresi és megmutatja az összekötő kapcsokat, az érintkezési pontokat, hogy kijelölhesse azt a helyet, amelyet az erdélyi ev. ref. egyház hazánk, nemzetünk művelődésében s politikai életében betöltött.

A mű bevezetésében elsőben is épen azzal a kérdéssel foglalkozik röviden, hogy micsoda jelentősége van az erdélyi ref. egyháznak nemzeti s művelődési szempontból. Azután áttér a reformációt megelőző és előkészítő események vázolására, hogy a hazai talajban is kimutathassa azokat az előfeltételeket, melyek a reformáció befogadását, lutheri reformációban Erdélyben megszilárdulását adja elő. Itten részletesebben fejtegeti azokat a lélektani mozzanatokot, a melyek a „lutherani comburantur“ törvényt hozó népet Luther követőjévé tették.

A bevezetés után a református egyház megalakulásáról, az ág. hitvallásu, majd az unitárius testvérekkel a létért folytatott küzdelmeiről s azokkal együtt a jezsuiták által vezetett rekatholizáció megdöntésére irányuló törekvésekről tárgyal.

A második kötet a ref. vallású nemzeti fejedelmek korát foglalja magában. Itten a szerző kevesebb súlyt helyez előadásában ezen fejedelmeknek a vallásszabadságért vívott harcaik ismertetésére, mint annak feltüntetésére, hogy mit tettek egyházukért odahaza és minő volt ennek az államhoz és a többi bevett vallásfelekezetekhez való viszonya. Miképen az első kötetben, úgy a másodikban rámutat azokra a pontokra, hol az erdélyi ev. ref. egyház élete az anyaországbeli és külföldi vallásos és politikai eseményekkel érintkeztek.

A mű harmadik kötete azt az élethalál harcot írja le, a melyet a ref. egyház Erdélynek a Habsburg ház főhatósága alá jutása után teljes erővel megindult rekatholizáció ellen folytatott. Kimutatja a veszteségek okait és a sikerek forrását. A múlt század elején megindult alkotmányos fellendülés és szabad szellem a ref. egyházat is felszabadítván a reá nehezető nyomás alól, az egyházi élet új utakat tör és megkezdődik tisztán kulturális missziója. Ezen téren kifejtett tevékenységének, az abszolút korszak alatti elnyomatásnak az alkotmányosság helyreállítása után tovább folytatott erősödés és munkásságnak vázolása után a történet azon a ponton rekesztetik be, a mikor a debreczeni zsinaton 1881-ben az erdélyi ref. egyház különállásáról lemond és beolvad a magyarországi ev. ref. egyházba.

Az előszó jelzi, hogy kedvező fogadtatás után e műnek folytatása is lesz, mely az egyház belélelével fog foglalkozni.

Jézus Krisztus a nevelésnek elve. Írta dr. Schmelzer István. (Különlenyomat a Pozsonyban megjelenő „Theologiai Szaklap“ I. évfolyamából), Pozsony, 1903. Nagy 8. r. 1—98. old.

— Írta: Benke István ref. főgimn. tanár. —

A czim alatti könyvvel az érdeemes szerző egy sajátos, paedagogiai irodalmunkban senkitől nem taposott új utat nyitott, midőn a nevelés elvét, mint örök igazságot,

egyenes vonalon a Jézus Krisztusban és az Ő tanításában találja és foglalja rendszerben. Szerzőnknek ezen paedagogiai álláspontja egyébiránt nem éppen újkeletű. Ugyanis az 1900-ban kiadott *Paedagogiai Dolgozatainak* * I. kötetében megjelöli az „ethikai személyiség” elvét, melyet az emberiség közé Jézus Krisztus hozott be a maga személyével és életével. Ezt az elvet szolgálták a reformátorok, később Pessalozzi, Fichte és Schleiermacher. Ezért a nevelésnek legfontosabb tényezője mind alanyi, mind tárgyi tekintetben, vagyis mind a tanuló, mind az ismeretközlés szempontjából a nevelőnek, a tanítónak vagy a tanárnak személyisége. Az oktatás anyagán kívül az egész történetet is a személyiség elve határozza meg. Mert az emberiség fejlődése valóban nem egyéb, mint egyfelől a természeti erők fölötti uralkodásnak ex és intensív fokozása, másfelől a szellemi organismusnak minél tökéletesebb kifejtése s így a szeretet végtelen országának megvalósítása. Ennek az országnak szervező elve Krisztus személyiségében lépett a világtörténetbe s a Krisztus előtti történet ennek az elvnek csak egyes mozzanatait tünteti föl. Mert a világ ugyan Krisztus előtt is ismerte a szeretetet emberi, nemes oldaláról; de nem ismerte az *isteni* szeretetet; nem ismerte az istenes életnek elvét. Ezt az isteni szeretetet, ezt az istenes életet *Jézus* hozta a világba. Azért a nevelésnek *ezt* a szeretetet kell az egyesekbe beleoltani. Ez az eljárás pedig a keresztyén személyiség paedagogiája. S így a Schneller neveléstudománya minden részletében a fenn megjelölt Paedagogiai Dolgozatok 1-ső sz. a. egészen evangéliumi keresztyén: mert Jézus evangéliumából tüzi ki a nevelés célját; a Jézus páratlan erkölcsi személyisége a nevelés központja s a jézusi szeretet a nevelő személynek azon főtulajdonsága, a melylyel célját elérheti.

Eme, röviden itt felmutatott elveknek részletes kifejtését és a történeti vallásos eszmék és tényezők előrebocsátásával, ezen elveknek rendszerbe foglalását láthatjuk a kezünk alatti könyvben, mely két főrészből áll: A) általános, B) pozitív, kifejtő részből. Az *első* résznek felosztása: I. Jézus a nevelés történetének elve; II. Jézus a nevelés elméletének elve. A *második* résznek — mely a keresztyén vallás lényegét tárgyalja — felosztása a következő: I. A keresztyén vallás történeti forrásai. II. Jézus evangéliumának alap gondolata. III. Jézus alap gondolatainak általános ethikai követelményei. IV. Jézus és a világ (érzéki éniség). V. Jézus és a történeti hatalmak: 1. a család; 2. a nemzet; 3. Jézus és az ország kormánya és jogrendje; 4. Jézus és Izrael vallási intézményei és tekintélyei. VI. Jézus nevelési eszménye és ennek hatása: 1. a nevelés tárgyára; 2. a nevelés alanyára; 3. a nevelés céljára; 4. a nevelés módjára.

Ebben lévén felépítve a mű tartalma, e Lap terjedelme és ismertetésünk kerete nem igen engedi, hogy a részletekbe valami mélyen belebocsátkozzunk a tekintetben, hogy a tartalom egyes részeiből bő kivonatokat soroljunk fel vagy pláne, hogy azok elemzésébe bocsátkozzunk. Elégnek tartom, ha összefüggőleg egyes tételeket, mint annyi útjelzőket emelek ki a végből, hogy a közfigyelmet az igen érdemes műre felhívjam, illetve, hogy e mű iránt a közfigyelem szélesebb rétegben továbbra is fokozott érdeklődést és hatékony munkálkodást eredményezzen.

A kiindulás sulypontja s az egész mű fundamentuma az, hogy *igazán keresztyéni csak az, ami Jézus Krisztusszerű*. Ebből folyólag mélyen szántó fejtegetéseinek summája s illetőleg előfeltétele az, hogy Jézust mint azon *elvet* tüntesse föl, mely az életet, a történetet és az afölött való elmélkedést s így a *nevelés történetét és elméletét* is alapjában meghatározza. — A keresztyén vallásban megvan a *fetischistának* önmagában való tehetetlenségi érzete a keresztyén ember végességének és bűnőségének tudatában. Megvan a *schamannak* láthatatlan országa a jóságos Isten végtelen kegyelmi országában. Megvan a *nomádnak* családi kultusa s a természetre vonatkozó istenítő felfogása ama keresztyéni tudatban, hogy Isten minden mindenkiben. Megvan a *brahmának* egyje, a melybe azonban az ember egyéni voltában nem megsemmisülve, hanem új életerőt nyerve merül el. Megvan a *buddhista* részvéte, könyörülete, mely az egyben nem semmisíti meg az embert, hanem minden embert boldogságra viszen. Megvan *Aegyptomnak* Ammuna, de nem külsőleg, mechanice, hanem mindeneket egységesen átható,

immanens Isten tudatában. Megvan a görög eszmény is, csak hogy nem elfödve a bűn mélységét szórakozás és gyönyörködtetés végett, hanem a bűn ellen az isteni kegyelem alapján folytatott nehéz küzdelemben győzedelmeskedve közös építés végett. Megvan a *római világ* eszménye is, csak hogy itt a civitas Dei-vé tárgult, mely az egyes nemzeteket s egyéneket önnálló, a maguk sajátosságukban fejleszthető szervként ismeri, s az önző hatalom szelleme helyébe a mást is elismerő szeretet szelleme lépett. Megvan végre a *zsidó nép* szellemi kincse is. Itt is Isten a törvényhozó, itt is kívánjuk a törvény teljesítését. Isten azonban nem külső törvényt hoz, hanem kinek-kinek szívében él mint eszmény, s a törvény végrehajtása is nem külső kényszer, hanem szívből és szabadon történik. — S miután még egyes bölcsészeti tanok tekintetéből is megvonja szerzőnk a párhuzamot, rátér arra, hogy az általános rész keretén belől a *nevelés elméletének* szempontjából igazolja a christocentricus álláspontot, melynek alapján az egyes ember a tiszta éniség álláspontjára emelkedik vagyis valláserkölcsei jellemmé fejlődik. Ezen az állásponton mi az érzéki és a történeti én fölé emelkedünk azon „Én”-hez, a ki minden egyesnek és minden történeti hatalomnak, a mindenségnek, teremtetője, fentartója, a ki minden tökélynek gondolt és valódi egysége, aki ezért egyes-egyedül mondható jónak, s kibe n egyedül nyugodhatik meg szívünk. (Folyt. köv.)

Értesítés. Tisztelettel hozzuk becses tudomására a mélyen tisztelt tanár uraknak és tanítató szülőközönségnek, hogy a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kiadásában az 1901-ben revideált újabb konventi tantervnek megfelelő következő gimnáziumi, vallástani kézikönyvek jelennek meg e napokban, s kaphatók már f. évi július hó végén, legkésőbb augusztus elején nálunk, s általunk minden hazai könyvkereskedésben: 1. Az ó- és újszövetségi kijelentés története. Pályanyertes mű. Irta Farkas Kálmán. A gym. I. és II. osztály számára. 2. Keresztyén hittan és a magyar református egyház istentiszteleti szertartásainak ismertetése. A gym. III. osztálya számára. A hittani részt Kovács Lajos és Gergely Károly műve nyomán készítette s az új részeket az 1901-iki konventi tanterv szerint írta Barta Jenő. 3. Keresztyén erkölcs tan és előkészítés a konfirmációhoz. A gymn. IV. osztálya számára. Írták Kovács Lajos és Gergely Károly. Átdolgozta s a konfirmáció előkészítést a Kovács L. és Gergely K. művének felhasználásával írta S. Szabó József. 4. A keresztyén egyház története. A gymn. V. osztálya számára. Irta S. Szabó József, I. rész (a reformációig). 5. A keresztyén egyház története. A gym. VI. osztálya számára. Irta S. Szabó József, II. rész (a reformációtól). 6. Végül a gymn. összevont vallástani tanítás, valamint a tanítói és tanítónőképzők céljaira szolgál a következő tankönyv: Keresztyén egyháztörténelem (hajdantól a jelenkorig). Jutalmazott pályamű. Írták Gergely Károly és Kovács Lajos. Átdolgozta s némileg bővítette S. Szabó József. Bevezetés céljából kérendő tiszteletpéldány megküldése iránt ne hozzánk, hanem egyenesen az egyházkerületi Tankönyvraktár vezetőségéhez méltóztassanak fordulni, mert mi csakis az ár felszámítása mellett küldhetünk példányt, magunknak is minden darabbal el kellvén számolni. Debreczen, 1904. június havában. László Albert és Társa (Hegedűs S. és Sándor I.) a tiszántúli ev. ref. egyházkerület tankönyv kiadványainak főbizománya.

GYÁSZROVAT.

Hegyi Sándorné született Sebesi Károlina bonyhai ev. ref. papné életének 55-ik, boldog házasságának 36-ik évében hosszas szenvedés után folyó hó 27-én reggel 6 óra-kor elhunyt. A hű hitves, a forron szerető édesanya, nagyanya, a jó testvér és rokon, a nemeslelkű nő emlékezte élni fog. Gyászba borult férje, az Isten szolgája találjon megnyugvást az Ur akaratán, vigasztalódást a viszontlátás reményében.

KÜLÖNFÉLÉK.

Lapunk mai száma a nyomdai munkának Péter-Pál napján való szünetelése miatt egy napi késedelemmel jelent meg. Sajnos, hogy ilyen akadályaink is vannak.

A tanintézetek zsinati képviselőjének megválasztási módozata tekintetében olyirányú fölfogás is hangzott föl, mintha a theologiai fakultás és tanítóképző intézet, illetve a gim-

* Budapest, Hornyánszky Viktor kiadása.

náziumok tanártestületei, mint jogi személyek egy-egy szavazattal vennének részt a választásban. E kérdés a folyó hó 23-án tartott igazgatótanácsi ülés alkalmával megbeszélés tárgyát képezte és ennek eredményében megállapított, hogy a zsin. törv. 66. §-nak rendelkezése értelmében az előbb említett fölfogás téves, mert nem a testületek, hanem a tanárok jogosultak szavazni és a tanártestületi ülésben beadandó szavazatok az igazgatótanácshoz terjesztendők föl, hol is az összes tanárok szavazatainak számbavétele rendjén állapítatik meg a többséget nyert rendes és pótképviselő megválasztása, illetve igazolása.

Konventi segély. Lapunk 24-ik számában közölt konventi segélyekről hozott tudósításunkat örömmel egészítjük azzal, hogy a kezünk közt levő konventi jegyzőkönyv 49. pontja alatt a konvent „az erdélyi egyházkerület püspökének előterjesztése alapján a mezőörményesi lelkészségre 800 korona, a szászsebesi lelkészségre 800 korona állandó segélyt állapított meg.

Tájékozás az Egyházi Értekezlet közgyűléséről. A kedvezményes jegyek váltására vonatkozó „Igazolványokat“, a melyek gyorsvonatra is érvényesek, e hét keddjén kaptuk meg Sándor József orsz. képvis. utánjárására a MÁV. igazgatóságától. Még aznap postára adtuk a rendezőségnek Kézdi-Vásárhelyre. A ki tehát oda idejében jelentkezett: bizonyára megkapja „Igazolványát“. De ha nem kapta volna meg, akkor, ha egész jeggyel jön, utólagosan visszatérítik a különbözetet, ha a jegyváltáskor a pénztárnoktól erről elismervényt kér s annak csatolásával folyamodik a visszatérítésért. Az elnökség Kolozsvárról a 4-én reggel 6 óra 11 perces gyorsvonattal indul. Kívánatos, hogy utközben minél többen csatlakozzanak. Kolozsvárról körülbelül egy 18 főből álló társaság indul. *Br. Bánffy* Dezső ő kegyelmessége még nem nyilatkozhatott véglegesen jövedele felől, de a *Püspök* ur ő méltósága valószínűleg újra eljöhét, hogy sulyt kölcsönözön közgyűlésünknek.

A zsinati képviselőválasztások kezdenek hülámokat hányni kerületünkben. Ezzel foglalkozik vezérczikünk is. Kívánatos volna, hogy a presbiteriumok szavazása első esetében több méltósággal kezeljük a dolgot. Mire a pártoskodás üszkét lassanként gyülekezeteinkbe is bevinni? Nem lesz ennek áldásos gyümölcse!

Számadás. Az eh. ker. Egyh. Értekezlet pénztárnoka addig is, míg részletes nyugtázást tehetne közzé, előlegesen jelzi, hogy utolsó nyugtázása óta befolytak hozzá: *Bajkó* György utján az orbai eh. megyéből 84.— kor. *Kovács* Lajos „ a v.-hunyadi emegyéből 16.— *Nagy* József „ a szebeni „ 21.— *Hatházi* Ferenc „ a gy.-fehérvári „ 21.— „ *Nagy* Gerő „ a kézdii „ 70.50 „ *Szilágyi* János „ a szilágyi „ 25.87 „ *Csürös* Ferenc „ a széki „ 18.— „ *Kállai* Ferenc „ az udvarhelyi „ (hátralék) 184.05 korona tagsági díj.

Japán-magyar nyelvrokonság. A diadalmas japánok razziaioinak arra a latin közmondásra, hogy fegyverzajban elnémulnak a muzsák. Ugyanis a tokiói egyetem ősz tanára: Hiámu Manuru a mikadó megbízásából tegnap negyvenhét napi ut után Budapestre érkezett, hogy itt a japán-magyar nyelvrokonság ügyében mélyreható kutatásokat tegyen. A tanár erre az útjára már régen készül, a magyar nyelvet évek óta tanulmányozza s hogy folyékonyra tegyen szert, több magyar lapot járattat Tokióba. E lapok közül tegnap az „Egyetértés“ szerkesztőségében tett látogatást és kérte, hogy mutassák be ugy Kossuth Ferencnek, kinek politikai cikkeit rendszeren olvassa, mint Eötvös Károlynak, kinek az Egyetértésben olvasott műveiről elragadtatással beszélt. Szerinte a világirodalom kevés olyan emlékiratot tud felmutatni, mint Eötvösnek a „Nagy per“ című munkája, melyet japán nyelvre lefordítani szándékozik. Az ősz tanár általában igen előismerőleg nyilatkozott a magyar irodalomról és napi sajtóról, mely-

nek olcsóságát feltűnőnek és páratlannak találta. „Az olyan napilapok, melyek akkora terjedelemben jelennek meg mint az önök lapjai s a politikán kívül annyi közhasznú tájékoztatót nyújtanak a gazdasági élet, a művészetek és az irodalom köréből, mint pl. az Egyetértés, Japánban 3—4-szer akkora árba kerülnek“ — így szölt Hiámu Manuru és alig akarta elhinni, hogy az Egyetértést Magyarországon 3 és 1/2 japán jen-ért, azaz 7 koronáért kapni lehessen. Az Egyetértést egyébként még annál is olcsóbban, kedvezményes árban kapják papok, tanárok, katonatisztek, állami és vusuti tisztviselők, tanítók, jegyzők, körorvosok. Kedvezményekben előljár az Egyetértés: a hölgyek olvasmányát a Divatszalon negyedévi egy forintért adja a kiadóhivatal. Különösen szép lesz az Egyetértés ezidei karácsonyi ajándéka: A nagy háboru című remek díszmű. Az Egyetértés kiadóhivatala IV. ker. Vármegyec-utca 11. szám alatt van.

A kiadóhivatal üzenete.

Megint több oldalról panaszolják, hogy a lap vagy későn érkezik vagy egyáltalán kimarad. Sőt jött panasz olyan, mely szerint a 13-ik Számtól kezdve nem kapott egy egyházközség lapot. Ujra kérjük a lelkésztársainkat: reklamációikat tegyék meg *azonnal* és pedig „*Postai visszajelentési lapon*“. Mondhatjuk, hogy valószínűleg kin ezzel a kisvárosi expedícióval dolgozunk. De ha e hivatalos „Visszajelentési lap“-pal reklamálnak, a posta is, az expedíció is figyelmesebb lesz.

HIVATALOS RÉSZ.

745—1904. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a görgényi ev. ref. egyházmegyébe kebelezett, tancsi ev. ref. kántortanítói állásra pályázat nyitattik. Javadalom: Tisztességes lakás, gazdasági épületekkel és kerttel, díjlevél szerint: 1. Kézpénz, tandíj czimen 30 kor. 2. Kézpénz, fapénz czimen 24 kor. 3. Kepe értéke, természetben fizetve vagy pénzzel 281 kor. 46 f. 4. Patrocinium értéke 40 kor. 5. Hat hold és 121 □-öl szántó és 433 □-öl kaszáló haszonbéri évi jövedelme 100 kor. 6. Munkatétel értéke 12 kor. 7. Államsegély 406 kor. Összes javadalom 893 kor. 46 fill.

Köteleességek: 1. vasár-, ünnep- és hétköznapi istentiszteleten és temetéseknel az énekvezetés orgonakisérettel. 2. Hat osztályu osztatlan elemi népiskola vezetése. 3. Egyházi énektanítás. 4. Lelkész akadályoztatása esetén teljes istentisztelet tartása.

Pályázati határidő 1904. július 31. Folyamodványok nt. Csekme Ferencz esperes urhoz küldendők. Gernyeszeg u. p. Sáromberke.

Kolozsvárt, 1904. június hó 28-án.

Dr. Bartók György, püspök.

746—1904. sz.

PÁLYÁZAT

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a nagyenyedi egyházmegyébe kebelezett medvési egyházközség lelkipásztori állomásra pályázatot nyitok.

Javadalom: a mélt. igazgató tanács által 1657/24—1904. szám alatt jóváhagyott s miniszterileg elfogadott díjlevél szerint: 1. 16 h. 990 □-öl Canonica és 6 h. 171 □-öl legelő haszonélvezete 198 kor. 2. Dézsmakárpótlás fél éves előleges részletekben 268 kor. 64 f. 3. Termény jövedelem pénzértékben 435 kor. 20 f. 4. Munkabeli szolgáltatás 14 K. 53 f. 5. Stóla jövedelem 8 kor. Összesen 924 kor. 37 fill. Engedélyezett levonás 38 kor. 10 fill. Kiegészítendő fizetés 886 kor. 27 fill. Állami kiegészítés 713 kor. 73 fill. Összes fizetés pénzértéke 1600 K.

Ujjonnan épített 3 szobából, 1 konyha és kamarából álló lakás, melléképületek és kert használatával. Ezenkívül vállaltanításért évi 120 kor. Köteleessége a törvényben körülírt lelkipásztori teendők végzése.

Folyamodványok szabályszerűen fölszerelve 1904. július 28-ig nt. Jancsó Lajos esperes aához Maros-Ujvárra küldendők.

Kolozsvárt, 1904. június hó 28-án.

Dr. Bartók György, püspök.